

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ
2001-2010 ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΑΧΑΪΑΣ,
ΗΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΗΡΑ ΡΟΥΜΑΝΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΤΛΕΣΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2010

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε μια εποχή συνεχών μεταβολών και αλλαγών στο διεθνές οικονομικό γίγνεσθαι, η Ελλάδα δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη. Οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν εν έτη 2011 στην χώρα μας, δημιουργούν ανασφάλεια για την ανάπτυξη οποιασδήποτε επενδυτικής δραστηριότητας.

Ο βασικός πυλώνας της οικονομίας, ο τουρισμός, δείχνει να επηρεάζεται λιγότερο από κάθε άλλο τομέα στην Ελλάδα. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι παρά τις αυξημένες κοινωνικές αναταραχές και την πολιτική αστάθεια που επικρατούν στην Ελλάδα την διετία 2009-2010, ο τουρισμός παρουσιάζει μια σημαντική άνοδο και οι προβλέψεις για τους μήνες του καλοκαιριού το 2011, κάνουν λόγο για άνοδο της τουριστικής κίνησης συγκριτικά με το προηγούμενο έτος.

Ο νόμος Καλλικράτη που άρχισε να εφαρμόζεται στην Ελλάδα από την 1 Ιανουαρίου 2011 έφερε απανωτές αλλαγές και δημιούργησε ανακατατάξεις στην σύσταση – συγκρότηση των περιφερειών. Οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας η οποία περιλαμβάνει τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας έχει ως έδρα της την Πάτρα. Κάθε νομός αποτελεί και περιφερειακό διαμέρισμα και κάθε πρωτεύουσα νομού είναι έδρα του αντίστοιχου περιφερειακού διαμερίσματος.

Με το νέο σύστημα Περιφερειών είναι επόμενο οι οικονομικοί πόροι να ανακατανομηθούν, οι ανάγκες να επαναπροσδιοριστούν και η συνολική αντιμετώπιση από την πολιτική ηγεσία του τόπου να μετασηματιστεί. Με βασικό άξονα τον τουρισμό, η πολιτική που εφαρμόζεται ανά Περιφέρεια είναι αντικείμενο προς μελέτη και στην παρούσα εργασία θα αναλύσουμε την υφιστάμενη κατάσταση όσον αφορά τις υποδομές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και την τουριστική ανάπτυξη που λαμβάνει χώρα στους νομούς που περιλαμβάνονται στην εν λόγω Περιφέρεια. Ακόμη, θα παρουσιαστεί μια συγκριτική μελέτη για την περίοδο 2001-2010 σχετικά με την πορεία του τουρισμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Επίσης, γίνεται αναφορά στο τουριστικό προϊόν που προσφέρεται με ειδική μνεία στις τουριστικές περιοχές ανά νομό.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία αναφορά στις τουριστικές υποδομές της Περιφέρειας και επιχειρείται μια σύγκριση με προηγούμενες χρονιές. Συγκεκριμένα αναφέρονται οι ξενοδοχειακές υποδομές-τουριστικά καταλύματα, οι επιχειρηματικές υποδομές κτλ.

Αντικείμενο του τρίτου κεφαλαίου είναι η ανάλυση της τουριστικής κίνησης που λαμβάνει χώρα σε κάθε νομό ξεχωριστά, με παράθεση στατιστικών για την επισκεψιμότητα τουριστικών περιοχών κ.ά.

Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο επικεντρώνεται σε ενέργειες που μπορούν να γίνουν προς ανάπτυξη της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας όσον αφορά την επιχειρηματική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στις περιοχές που συμπεριλαμβάνονται στην Περιφέρεια. Τέλος, παραθέτουμε τα συμπεράσματα που εξάγονται από την εργασία που εκπονήθηκε και γίνονται προτάσεις οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη της δυναμικής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα μελέτη θα εξετάσουμε τις υποδομές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος σε συνολικό επίπεδο και κυρίως, τον τρόπο που εκμεταλλεύεται τις υποδομές της σχετικά με τον τουρισμό. Επιπροσθέτως, θα παρουσιάσουμε την τουριστική κίνηση στην Δυτική Ελλάδα επικεντρώνοντας στις πρωτεύουσες κάθε νομού, την περίοδο 2001-2010, χωρίς να αγνοήσουμε σαφώς τις υπόλοιπες περιοχές της Περιφέρειας, κάνοντας ειδική μνεία και σε αυτές. Παράλληλα δε, θα αναλύσουμε τον τρόπο με τον οποίο η Περιφέρεια απορροφά και απορρόφησε τα προηγούμενα χρόνια αναπτυξιακά προγράμματα και θα δούμε που κατέληξαν και πως αξιοποιήθηκαν αυτά.

Πέραν των προαναφερθέντων, θα αναλύσουμε το φαινόμενο του εναλλακτικού τουρισμού που εμφανίζεται στην Δυτική Ελλάδα και θα αναφέρουμε τα βασικότερα αξιοθέατα που αποτελούν πόλο έλξης τουριστών. Ταυτόχρονα θα κάνουμε αναφορά στους πιο σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς. Τέλος, οι προοπτικές ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ως προς τον τουρισμό και όχι μόνο, θα εξεταστούν στο τελευταίο μέρος της εκπονηθείσας εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	8
Κεφάλαιο 1ο	
Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	10
1.1 Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (γενικά στοιχεία).....	10
1.2 Πληθυσμός	11
1.3 Οικονομία.....	13
1.4 Υποδομές.....	14
1.4.1 Οδικό δίκτυο	14
1.4.2 Σιδηροδρομικό δίκτυο	14
1.4.3 Λιμάνια	14
1.4.4 Αεροδρόμια	14
1.4.5 Υγεία	15
1.4.6 Εκπαίδευση	15
1.4.7 Πολιτιστική Υποδομή.....	16
1.5 Πηγές Ενέργειας.....	16
Κεφάλαιο 2ο	
Τουριστικό προϊόν Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	19
2.1 Τουριστική προσφορά Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (Υποδομή- Αναδομή)	19
2.2 Ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας	20
2.2.1 Φυσικά χαρακτηριστικά Αιτωλοακαρνανίας.....	20
2.3 Αρχαιολογικά-ιστορικά στοιχεία Ν. Αιτωλοακαρνανίας.....	21
2.4 Τουριστικοί προορισμοί Ν. Αιτωλοακαρνανίας.....	21
2.4.1 Η περιοχή της Ναυπάκτου.	21
2.4.2 Η περιοχή του Μεσολογγίου.....	23
2.4.3 Η λίμνη Τριχονίδας.....	24
2.5 Αιτωλοακαρνανία και Περιβάλλον	24
2.5.1 Γεωλογία Ν. Αιτωλοακαρνανίας.....	24
2.5.2Κλίμα.	25
2.5.3 Βουνά	25
2.5.4 Ποτάμια.....	25
2.5.5 Λίμνες	26
2.6 Αρχαιολογικοί χώροι – μνημεία Ν. Αιτωλοακαρνανίας.....	27
2.7 Βιώσιμη Αιτωλοακαρνανία.....	29
2.8 Ο Νομός Αχαΐας.	30
2.8.1 Φυσικά χαρακτηριστικά Ν. Αχαΐας.....	30
2.8.2 Αρχαιολογικά-ιστορικά στοιχεία Ν. Αχαΐας	31
2.9 Τουριστικοί προορισμοί Ν. Αχαΐας.....	32
2.9.1 Η πόλη των Πατρών	32
2.9.2 Η περιοχή της Δυτικής Αχαΐας.	33
2.9.3 Η περιοχή της Ανατολικής Αχαΐας.....	33
2.9.4 Η περιοχή της ορεινής Αχαΐας.	34
2.10 Αρχαιολογικοί χώροι – αρχαιολογικά μνημεία Ν. Αχαΐας	35
2.11 Μουσεία	38

2.12 Άλλα Αξιοθέατα Ν. Αχαΐας	39
2.13 Εκκλησίες.....	39
2.14 Λίμνες	40
2.15 Βουνά.....	40
2.16 Ποτάμια.....	41
2.17 Θάλασσες –Παραλίες	42
2.18 Το Καρναβάλι της Πάτρας ως πόλος έλξης για τον τουρισμό στην Περιφέρεια Δυτικής.....	42
2.19 Ο Νομός Ηλείας.	44
2.19.1 Φυσικά χαρακτηριστικά.....	44
2.20 Αρχαιολογικά –ιστορικά στοιχεία Ν. Αχαΐας.....	45
2.21 Τουριστικοί προορισμοί Ν. Ηλείας.....	45
2.22 Η πόλη του Πύργου.	46
2.23 Η πόλη της Αμαλιάδας	47
2.24 Κάστρο Κυλλήνης	48
2.25 Αρχαία Ολυμπία.	48
2.26 Λίμνη Καϊάφα	49
2.27 Αρχαιολογικοί χώροι –μνημεία Ν. Ηλείας.....	49
2.28 Βουνά.....	54
2.29 Λίμνες	54
2.30 Ποτάμια.....	55
2.31 Παραλίες.	55

Κεφάλαιο 3ο

Τουριστική κίνηση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας την περίοδο 2001-2010....	57
3.1 Η πορεία της τουριστικής ζήτησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (2001-2010).....	57
3.2 Ξενοδοχειακή υποδομή (2001-2010)	58
3.3 Τουριστική κίνηση στα ξενοδοχειακά καταλύματα και camping την περίοδο 2001-2010	60

Κεφάλαιο 4ο

Ανάπτυξη Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.....	82
4.1 Ενέργειες ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.....	82
4.2 SWOT ανάλυση για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....	83
4.3 Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και οι προοπτικές ανάπτυξης επενδύσεων στον κλάδο του τουρισμού και των μεταποιήσεων	87
4.4 ΠΕΠ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2000-2006	88
4.5 Η αναπτυξιακή διαδικασία στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	90
4.5.1 Τομέας Ενέργειας	91
4.5.2 Τομέας Μεταφορών.....	91
4.5.3 Τομέας Τουρισμού.....	92
4.5.4 Τομέας Γεωργίας.	92
Συμπεράσματα.....	94
Βιβλιογραφία	97

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί για την ελληνική οικονομία έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες ανάπτυξης και εισροής εσόδων. Η συνεισφορά του στο Α.Ε.Π. εκτιμήθηκε στο 16,2% για το 2009, το οποίο αντιστοιχεί σε €35δισ περίπου. Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, οι αφίξεις διεθνών τουριστών (εισερχόμενος τουρισμός) το 2007 ανήλθαν σε €17,52εκ παρουσιάζοντας αύξηση 9,23% σε σχέση με το 2006 ενώ για το 2008, καταγράφηκε πτώση στις αφίξεις 1%². Οι εισπράξεις από το σύνολο των τουριστικών επιχειρήσεων ανήλθαν το 2008 σε €1,66δισ, έναντι €1,32 δισ το 2007, ενώ ο ρυθμός μεταβολής των εσόδων το 2008 σημείωσε αύξηση 3%. Η μέση κατά κεφαλή δαπάνη για το 2007 ανήλθε σε €743 ενώ η εκτίμηση για το 2008 κάνει λόγο για μικρή αύξηση με την δαπάνη να ανέρχεται σε €734. Λόγω και της διεθνούς οικονομικής ύφεσης, οι δαπάνες των τουριστών στην Ελλάδα το πρώτο εξάμηνο του 2009 μειώθηκαν, σύμφωνα με τα στοιχεία για το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών⁵, κατά 14,7% παρασύροντας τις καθαρές εισπράξεις για ταξιδιωτικές υπηρεσίες σε μείωση κατά €463εκ. Σε κάθε περίπτωση πάντως και αν αναλογιστεί κανείς και τον εγχώριο τουρισμό του οποίου τα αποτελέσματα δεν είναι καταγεγραμμένα με ακρίβεια, τότε η συνεισφορά του τουρισμού στην βιωσιμότητα της ελληνικής οικονομίας αποκτά ουσιαστικά μεγαλύτερη σημασία όχι μόνο σε ποσοτικό αλλά και σε ποιοτικό επίπεδο. Η ποιοτική παράμετρος συγκεκριμένα αφορά κυρίως στην ανατρεπτική επιρροή που ασκεί ο εγχώριος τουρισμός στο φαινόμενο της εποχικότητας που χαρακτηρίζει το ελληνικό τουριστικό προϊόν.

Θα επικεντρωθούμε στην ανάπτυξη του τουρισμού σε περιφερειακό επίπεδο και δη, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καθώς αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση λόγω της πολυπλοκότητας των περιοχών που συμπεριλαμβάνει και του στρατηγικού της σημείου αποτελώντας την τελευταία πύλη εισόδου τουριστών από την Δυτική Ευρώπη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

1.1. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (γενικά στοιχεία)

Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος έχει πληθυσμό 741.506 κατοίκων σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ενώ εμφάνισε αύξηση ποσοστού 4,6% μεταξύ των δύο τελευταίων απογραφών. Είναι η τέταρτη σε πληθυσμό περιφέρεια της Ελλάδας, συγκεντρώνοντας το 7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Αποτελείται από 3 νομούς, τον νομό Αχαΐας, Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας, με επίκεντρο τον νομό Αχαΐας του οποίου πρωτεύουσα είναι η Πάτρα, η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας. Ο πληθυσμός των Νομών Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας είναι κυρίως αγροτικός, αφού μόνο το 33% και 25% αντίστοιχα είναι αστικός, σε αντίθεση με τον Νομό Αχαΐας, όπου το 66% του πληθυσμού είναι αστικός.

Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συνορεύει προς βορρά με την Ήπειρο, προς δύση με την Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο, νοτίως με την Πελοπόννησο και ανατολικά με τα Ιόνια νησιά ενώ ταυτόχρονα πρέπει να κάνουμε ειδική μνεία στην στρατηγική θέση που κατέχει μιας και αποτελεί την πύλη προς την Δυτική Ευρώπη και συγκεκριμένα την Ιταλία. Όσον αφορά την πληθυσμιακή κατανομή της Περιφέρειας, στον νομό Αχαΐας κατοικεί το 43.6% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, στο νομό Αιτωλοακαρνανίας συναντάμε το 30.3% και στο νομό Ηλείας μόλις το 26.1%. Παρακάτω θα αναφερθούμε πιο αναλυτικά στα συνολικά μεγέθη που αναφέρουμε παραπάνω.

Οι πέντε μεγαλύτερες πόλεις της περιφέρειας είναι η πόλη των Πατρών (έδρα της περιφέρειας), του Αγρινίου, του Πύργου, της Αμαλιάδας και του Αιγίου. Από κοινού συγκεντρώνουν 312.503 κατοίκους, καλύπτοντας δηλαδή το 42,2% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Οι σημαντικότερες πόλεις και ο πληθυσμός αυτών αναφέρονται παρακάτω:

Πίνακας 1.1 Πληθυσμός ανά κυριότερες πόλεις Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Πάτρα 163.446	Αγρίνιο 54.253
Πύργος 34.902	Αμαλιάδα 30.090
Αίγιο 27.812	Σύνολο 312.503

Πηγή: ΕΣΥΕ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καταλαμβάνει μια γεωγραφική έκταση της τάξης των 11.350 τετραγωνικών χιλιομέτρων (δηλαδή το 8,6% της χώρας)¹. Στην Περιφέρεια ανήκουν οι νομοί Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας όπως προαναφέρθηκε.

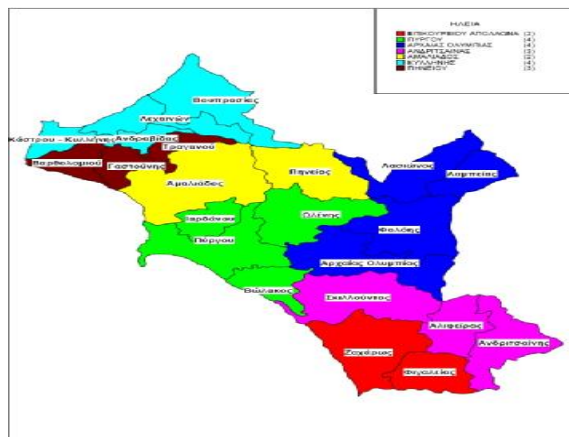
Πιο συγκεκριμένα ο νομός Αχαΐας καλύπτει έκταση 3.271 τετραγωνικών χιλιομέτρων και συμπεριλαμβάνει πέντε δήμους, των οποίων τα όρια φαίνονται στον παρακάτω χάρτη. Βασικό χαρακτηριστικό είναι η

¹ <http://www.achaia.gr/ach/>

ύπαρξη της Πάτρας, της πρωτεύουσας του νομού, η οποία αποτελεί το κέντρο της Περιφερειακής Διοίκησης.

Ο δεύτερος νομός που περιλαμβάνει η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι ο νομός Ηλείας². Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας από τους βαρύτερα πληγμένους και υποβαθμισμένους νομούς της χώρας κυρίως λόγω των φυσικών καταστροφών που έχουν λάβει χώρα κατά καιρούς στην περιοχή ενώ παράλληλα η έλλειψη ενδιαφέροντος από τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες του τόπου, δικαιολογούν τον παραπάνω χαρακτηρισμό. Ο νομός Ηλείας καταλαμβάνει 2.618 τετραγωνικά χιλιόμετρα με 7 δήμους να απαρτίζουν τον νομό. Η διαίρεση του Ν. Ηλείας σε δήμους είναι ξεκάθαρη στον διπλανό χάρτη με διαφορετικά χρώματα ενώ μπορούμε να διακρίνουμε και την παλιά δομή του νομού-πριν από τον νόμο Καλλικράτη- (Δήμος Ανδραβίδας – Κυλλήνης, Δήμος Ανδρίτσαινας – Κρεστένων, Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας, Δήμος Ζαχάρως, Δήμος Ήλιδας, Δήμος Πηνειού, Δήμος Πύργου).

Τέλος, το πάζλ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας συμπληρώνει ο νομός Αιτωλοακαρνανίας με βασικό χαρακτηριστικό την μεγάλη έκταση, αλλά επίσης την υποβαθμισμένη θέση στο σύνολο της χώρας όσον αφορά τη δυναμική μεταξύ των νομών της Ελλάδας³. Η έκταση του νομού Αιτωλοακαρνανίας είναι 5.461 τετραγωνικά χιλιόμετρα, σχεδόν όσο οι νομοί Αχαΐας και Ηλείας μαζί. Ακριβώς, λοιπόν, λόγω της μεγάλης γεωγραφικής έκτασης που περιλαμβάνει, ο νομός είναι διαιρεμένος σε 7 δήμους οι οποίοι φαίνονται στη διπλανή εικόνα με διαφορετικά χρώματα ο καθένας και διακρίνονται ποιοι παλιοί δήμοι συμπεριλαμβάνονται στους νέους 7 (Δήμος Αγρινίου, Δήμος Άκτιου – Βόνιτσας, Δήμος Αμφιλοχίας, Δήμος Θέρμου, Δήμος Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου, Δήμος Ναυπακτίας, Δήμος Ξηρομέρου).

1.2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ο πληθυσμός όπως προαναφέραμε ανέρχεται στους 700.000, σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του 2001. Αναμένεται μια ελαφρά μείωση στον πληθυσμό με βάση τα πρώτα στοιχεία και τις προβλέψεις της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας καθώς τον Μάιο του 2011 έλαβε χώρα η τελευταία απογραφή πληθυσμού και κατοικιών. Αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί από τις οικονομικές συνθήκες που υφίστανται στην Ελλάδα τα τελευταία 10

² <http://www.nailias.gr/main/>

³ <http://www.aitnia.gr>

χρόνια (2001-2010) και δε παρέχουν την ασφάλεια και τα εχέγγυα για την ανάπτυξη του θεσμού της οικογένειας.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αραιοκατοικημένη αφού απαντώνται μόλις 65 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο⁴. Αξιοσημείωτος είναι ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού(1991-2001) καθώς ανήλθε στο 4,6% σε σχέση με την προτελευταία απογραφή πληθυσμού το 1991. Πιο συγκεκριμένα είναι ενδιαφέροντα τα στοιχεία που βρέθηκαν κατά την απογραφή σχετικά με το ποσοστό των ατόμων ηλικίας άνω και κάτω των 15 ετών. Το ποσοστό του πληθυσμού που βρέθηκε κάτω των 15 ετών ανήλθε στο 16,3% επί του συνόλου ενώ το ποσοστό των ατόμων άνω των 65 ετών κυμάνθηκε στο ίδιο περίπου ποσοστό(17,2%). Σημαντικό εύρημα είναι το υψηλό ποσοστό των εγγραμμάτων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, αφού το 94,5% δήλωσαν εγγράμματοι και το 10,1% αυτών είχε αποφοιτήσει από ανώτατο τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα της Ελλάδας ή της αλλοδαπής.

Λόγω της θέσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, και της γεινιάσής της, τόσο με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εσωτερικά σύνορα) όσο και με τρίτες χώρες (εξωτερικά σύνορα), υπάρχει έντονο στοιχείο μεταναστών και παλιννοστούντων. Η ύπαρξη κλειστής φυλακής στην Αχαΐα, η λειτουργία κέντρων μέριμνας ΑΜΕΑ καθώς και η ύπαρξη ομάδων κίνησης κατά των εξαρτησιογόνων ουσιών σηματοδοτούν την ύπαρξη αντίστοιχων ομάδων πληθυσμού. Τέλος στην Περιφέρεια δραστηριοποιείται σημαντικός αριθμός τσιγγάνων. Η εξέλιξη του πληθυσμού της Περιφέρειας για τα έτη 1971, 1981, 1991, 1996, 2001 καθώς και ο ρυθμός μεταβολής συγκριτικά με το σύνολο της χώρας, παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί :

Πίνακας 1.2 Πληθυσμός ανά νομό Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

ΝΟΜΟΣ/ΕΤΟΣ	1971	1981	1991	1996	2001
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	228.989	219.764	228.180	234.578	224.429
ΑΧΑΪΑΣ	240.854	275.193	300.078	316.628	322.789
ΗΛΕΪΑΣ	164.061	160.305	179.429	182.610	193.288
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	633.904	655.262	707.687	733.816	741.262
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	8.768.128	9.740.417	10.259.900	10.475.878	10.964.000

Πηγή: ΕΣΥΕ

Εδώ θα μπορούσαμε να κάνουμε μια σύγκριση με τον πληθυσμό των υπόλοιπων Περιφερειών της ελληνικής επικράτειας κάνοντας διαχωρισμό ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες. Ο κάτωθι πίνακας δείχνει με λεπτομέρεια την σύνθεση κάθε Περιφέρειας ξεχωριστά.

⁴ <http://www.pde.gov.gr>

Πίνακας 1.3 Πληθυσμός ανά Περιφέρεια

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΚΤΑΣΗ km ²	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001			
		ΑΝΤΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	Σύνολο	ατομα/km ²
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	2307	106.809	107.465	214.274	92,88
ΑΤΤΙΚΗ	3808	1.829.732	1.934.616	3.764.348	988,54
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3836	101.128	98.938	200.066	52,15
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	5286	152.671	146.074	298.745	56,52
ΚΡΗΤΗ	8259	303.870	297.289	601.159	72,79
ΗΠΕΙΡΟΣ	9203	175.952	176.468	352.420	38,29
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	9451	152.559	150.191	302.750	32,03
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	11350	375.663	366.756	742.419	65,41
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	14037	378.380	376.513	754.893	53,78
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	14157	299.695	304.559	604.254	42,68
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	15490	323.217	309.738	632.955	40,86
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	15549	311.131	297.524	608.655	39,14
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	18811	915.853	946.980	1.862.833	99,03
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ	131544	5.426.660	5.513.111	10.939.771	83,16

Πηγή: ΕΣΥΕ

1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Όπως προαναφέρθηκε, ο νομός Ηλείας και ο νομός Αιτωλοακαρνανίας δεν έχουν τύχει ευνοϊκής αντιμετώπισης από τις ηγεσίες του τόπου με αποτέλεσμα αρκετοί φυσικοί, οικονομικοί και ανθρώπινοι πόροι που συναντάμε στους νομούς, να παραμένουν αναξιοποίητοι για χρόνια. Επίσης, η βοήθεια με μορφή αναπτυξιακών προγραμμάτων και όχι μόνο υπήρξε ελάχιστη όσον αφορά τους νομούς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Σχετικά με τα οικονομικά της Περιφέρειας, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν το 2001 σε τρέχουσες τιμές αγοράς, διαμορφώθηκε σε €813 εκατομμύρια και ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής ανήλθε στο 2,3% την περίοδο 1999-2001. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ΑΕΠ κατά κεφαλήν (2001) που ανήλθε σε €429 χιλιάδες, δηλαδή περίπου 785 ευρώ ανά μήνα σε κάθε νοικοκυριό. Όσον αφορά την τομεακή κατανομή του ΑΕΠ, ο πρωτογενής τομέας καταλαμβάνει ένα ποσοστό της τάξης του 13,2%, ο δευτερογενής τομέας με την ελάχιστη ύπαρξη βιομηχανιών και βιοτεχνιών, ένα ελαφρώς μεγαλύτερο ποσοστό, 17,9% και τέλος ο τριτογενής τομέας που αφορά κυρίως στις υπηρεσίες που προσφέρονται στο κοινό, καταλαμβάνει το 68,9 % του συνόλου του ΑΕΠ.

1.4 ΥΠΟΔΟΜΕΣ

1.4.1 ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Στον τομέα του οδικού δικτύου, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατέχει στρατηγική θέση συνδέοντας την Πελοπόννησο με την Στερεά Ελλάδα και την Ήπειρο⁵. Αποτελεί επίσης μια εκ των κυριοτέρων πυλών της χώρας, θεωρούμενη ως η Δυτική Πύλη της Ελλάδας προς την Αδριατική και την Δυτική Ευρώπη γενικότερα.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, λόγω της μεγάλης έκτασης, είναι επόμενο να διαθέτει ένα εκτεταμένο οδικό δίκτυο. Το μήκος του επαρχιακού οδικού δικτύου εκτείνεται περίπου σε 3.500 χιλιόμετρα, ενώ από το οδικό δίκτυο ξεχωρίζει η κεντρική οδική αρτηρία που συνδέει την πόλη των Πατρών με την Αθήνα και αποτελεί μέρος του βασικού εθνικού άξονα Π.Α.Θ.Ε (Πάτρα, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Εύζωνοι) . Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι η παραπάνω αρτηρία ανήκει στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα. Ξέχωρη θέση στις υποδομές του οδικού δικτύου έχει η κρεμαστή γέφυρα Ρίου Αντιρρίου, ένα μεγαλόπνοο έργο το οποίο εμπνεύστηκε ο Χαρίλαος Τρικούπης στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Χρειάστηκαν 115 χρόνια για να ολοκληρωθεί το έργο το 2004. Το μήκος της μεγαλύτερης καλωδιωτής γέφυρας του κόσμου φθάνει τα 2,5 χιλιόμετρα συνδέοντας την Πελοπόννησο με την κυρίως ηπειρωτική χώρα, τη Στερεά Ελλάδα.

1.4.2 ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Η σιδηροδρομική υποδομή της Περιφέρειας δίνει τη δυνατότητα της σύνδεσης της πρωτεύουσας της χώρας με την πρωτεύουσα του νομού Αχαΐας και του Πύργου. Το σιδηροδρομικό δίκτυο της περιφέρειας έχει μήκος άνω των 300 χιλιομέτρων, αλλά οι τελευταίες εξελίξεις στην οικονομία της χώρας, είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των δρομολογίων από και προς την Αθήνα, θέλοντας να ελαχιστοποιήσουν τα λειτουργικά κόστη που συνεπάγεται η χρησιμοποίηση των τραίνων.

1.4.3 ΛΙΜΑΝΙΑ

Δε θα μπορούσαμε να λησμονήσουμε να αναφέρουμε τις θαλάσσιες υποδομές της Περιφέρειας μιας και το λιμάνι των Πατρών δεσπόζει στην περιφέρεια εξ αιτίας της στρατηγικής θέσης του, αποτελώντας την πύλη για είσοδο και έξοδο από τη χώρα. Το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο επίνειο της Ελλάδας μετά τον Πειραιά. Επιβατηγά και οχηματαγωγά πλοία συνδέουν την περιφέρεια με την Ιταλία την Αλβανία, τα Ιόνια νησιά και την Ηγουμενίτσα. Η λιμενική υποδομή μπορεί να εξυπηρετήσει φορτηγά πλοία χωρητικότητας μέχρι 25.000 τόνων και επιβατικά πλοία μέχρι 16.000 κόνων και μήκος 220 μ. Στις ευρύτερες λιμενικές εγκαταστάσεις περιλαμβάνεται η μαρίνα των Πατρών και η ιχθυόσκαλα. Άλλα σημαντικά λιμάνια της περιφέρειας είναι το λιμάνι του Αιγίου, της Κυλλήνης, του Κατάκολου, τα οποία διαδραματίζουν ήσσονος σημασίας ρόλο .

1.4.4 ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ

Παρά τη στρατηγική θέση της Περιφέρειας, οι αερομεταφορές δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες .Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συναντάμε δύο αεροδρόμια που βρίσκονται στον Άραξο (λίγα χιλιόμετρα έξω από την Πάτρα) και στην Ανδραβίδα (πλησίον

⁵ <http://www.ypodomes.com/>

του Πύργου) αντίστοιχα . Κάθε ένα διαθέτει δύο διαδρόμους προσγείωσης και μπορεί να εξυπηρετήσει πτήσεις charter και εμπορικές πτήσεις. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να συγκριθεί με το αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος που δεσπόζει στην Αθήνα, άσχετα αν έχουν ασκηθεί έντονες πολύπλευρες πιέσεις για τη δημιουργία ενός παρεμφερούς αερολιμένα στην Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας.

1.4.5 ΥΓΕΙΑ

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, ο νόμος « Καλλικράτης» που άρχισε να εφαρμόζεται στην Ελλάδα από την αρχή του 2011, έχει προεκτάσεις σε πολλούς τομείς της εγχώριας δραστηριότητας . Από την μέγγενη του νέου νόμου που βασικό του χαρακτηριστικό είναι η συγχώνευση δημόσιων οργανισμών και νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δε θα μπορούσε να ξεφύγει το σύστημα υγείας. Μέχρι τη στιγμή που εκπονείται η εργασία(πρώτο εξάμηνο 2011) στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντάται ένα σύγχρονο και εκτεταμένο σύστημα παροχής υπηρεσιών υγείας. Πιο συγκεκριμένα η Περιφέρεια συμπεριλαμβάνει 11 δημόσια νοσοκομεία, περιλαμβανομένου του Γενικού Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Πατρών, του νέου Περιφερειακού Νοσοκομείου του Πύργου, με 2.235 κλίνες, του Γενικού Νοσοκομείου Αγρινίου και του Γενικού Νοσοκομείου «Χατζηκώστα» στο Μεσολόγγι. Συνολικά απασχολούνται περί τους 2.500 ιατρούς, αντιστοιχούν δηλαδή 3,4 ιατροί ανά 1.000 κατοίκους. Στην περιφέρεια λειτουργούν ακόμη 15 Κέντρα Υγείας.

1.4.6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι γεγονός ότι τα ποσοστά ανεργίας είναι υψηλά, συγκριτικά με το μέσο επίπεδο ανεργίας της Ελλάδας(15%) . Η ύπαρξη βιομηχανιών είναι χαμηλή και ο πρωτογενής τομέας δεν απασχολεί παρά μόνο ένα 13% του συνολικού πληθυσμού. Όαση στην οικονομική δυσχέρεια που αντιμετωπίζουν και οι τρεις νομοί της Περιφέρειας αποτελούν τα δύο Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα δύο Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα που έχουν ως έδρα τους την Πάτρα, το Αγρίνιο, το Μεσολόγγι και τον Πύργο αντίστοιχα. Διαθέτουν από κοινού περί τα 45 τμήματα και ο συνολικός αριθμός των φοιτητών-σπουδαστών εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 42.000 περίπου.

Στην πρωτεύουσα της περιφέρειας είναι και η έδρα του Πανεπιστημίου των Πατρών, του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πατρών καθώς και του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου το οποίο προσφέρει τη δυνατότητα σπουδών σε οικονομικά, διοίκηση επιχειρήσεων, φιλολογία και άλλα επιστημονικά πεδία σε άτομα ηλικίας άνω των 22 ετών . Άλλες «πανεπιστημιακές» πόλεις της περιφέρειας είναι επίσης το Μεσολόγγι και το Αγρίνιο με το τμήμα Λογιστικής που εδράζει στο Μεσολόγγι να ξεχωρίζει.

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της περιφέρειας διαθέτουν εξαιρετική ερευνητική και διδακτική εμπειρία και συμμετέχουν με επιτυχία σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα ενώ η συνεργασία με την επιχειρηματική κοινότητα του τόπου είναι στενή, προκειμένου να εφαρμοστούν τα αποτελεσμάτων της ερευνητικής δραστηριότητας. Το ερευνητικό δυναμικό της περιφέρειας συγκροτείται από αρκετά επιστημονικά ινστιτούτα και ερευνητικούς οργανισμούς:

- Ερευνητικό Ινστιτούτο Χημικής Μηχ. / κος Υψηλών Θερμοκρασιών (ΕΙΧΗΜΥΘ), Πάτρα
- Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΙΤΥ), Πάτρα
- Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (ΙΝΒΙΣ), Πάτρα
- Ιχθυοκαλλιεργητικό Κέντρο Αχελού Α.Ε (ΙΧΘΥΚΑ Α.Ε), Μεσολόγγι
- Ινστιτούτο Προστασίας Φυτών Πάτρας- ΕΘΙΑΓΕ, Πάτρα

- Ινστιτούτο Αμπέλου και Οπωροκηπευτικών Πύργου – ΕΘΙΑΓΕ, Γαστούνη
- Επιστημονικό Πάρκο Πατρών Α.Ε
- Κέντρο Ερευνών για θέματα Ισότητας
- Κέντρο Επιχείρησης & Καινοτομίας Πάτρας

1.4.7 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Όση βοήθεια δεν συνάντησε η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στο πέρασμα των χρόνων από τους εκάστοτε «ισχυρούς» και έχοντες εξουσία, τόση ομορφιά της χαρίστηκε αλλόχερα όσον αφορά την πολιτιστική κληρονομιά⁶. Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διαθέτει πλουσιότατη πολιτισμική παράδοση, που πηγάζει από την αρχαιότητα. Σημαντικότερη θέση στην πολιτιστική ιστορία του τόπου κατέχει το πολιτισμικό ορόσημο της περιοχής, που δεν θα μπορούσε να είναι τίποτα άλλο από την Αρχαία Ολυμπία, την κοιτίδα των Ολυμπιακών Αγώνων, το σημείο στο οποίο συγκεντρώνονται τα βλέμματα όλης της ανθρωπότητας κάθε 4 χρόνια.

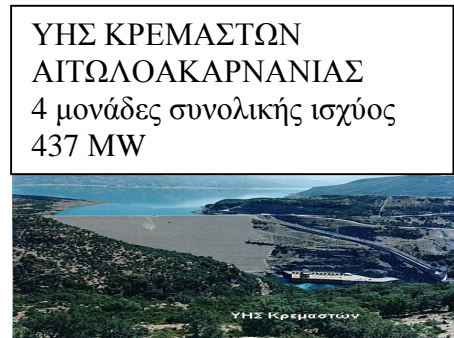
Η περιφέρεια διαθέτει επίσης πλήθος άλλων σημαντικών αρχαιολογικών χώρων, κάστρων, θεάτρων, Ιερών κ.λπ. . Επιπροσθέτως, σε αντίθεση με την ένδεια αναπτυξιακών προγραμμάτων, αφθονούν οι σύγχρονες πολιτισμικές διοργανώσεις και φεστιβάλ. Κυρίαρχη θέση στα σύγχρονα δρώμενα κατέχει η διοργάνωση του καρναβαλιού στην Πάτρα, γεγονός πασίγνωστο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς μιας και κατέχει την Τρίτη θέση παγκοσμίως, που δημιουργεί κοσμοσυρροή στην πόλη, τόσο Ελλήνων όσο και αλλοδαπών. Επίσης κατά τους θερινούς μήνες πραγματοποιούνται αρκετές πολιτιστικές διοργανώσεις, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζει το Μουσικό Φεστιβάλ της Πάτρας στο οποίο παρευρίσκονται εξέχοντες μορφές του ελληνικού -και όχι μόνο- καλλιτεχνικού στερεώματος. Η πόλη των Πατρών διαθέτει πλουσιότατη πολιτισμική παράδοση από την εποχή που τα Βενετικά πλοία διέσχιζαν το Ιόνιο Πέλαγος. Η ανακήρυξη της Πάτρας σαν Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης το 2006, έδωσε το έναυσμα για πληρέστερη αξιοποίηση της πλούσιας πολιτιστικής παράδοσης και ανάδειξης των τοπικών ομορφιών.

1.5 ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Το ενεργειακό σύστημα της Ελλάδας βρίσκεται την τελευταία δεκαετία σε φάση ραγδαίων αλλαγών. Η εμφάνιση του φυσικού αερίου, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η πλήρης απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας είναι μερικά από τα στοιχεία του νέου ενεργειακού περιβάλλοντος. Η εποχή λοιπόν του νέου αιώνα κρίνεται ως η καταλληλότερη για την ανάπτυξη και τον εξορθολογισμό της ενέργειας και της ευρύτερης χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η συνολική ενεργειακή κατανάλωση της Ελλάδας έχει τη βάση της κατά 35% στην χρήση στερεών καυσίμων. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολική, ηλιακή, γεωθερμική κ.ά.) δεν τυγχάνουν ευρείας αναγνώρισης. Πέραν των περιβαλλοντικών ωφελειών που προσφέρουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, συμβάλλουν σημαντικά στην αύξηση της απασχόλησης των τοπικών κοινωνιών.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην χρησιμοποίηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας, πέραν της ηλεκτρικής. Αν αναλογιστούμε το γεγονός ότι τα τιμολόγια της ΔΕΗ βαίνουν συνεχώς αυξανόμενα, τότε κρίνεται απαραίτητη η ανάγκη εύρεσης και χρήσης πηγών ενέργειας πιο οικονομικών . Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με το σύνολο των σταθμών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που λειτουργούν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

⁶ <http://www.apd-depin.gov.gr/>

Πίνακας 1.4

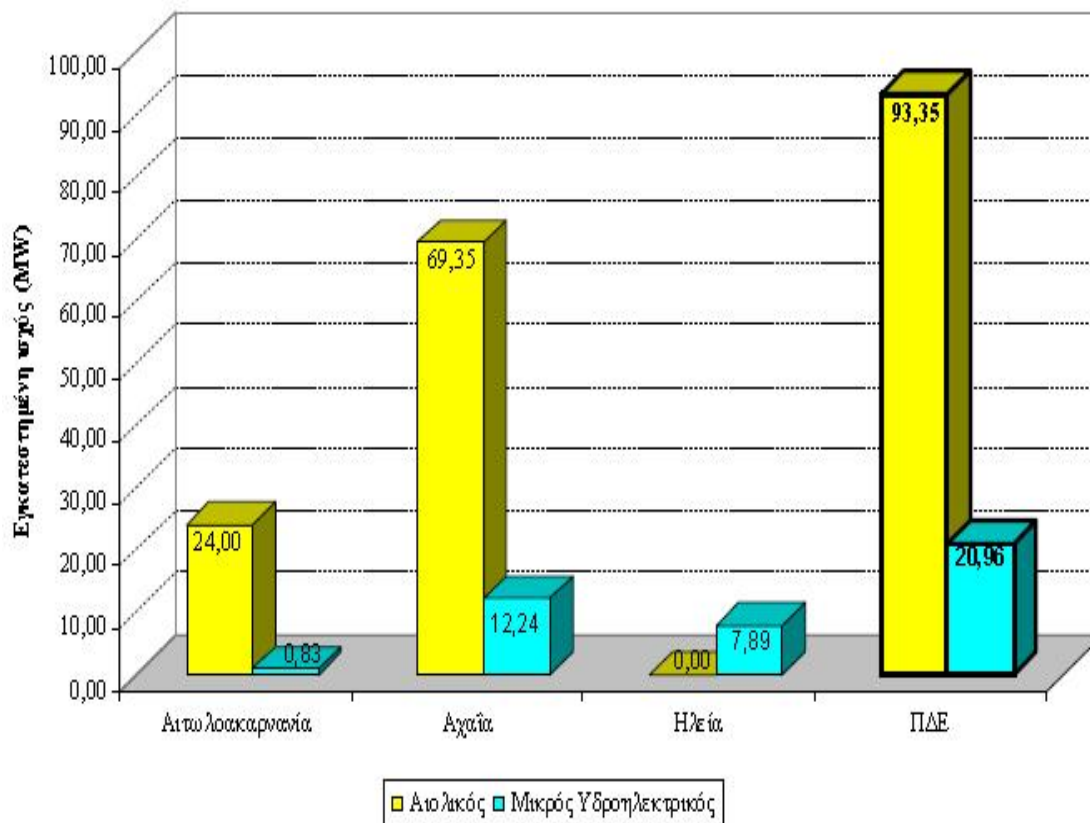
Σταθμοί Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

A/A	Ιδιοκτήτης του σταθμού	Είδος σταθμού	Ισχύς (MW)	Θέση	Δήμος	Νομός
1	Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (δ.τ. "ΔΕΗ Ανανεώσιμες Α.Ε.")	Μικρός Υδροηλεκτρικός	3,70	Ποταμός Γλαύκος-Ρουφάκτης	Πατρέων	Αχαΐας
2	ΑΜΙΓΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ "ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΣΙΒΛΟΥ"	Μικρός Υδροηλεκτρικός	2,72	Ποταμός Κράθης: Τσιβλός Δ.Δ. Πλατάνου	Ακράτας	Αχαΐας
3	ΥΔΡΟΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Ε.	Μικρός Υδροηλεκτρικός	1,00	Ποταμός Αροάντιος: "Κακή Γλάστρα" Κλειτορίας, αρδευτικό δίκτυο.	Λευκασίου	Αχαΐας
4	ΒΑΣΕΡΚΡΑΦΤ Α.Ε. ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.	Μικρός Υδροηλεκτρικός	1,30	Ρέμα Κλομποκή: Πλατανάκι Λαμπεϊάς	Λαμπεϊάς	Ηλείας
5	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ-ΑΙΟΛΙΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (δ.τ. "ΑΙΟΛΙΑ-ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ Α.Ε.")	Αιολικός	2,00	"Πάνω Βρόση"	Φαρρών	Αχαΐας
6	ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΑΧΑΪΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Μικρός Υδροηλεκτρικός	2,60	Ποταμός Κερυνίτης: "Βάλτος-Κακό Γεφύρι", Μπουφούσκια Δ.Δ. Πτέρης	Αιγίου	Αχαΐας
7	ΑΙΟΛΙΚΗ ΠΑΝΑΧΑΪΚΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Αιολικός	34,85	Τρανή Ρίζα-Βρομονέρι-Σκαντζοχώρι (όρος Παναχαΐκό)	Ρίου	Αχαΐας
8	ΥΔΡΟΧΟΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (δ.τ. "ΥΔΡΟΧΟΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΕ")	Μικρός Υδροηλεκτρικός	0,83	Αρδευτικό κανάλι Δ7, οικισμός Γιαννούζι	Αγρινίου	Αιτωλο-ακαρνανίας
9	ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Αιολικός	24,00	Λούζες-Αγγαθάκι-Ρήγανη, Δ.Δ. Βομβοκούς	Ναυπάκτου	Αιτωλο-ακαρνανίας
10	ΑΙΟΛΙΚΗ ΠΑΝΑΧΑΪΚΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Αιολικός	13,60	Βουνογιώργης (όρος Παναχαΐκό)	Πατρέων	Αχαΐας
11	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΑΧΑΪΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Αιολικός	18,90	Λίθος	Καλαβρύτων	Αχαΐας
12	ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΗΛΕΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (δ.τ. "ΥΔΡΗΛ ΑΕ")	Μικρός Υδροηλεκτρικός	6,59	Ποταμός Αλφειός: θέση "γέφυρα Φλόκα" υπάρχοντος αρδευτικού φράγματος	Αρχαίας Ολυμπίας	Ηλείας
Άδεια λειτουργίας με απόφαση της Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής						
13	ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΑΧΑΪΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Μικρός Υδροηλεκτρικός	1,02	Ποταμός Κερυνίτης: οικισμός Αγίου Ανδρέα Δ.Δ. Πτέρης	Αιγίου	Αχαΐας
14	ΥΔΡΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Μικρός Υδροηλεκτρικός	1,20	Ποταμός Πείρος	Φαρρών	Αχαΐας

Πηγή: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2010

Γράφημα 1.1 Σταθμοί Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Σταθμοί Α.Π.Ε. με άδεια λειτουργίας στη Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ)

Πηγή: Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2010

Από το παραπάνω γράφημα και πίνακα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η Πάτρα και γενικότερα η Αχαΐα κατέχει την πρωτιά, πρωταγωνιστώντας στη δημιουργία μονάδων/σταθμών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο σύνολο της Περιφέρειας. Ωστόσο, η αιολική ενέργεια καταλαμβάνει τη μερίδα του λέοντος αναφορικά με τις ΑΠΕ(Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας) έχοντας ένα ποσοστό της τάξης του 69.3% στην Αχαΐα,24% στην Αιτωλοακαρνανία. Αξιοπρόσεκτο είναι το μηδενικό ποσοστό ύπαρξης σταθμών αιολικής ενέργειας στο νομό Ηλείας με παράλληλο μικρό ποσοστό -μόλις 7.9%- μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών.

Από την άλλη μεριά, στο νομό Αιτωλοακαρνανίας παρατηρείται το αντίστροφο. Σχεδόν ανύπαρκτη η λειτουργία μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών με ποσοστό 0.83%, αλλά συναντάμε ένα αξιόλογο ποσοστό -24%- λειτουργίας σταθμών παραγωγής αιολικής ενέργειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Είναι γεγονός ότι η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διαθέτει μεγάλη ποικιλία φυσικών πόρων οι οποίοι αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας στη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας ενώ παράλληλα υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις που δίνουν τη δυνατότητα εκμετάλλευσης αρκετών εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε το πλήθος αρχαιολογικών χώρων, μουσείων, ακτών, ποτάμια, βιότοποι και πολλών ακόμα τοπίων φυσικής και ιστορικής ομορφιάς τα οποία αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες. Άξια αναφοράς είναι η Αρχαία Ολυμπία, το Μέγα Σπήλαιο των Καλαβρύτων, ο Αχελώος, ο υγρότοπος του Αμβρακικού, η λίμνη του Καϊάφα και πολλές άλλες περιοχές φυσικού κάλλους.

Ωστόσο, πέραν της αφθονίας περιοχών-ελκυστικών στοιχείων, παρουσιάζεται ελλιπής αξιοποίηση φυσικών πόρων με ανισοκατανομή ως προς τις τουριστικές ροές και τη διενέργεια τουριστικών δραστηριοτήτων, μη αξιοποίηση τουριστικών πόρων όπως ποτάμια, ιαματικά λουτρά κ.ά.. Επίσης, εμφανίζεται το φαινόμενο ανεπαρκής στήριξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού για τις οποίες υπάρχουν οι βάσεις για ανάπτυξη τους (χειμερινός, οικοτουρισμός, συνεδριακός κτλ), έλλειψη κοινωνικοοικονομικής υποδομής με υψηλά επίπεδα ρύπανσης περιβάλλοντος, περιορισμένες δαπάνες ιδιωτικού και δημόσιου τομέα για αναβάθμιση του τοπικού επιπέδου ζωής, μεγάλα κενά στην οργάνωση και τον προγραμματισμό των υπηρεσιών που σχετίζονται με τον τουρισμό και τις επενδύσεις και αρκετοί λόγοι ακόμα που δρουν ανασταλτικά στην προσπάθεια ενδυνάμωσης της τουριστικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας⁷.

2.1 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΥΠΟΔΟΜΗ- ΑΝΩΔΟΜΗ)

Συγκεκριμένες περιοχές της Περιφέρειας εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά επισκεψιμότητας, άρα είναι επόμενο να συγκεντρώνουν επίσης μεγάλα ποσοστά συγκέντρωσης τουριστικών κλινών. Το 95% (η συντριπτική πλειοψηφία δηλαδή) των τουριστικών κλινών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας συγκεντρώνονται γύρω από τις παράκτιες περιοχές της Κυλλήνης στην οποία συναντάμε πολυτελή ξενοδοχειακά συγκροτήματα (Aldemar, Grecotel, Robinson), της Πάτρας και πιο συγκεκριμένα του Ρίου (Achaia Beach, Porto Rio Hotel), της Αρχαίας Ολυμπίας και του Πύργου. ένα μικρότερο ποσοστό - γύρω στο 4% - τουριστικών κλινών απαντάται στις ορεινές περιοχές της Ορεινής Ναυπακτίας και των Καλαβρύτων στο νομό Αχαΐας οι οποίες κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών - κυρίως Δεκέμβριο, λόγω Χριστουγέννων - εμφανίζουν υψηλά ποσοστά πληρότητας που πολλές φορές αγγίζουν το 100% με τρανό παράδειγμα τον Δεκέμβριο του 2009 οπότε και οι ξενοδόχοι της περιοχής των Καλαβρύτων είχαν δηλώσει πως για το 10ήμερο από 23 Δεκεμβρίου έως 3 Ιανουαρίου τα καταλύματά τους είχαν γεμίσει από τουρίστες όχι μόνο Έλληνες αλλά και ξένους.

Ακόμη, στην Περιφέρεια δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες οι ξενοδοχειακές μονάδες υψηλής ποιοτικής στάθμης (μόλις 6% είναι ΑΑ και Α τάξης) ενώ τα ξενοδοχειακά τα καλύμματα Γ-Δ-Ε τάξης αποτελούν το 70% του συνόλου γεγονός που ισχυροποιεί τα όσα αναφέρουμε παραπάνω για ελλιπή αξιοποίηση της τουριστικής δραστηριότητας της περιοχής

⁷ Κομίλης Π., Τουριστικές δραστηριότητες, Κ.Ε.Π.Ε., Αθήνα 1986

και χαμηλό ενδιαφέρον των τοπικών και όχι μόνο αρχών. Ωστόσο, εκτός από τις δυο προαναφερθείσες ορεινές περιοχές, οι υπόλοιποι ορεινοί προορισμοί της Περιφέρειας παρουσιάζουν σχεδόν ανύπαρκτες τουριστικές υποδομές. Δεν πρέπει να λησμονήσουμε το βασικό χαρακτηριστικό της τουριστικής υποδομής της Περιφέρειας, ότι δηλαδή περίπου το 80% των τουριστικών μονάδων είναι μικρού και μεσαίου μεγέθους. Εύκολα συνάγεται από το παραπάνω χαρακτηριστικό ότι η στόχευση τουριστικού προϊόντος επικεντρώνεται σε κοινωνικά στρώματα χαμηλού-μεσαίου βιοτικού επιπέδου και λιγότερο σε υψηλών κοινωνικών στρωμάτων. Τέλος, πρέπει να αναφέρουμε την ύπαρξη αξιολογής τουριστικής υποδομής εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε περιοχές όπως αυτή των Πατρών, της Αιγιαλείας, της Ναυπάκτου, σε παράκτια κομμάτια της Περιφέρειας στα οποία επικεντρώνεται το τουριστικό ενδιαφέρον.

2.2 Ο ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

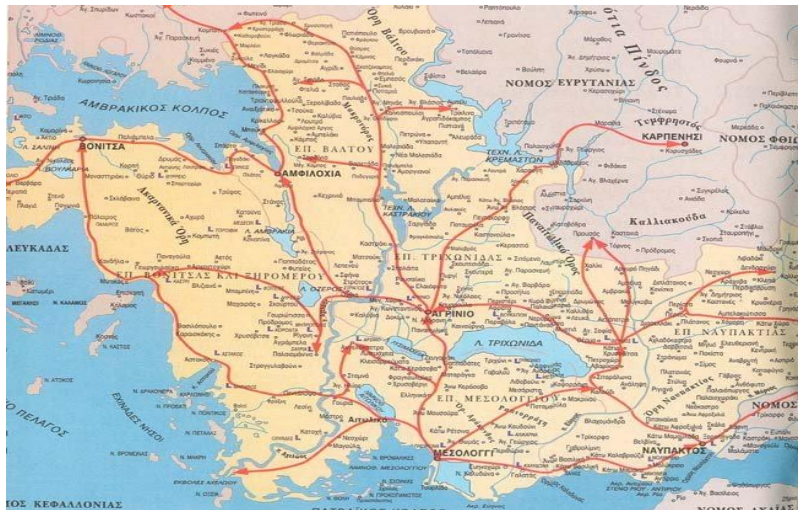
2.2.1 ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ Ν.ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας συγκεντρώνει ποσοστό 2,2% του πληθυσμού της Ελλάδας και παράγει ποσοστό 1,6% του ΑΕΠ⁸. Πρωτεύουσα του νομού είναι το Μεσολόγγι το οποίο έχει υπάρξει μνημείο ηρωισμού με την περίφημη έξοδο του Μεσολογγίου το 1826 ενώ μεγαλύτερη πόλη και κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας είναι το Αγρίνιο. Περιλαμβάνονταν 29 δήμοι στον νομό (Αγγελοκάμωτου, Αγρινίου, Αιτωλικού, Αλυπίας, Αμφιλοχίας, Ανακτορίου, Αντιρρίου, Αποδοτέας, Αρακύνθου, Αστακού, Θέρμου, Θεστιέων, Ινάχου, Μακρύνει, Μεδεώνος, Μενιδίου, Μεσολογγίου, Ναυπάκτου, Νεάπολης, Οινιάδων, Παλαίρου, Παναιτωλικού, Παραβόλας, Παρακαμπυλίων, Πλατάνου, Πυλλήνης, Στράτου, Φυτειών, Χάλκειας) οι οποίοι έγιναν 7 (Δήμος Αγρινίου, Δήμος Άκτιου – Βόνιτσας, Δήμος Αμφιλοχίας, Δήμος Θέρμου, Δήμος Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου, Δήμος Ναυπακτίας, Δήμος Ξηρομέρου) καθώς δημιουργήθηκαν νέοι δήμοι από τη συγχώνευση κοινοτήτων και δήμων με τον νόμο Καλλικράτη. Ολόκληρη η νότια πλευρά του νομού βρέχεται από τους κόλπους Κορινθιακό και Πατραϊκό, η δυτική από την θάλασσα του Ιονίου, ενώ μεγάλο μέρος της βόρειας από τον Αμβρακικό κόλπο.

Το βορειότερο κομμάτι της Περιφέρειας λοιπόν, περιλαμβάνει όρμους και εκτεταμένες αμμουδιές που σαφώς αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες. Είναι ο σπουδαιότερος παράγοντας της δημιουργίας των κλιματολογικών συνθηκών που χαρακτηρίζονται από τον ήπιο χειμώνα και το δροσερό καλοκαίρι, δηλαδή ένα κλίμα εύκρατο. Στην ενδοχώρα διαρρέουν τον νομό τρεις ποταμοί, ο Αχελώος, ο Εύηνος και Μόρνος, ενώ συναντάμε πέντε λίμνες: Τριχωνίδα, Λυσιμαχία, Οξερός, Αμβρακία και Βουλκαριά, οι οποίες συμπληρώνουν το υδάτινο σκηνικό του νομού. Δεν πρέπει να παραλείψουμε και τις τρεις τεχνητές λίμνες- Κρεμαστών, Καστρακίου και Στράτου- που δημιουργήθηκαν για ηλεκτροπαραγωγή επί του Αχελώου και έχουν εξελιχθεί σε σπουδαίους υδροβιότοπους.

⁸ <http://www.aitoloakarnania.gr/>

Η στρατηγική θέση, αφού από εδώ διέρχεται ο άξονας που συνδέει τη ΒΔ Ελλάδα με την Νότια, το ήπιο κλίμα, οι εύφορες πεδιάδες και κοιλάδες, οι λιμνοθάλασσες και οι λίμνες, κάνουν το Νομό να ξεχωρίζει ως προνομιούχος περιοχή με πλεονεκτήματα ανταγωνιστικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας συνολικά.

Το ορεινό στοιχείο είναι επίσης έντονο στον νομό δημιουργώντας μια ευχάριστη αντίθεση με το υδάτινο στοιχείο του νομού. Όλα αυτά αποκτούν επιπρόσθετη αξία μιας και δένουν με την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου. Ο λόγος για τα πολυάριθμα μνημεία που καλύπτουν όλες τις εποχές, την αρχαία, τους ρωμαϊκούς χρόνους, τη βυζαντινή, την μεταβυζαντινή και την νεότερη εποχή. Μνημεία που τυγχάνουν σεβασμού και ενδιαφέροντος από τουρίστες της αλλοδαπής, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους συνδυάζουν τις διακοπές τους με ξεκούραση και επίσκεψη σε περιοχές ιστορικής σημασίας. Στον νομό είναι διάσπαρτες πολλές περιοχές ιστορικής σημασίας οι οποίες επιμελώς αναδεικνύονται από τους ντόπιους και τις τοπικές αρχές δημιουργώντας τις κατάλληλες υποδομές (μουσεία, ανασκαφή αρχαιολογικών χώρων) για την προσέλκυση τουριστών.

Η τάση μείωσης του πληθυσμού είναι πανελλαδικό φαινόμενο, ωστόσο στον νομό Αιτωλοακαρνανίας είναι πιο αισθητό το φαινόμενο, αφού είναι ένας από τους 35 νομούς στους οποίους σημειώθηκε το 2001 φυσική μείωση του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων/1000 κατοίκους: -0,5), και για δεύτερη συνεχή χρονιά. Οι κάτοικοί του καταναλώνουν μόνο το 63% του οικιακού ρεύματος του μέσου Έλληνα, τους αναλογούν μόνο 9 αυτοκίνητα ανά 100 κατοίκους (μέσος όρος χώρας 25. Είναι η πρώτη παραγωγός καπνού περιοχή της χώρας, η 3^η στην παραγωγή τυριού και η 5^η στην παραγωγή κρέατος.

2.3 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ-ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Στην Αιτωλοακαρνανία βρίσκονται παραπάνω από 150 μνημεία Αρχαίας, Ρωμαϊκής, Βυζαντινής, Μεταβυζαντινής, και Νεώτερης εποχής (αρχαίες πόλεις, οχυρά, θέατρα, ιερά, μοναστικά κέντρα, ναοί, σπηλαιώδεις εκκλησίες, βυζαντινά κάστρα, ενετικά και τούρκικα οχυρά, κτλ.) ενώ ταυτόχρονα ανασκαφές βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη εκ των οποίων οι περισσότερες διενεργούνται στην περιοχή της Ναυπάκτου, στο Αγγελόκαστρο, στις Οινιάδες και σε αρκετές άλλες περιοχές. Οι πληροφορίες που θα παραθέσουμε παρακάτω, θα βοηθήσουν να κατανοήσουμε τους λόγους για τους οποίους η Αιτωλοακαρνανία μπορεί να αποτελέσει σημαντικό κομμάτι ανάπτυξης τουριστικής δραστηριότητας. Πιο κάτω θα γίνει λεπτομερής περιγραφή της γεωμορφολογίας του νομού Αιτωλοακαρνανίας και των αρχαιολογικών μνημείων-χώρων που εντοπίζουμε στον νομό.

2.4 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ Ν.ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

2.4.1 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

Σημαίνουσα συνιστώσα στην ανάπτυξη και την προσέλκυση τουριστών, αποτελεί η ιστορική κωμόπολη της Ναυπάκτου. Στο πορθμείο δεσπόζει το Ενετικό κάστρο του Αντιρρίου που καλύπτει από Δυτικά, εξασφαλίζοντας, μαζί με το απέναντι κάστρο του Ρίου, την είσοδο του Κορινθιακού κόλπου. Χρονολογείται από το 1686. Η Ναύπακτος έπαιζε πάντα πρωτεύοντα ρόλο στην ιστορία της περιοχής κατά τους χριστιανικούς χρόνους και όχι μόνο. Από την παλαιοχριστιανική εποχή σώζονται ερείπια βασιλικής που ανακαλύφθηκαν στη διάρκεια ανασκαφών.

Λιμάνι Ναυπάκτου

Είναι μια από τις ομορφότερες πόλεις της Περιφέρειας με καθαρές ακρογιαλιές εκ των οποίων οι περισσότερες έχουν λάβει μπλε σημαία. Έχει πλήρη τουριστική υποδομή καθώς και τράπεζες, υπηρεσίες κτλ. και προσφέρεται για διακοπές όλο το χρόνο αφού χαρακτηρίζεται από ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια .

Το Βενετσιάνικο λιμανάκι της είναι το μικρότερο της Μεσογείου. Στην Ναύπακτο υπάρχει ο λεγόμενος Πύργος του Μπότσαρη, οχυρή κατοικία των μπέηδων στην τουρκοκρατία . Μπορεί κανείς να επισκεφτεί την Παπαχαράλαμπειο

Βιβλιοθήκη, την ιδιωτική συλλογή κειμηλίων του 1821 στην πλατεία Αγνώστου Στρατιώτη και την Αρχαιολογική Συλλογή Ναυπάκτου κοντά στο παλιό λιμάνι. Λίγο έξω από την Ναύπακτο, ο τουρίστας μπορεί να επισκεφθεί της τη Μονή του Αγίου Ιωάννη Βομβοκούς.

Στην ορεινή Ναυπακτία, στο χωριό Αμπελακιώτισσα, συναντάμε το ομώνυμο καθολικό Μοναστήρι το οποίο χτίστηκε το 1847, ενώ ο παλιότερος ναός ήταν του 1456. Στο ναό διατηρείται λείψανο του Αγίου Πολύκαρπου, καθώς και αργυρή λειψανοθήκη του 1470 με τα οστά Αγίων, δώρο του Πατριάρχη Τιμόθεου στον ηγούμενο του Μοναστηριού. Επίσης, στη Σκάλα Ναυπακτίας υπάρχει η Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, όπου λειτουργεί βιβλιοθήκη, αγιογραφικό εργαστήριο, γηροκομείο, ραδιοφωνικός σταθμός, κέντρο εκδόσεων, σχολή γονέων και σύγχρονο συνεδριακό κέντρο. Στην περιοχή της Γαυρολίμνης, λίγο έξω από την Ναύπακτο, οι τουρίστες μπορούν να επισκεφθούν το βυζαντινό Ναό της Παναγιάς Παναξιώτισσας που είναι το καλύτερο δείγμα της βυζαντινής παράδοσης στην περιοχή της Περιφέρειας.

Οι εν λόγω μονές μπορούν να προσελκύσουν πλήθος κόσμου – κυρίως άτομα τρίτης ηλικίας- τα οποία συνδυάζουν τις διακοπές τους συνήθως με επισκέψεις σε χώρους θρησκευτικού ενδιαφέροντος, έτσι στην περιοχή την εναλλακτική μορφή θρησκευτικού τουρισμού.

Αράχοβα

Βόρεια της Ναυπάκτου βρίσκεται η περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας, από τις πιο ενδιαφέρουσες περιοχές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας – από οικολογική, περιβαλλοντική και τουριστική άποψη- καθώς σε μερικά χωριά όπως η Άνω Χώρα, η Κλεπά, η Αράχοβα κ.ά., απαντάται έξοχο κλίμα, αξιόλογη παράδοση και ιστορία. Κατά τους χειμερινούς μήνες η Αράχοβα αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους προορισμούς για διακοπές αφού το χιονοδρομικό κέντρο που διαθέτει, συνδυάζεται άψογα με τη γραφικότητα του χωριού. Τα παραπάνω χωριά προσφέρονται ιδιαίτερα για ορειβασία (κορυφές Άγ. Κωνσταντίνος και Γραμμένη Οξιά). Υπάρχει επίσης

δυσκολότατη και ενδιαφέρουσα διαδρομή του Ράλι Ακρόπολης που κάθε χρόνο συγκεντρώνει πλήθος θεατών. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η ορεινή Ναυπακτία μπορεί κάλλιστα, ιδιαίτερα τη χειμερινή περίοδο, να τραβήξει το ενδιαφέρον τουριστών, όχι μόνο της εγχώριας τουριστικής αγοράς. Τέλος, στην οδό Μεσολογγίου- Αντιρρίου βρίσκεται η Μακύνεια και τα ερείπια της αρχαίας ομώνυμης πόλης, με ακρόπολη, θέατρο και ναό ενώ στην άλλη πλευρά της εθνικής οδού εκτείνεται σύγχρονος παραθεριστικός οικισμός και οι παιδικές κατασκηνώσεις της Ρίζας .

2.4.2 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Το Μεσολόγγι ιδρύθηκε τον 13^ο αιώνα από Δαλματούς πειρατές πάνω σε τρεις νησίδες, που αργότερα ενοποιήθηκαν. Το όνομά του προέρχεται από τη Δαλματική λέξη *messio - langi* που σημαίνει λιμνοχώρι.

Το θρησκευτικό στοιχείο είναι έντονο σε όλη την Περιφέρεια και δε θα μπορούσε να εκλείπει από την πρωτεύουσα του νομού. Σημαντικότερη μονή είναι αυτή του Αγίου Συμεών όπου κάθε χρόνο του Αγίου Πνεύματος, γίνεται πανηγύρι με συμμετοχή αρματομένων φουστανελοφόρων και καβαλάρηδων σε ανάμνηση της Εξόδου του Μεσολογγίου, πολιτιστικό γεγονός που προσελκύει πλήθος κόσμου από όλες τις περιοχές της Περιφέρειας, αλλά και από πιο μακρινές περιοχές⁹.

Η κύρια οικονομική δραστηριότητα του Μεσολογγίου είναι οι ιχθυοκαλλιέργειες και προς αυτήν την πλευρά έχει κατασκευαστεί Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα στην περιοχή. Μετά το τέλος της Επανάστασης και τη δημιουργία του Ελληνικού κράτους, το Μεσολόγγι άρχισε να ανασυγκροτείται από του πρόσφυγες που επέστρεφαν. Στην είσοδο της πόλης βρίσκεται το Ηρώο των Πεσόντων της Εξόδου, ή Κήπος των Ηρώων.

Σήμερα το Μεσολόγγι είναι η πρωτεύουσα του Νομού Αιτωλοακαρνανίας. Η λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου αποτελεί για τους τουρίστες σημείο χαλάρωσης, ενώ οι επισκέπτες θα μπορούν να δοκιμάσουν τοπικά εδέσματα – κυρίως ψαρικά- .

Έντονο ενδιαφέρον – από τουριστικής-πολιτισμικής άποψης- παρουσιάζουν τα σωσμένα ερείπια του θεάτρου και η πελώρια δεξαμενή με τέσσερα διαμερίσματα, έργο της αιτωλοακαρνανικής τέχνης. Επίσης διατηρούνται τα θεμέλια δημοσίων κτιρίων, άλλης δεξαμενής λαξευμένης κοντά στην αγορά και η ακρόπολη. Δε θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στον Ναό των Ταξιαρχών, στην περιοχή του Αιτωλικού ο οποίος φημίζεται για

⁹ Ισίδωρος Ζουργός, «Μεσολόγγι, Ιερή Πόλη»,2010

το περίφημο τέμπλο του 18^{ου} αιώνα. Το Αιτωλικό σήμερα είναι μια σύγχρονη πόλη με παραδοσιακό χρώμα και 5.500 κατοίκους. Υπάρχουν πλαζ και ψαροταβέρνες, οι οποίες συνθέτουν το απόλυτο ελληνικό σκηνικό διακοπών. Επίσης, στο χωριό Γουριά στην εκκλησία των Ταξιαρχών- μονόχωρος μικρός ναΐσκος -, διασώζονται τοιχογραφίες του 17^{ου} αιώνα, άκρως ενδιαφέρουσα επιλογή για τους λάτρεις του είδους. Επίσης η περιοχή της Σταμνάς, αν γίνουν συστηματικές ανασκαφές, έχει να δώσει πολλά στην αρχαιολογική έρευνα και επομένως στην ανάπτυξη και αναθέρμανση της τουριστικής δραστηριότητας του νομού.

Πόλο έλξης του νομού όμως αποτελεί το μεγάλο φαράγγι- πέρασμα της Κλεισούρας, τα Κύκνεια Τέμπη των Αρχαίων, τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, όπου βρίσκεται η Αγία Ελεούσα, παλιά βυζαντινή μονή . Παράλληλα, η ύπαρξη της λίμνης Τριχωνίδας στα ανατολικά και Λυσιμαχίας στα δυτικά, προσδίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην περιοχή . Παρακάτω θα μιλήσουμε εκτενέστερα για τις δυο λίμνες και το φαράγγι της Κλεισούρας.

2.4.3 Η ΛΙΜΝΗ ΤΡΙΧΩΝΙΔΑΣ

Η Λίμνη Τριχωνίδα είναι η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας. Βρίσκεται στον νομό Αιτωλοακαρνανίας, μεταξύ των επαρχιών Μεσολογγίου και Τριχωνίδας, νότια του Παναιτωλικού όρους . Έχει επιφάνεια 95,8 τετραγωνικά χιλιόμετρα, μέγιστο μήκος 21,5Km και μέγιστο βάθος 58 m αποτελώντας αναμφισβήτητα περιοχή με αυξημένο τουριστικό ενδιαφέρον. Η Τριχωνίδα αποτελεί μία από τις λίγες περιοχές της Ελλάδας που συναντάται η Βίδα. Η λίμνη διαθέτει ιδιαίτερα πλούσια ορνιθοπανίδα καθώς έχουν παρατηρηθεί σε αυτή περισσότερα από 200 είδη πουλιών. Στις όχθες της λίμνης υπάρχουν δάση από πλατάνια, λεύκες, ιτιές και πικροδάφνες ολοκληρώνοντας το σκηνικό κάλλους.

2.5 ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας καλύπτει το δυτικότερο, τμήμα της Στερεάς Ελλάδας¹⁰. Έχει κοινά σύνορα στα βόρεια με το Νομό Άρτας, και επί 2,5 χλμ. περίπου με το Νομό Καρδίτσας και ανατολικά με τους Νομούς Ευρυτανίας, Φθιώτιδας και Φωκίδας, ενώ στα νότια βρέχεται από τον Πατραϊκό και Κορινθιακό Κόλπο, στα δυτικά και βόρεια από το Ιόνιο Πέλαγος και τον Αμβρακικό Κόλπο.

2.5.1 ΓΕΩΛΟΓΙΑ Ν.ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Το μεγαλύτερο τμήμα του νομού βρίσκεται εντός της ζώνης του φλύσχη και γι' αυτό σε πολλά σημεία γίνονται κατολισθήσεις. Η ζώνη του φλύσχη αρχίζει ανατολικά από την Ευρυτανία, τη Φθιώτιδα και τη Φωκίδα, διακόπτεται από το Παναιτωλικό και συνεχίζεται δυτικότερα μέχρι το όρος Θύαμον, στα νότια δε φθάνει μέχρι τον Πατραϊκό Κόλπο. Χαρακτηριστικό του ανάγλυφου του νομού είναι η δυναμική κατεύθυνση των οροσειρών του (από ΒΔ προς ΝΑ) και ο διαχωρισμός του από κοιλάδες ποταμών και από βυθίσματα, εντός των οποίων συγκεντρώθηκαν ύδατα που σχημάτισαν λίμνες.

¹⁰ Βιβλιοθήκη Ιστορικής – Αρχαιολογικής Εταιρείας Δυτικής –Στερεάς Ελλάδας

2.5.2 ΚΛΙΜΑ

Στα ορεινά της Αιτωλοακαρνανίας το κλίμα είναι ψυχρό, ενώ στις χαμηλές και τις παράκτιες περιοχές είναι μεσογειακό γεγονός που προσφέρει διττή δυνατότητα ανάπτυξης χειμερινού τουρισμού και παραθαλάσσιου τουρισμού αντίστοιχα. Το δυτικό τμήμα και ιδιαίτερα τα Ακαρνανικά Όρη (που βρίσκονται στα ΒΔ του νομού) δέχονται μεγάλες βροχοπτώσεις (άνω των 1000 χιλιοστών) το χρόνο. Οι βροχοπτώσεις ελαττώνονται στις κεντρικές περιοχές του νομού και αυξάνονται πάλι στα ανατολικό τμήμα του. Πιο συγκεκριμένα, οι βροχοπτώσεις στο Αγρίνιο φτάνουν τα 899 χιλιοστά και στο Μεσολόγγι τα 792 χιλιοστά.

2.5.3 ΒΟΥΝΑ

Στην Αιτωλοακαρνανία τα βουνά του Βάλτου κατεβαίνουν από το νομό Άρτας και εμφανίζονται με τις κορυφές Πυραμίδα (1.782 μ.) και Αλίντα (1.540 μ.). Στα δυτικά και βόρεια του νομού βρίσκεται το Μακρυνόρος, που φτάνει ομαλά μέχρι τις παραλίες του Αμβρακικού Κόλπου. Νότια του Μακρυνόρους βρίσκεται το όρος Θύαμον (893 μ.) που καταλήγει σε κοιλάδα, μέσα στην οποία κυλάει ο ποταμός Αχελώος. Το Θύαμον όρος βρίσκεται τη "συνέχεια" του στο Ζυγό ή Αράκυνθο (894 μ.), όπου παλαιά διάβρωση άφησε τα ίχνη της, δημιουργώντας τα Στενά της Κλεισούρας.

Τα Στενά είναι από τα πιο μεγάλοπρεπα τοπία της Αιτωλοακαρνανίας που προσφέρει θέαμα μοναδικό που προκαλεί δέος στους περαστικούς. Εδώ βρίσκεται το εκκλησάκι της Αγίας Ελεούσας, σφηνωμένο μέσα στα απόκρημνα βράχια.

Το Παναιτωλικό, νοτιοανατολικά, αποτελεί συνέχεια της Οροσειράς του Βάλτου, με κυριότερες κορυφές την Κυρά-Βγένα (1.926 μ.), τον Κούτουπα (1.795 μ.) και το Πλοκατάρι (1.823 μ.) που αποτελούν τη διαχωριστική γραμμή του ανατολικού τμήματος του νομού Ευρυτανίας.

Παναιτωλικό

Ανατολικά και νότια του Παναιτωλικού βρίσκεται η περιοχή της Ναυπακτίας και τα όρη της Ναυπακτίας (1.472 μ.). Τα βουνά αυτά καταλήγουν στα παράλια του Πατραϊκού Κόλπου με τα ασβεστολιθικά υψώματα της Βαράσοβας (917 μ.) και του Κλόκοβα (1.039 μ.).

Βόρεια αυτής της περιοχής υψώνονται τα Ακαρνανικά Όρη (1.589 μ.), τα οποία καταλαμβάνουν το δυτικότερο τμήμα του νομού. Αποτελούνται από τις κορυφές Περγαντή (1.425 μ.), Ψηλή Κορφή (1.589 μ.), το Μπούμιστο (1.589 μ.) και το παράκτιο Σέρεκα (1.171 μ.).

2.5.4 ΠΟΤΑΜΙΑ

Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας είναι πλούσιος σε υδάτινους πόρους. Μεγάλα και μικρά ποτάμια διασχίζουν το νομό από και προς κάθε κατεύθυνση. Εξάλλου λόγω των πολλών βυθισμάτων στην περιοχή έχει σχηματιστεί συγκριτικά μεγάλος αριθμός λιμνών, όπως είναι οι λίμνες Τριγωνίδα, Λυσιμαχία, Οξερός, Αμβρακία και Βουλκαριά.

Αχελώος

Ο Αχελώος (ή Ασπροπόταμος) είναι ο δεύτερος ως

προς το μήκος ποταμός της Ελλάδας (220 χλμ.). Λέγεται και Ασπροπόταμος, γιατί τα νερά του περνώντας τη ζώνη του φλύσχη, παίρνουν ένα άσπρο θολό χρώμα, που προέρχεται από την άργιλο. Πηγάζει από το κέντρο της Πίνδου, το βουνό Λάκμος του Μετσόβου σε ύψος 2.000 μ. και χύνεται στο Ιόνιο Πέλαγος στα νότια των Εχινάδων Νήσων. Σημαντικότεροι παραπόταμοι είναι ο Ταυρωπός, ο Αγραφιώτης και ο Μπιζάνος.

Ο Εύηνος ή Φίδαρης πηγάζει από τον Κόρακα της Ευρυτανίας και εκβάλλει στον Πατραϊκό Κόλπο, απέναντι από την Πάτρα και δυτικά της Βαράσοβας, αφού διανύσει 113 χλμ. Με τις φερτές του ύλες, ο Εύηνος ενισχύει το προσχωματικό έργο του Αχελώου. Το όνομά του το οφείλει στο όνομα του Βασιλιά των Αιτωλών Εύηνο που πνίγηκε στα νερά του.

Ο Μόρνος ορίζει το νότιο τμήμα των ανατολικών συνόρων του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Πηγάζει από τις νότιες προσβάσεις της Οίτης και εμπλουτίζεται με τα νερά της λεκάνης που σχηματίζεται μεταξύ Γκιώνας και Βαρδουσίων. Στο νομό Αιτωλοακαρνανίας εμφανίζεται κοντά στο Κοκκινοχώρι και χύνεται στον Κορινθιακό Κόλπο, αφού διανύσει συνολικά 77 χλμ.

2.5.5 ΛΙΜΝΕΣ

Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας είναι από τους πιο πλούσιους νομούς της χώρας σε λίμνες. Στο βορειοδυτικό άκρο του νομού, στη χερσόνησο της Στέρνας, νότια της εισόδου του Αμβρακικού, βρίσκεται η λίμνη Βουλκαριά. Η έκτασή της δεν είναι σταθερή, γιατί αυξομειώνεται ανάλογα με το ύψος των βροχοπτώσεων στην περιοχή, γι' αυτό άλλωστε και οι όχθες της είναι συνήθως βαλτώδεις.

Η λίμνη Αμβρακία βρίσκεται και αυτή στο βόρειο τμήμα του νομού, νότια της Αμφιλοχίας, και τα νερά της καλύπτουν επιφάνεια 12 χλμ². Η λίμνη Οζερός βρίσκεται νότια της Αμβρακίας και μέσα στο ίδιο βύθισμα μ' αυτή. Η έκτασή της καλύπτει 10 χλμ², έκταση που το χειμώνα συχνά αυξάνεται ανάλογα με το ύψος των βροχοπτώσεων στην περιοχή. Η δημιουργία της οφείλεται στον εγκλωβισμό νερού από την κοίτη του Αχελώου, δηλαδή είναι λίμνη δι' αποφράξεως, όπως την αποκαλούν οι τεχνικοί.

Η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας είναι η Τριχωνίδα που βρίσκεται στο νότιο τμήμα του νομού και έχει έκταση 97 χλμ². Στα δυτικά της Τριχωνίδας υπάρχει η "μικρή αδελφή της" η Λυσιμαχία με επιφάνεια 13-14 χλμ². Στις δύο αυτές λίμνες συγκεντρώνονται τα νερά από τα βουνά Παναιτωλικό και Αράκυνθο, που όταν υπερχειλίζουν διοχετεύονται στον Αχελώο, με τη διώρυγα του Δίμικου ή Κύαθου, η οποία ενώνει τις δύο λίμνες με το μεγάλο ποτάμι.

Στο βορειοανατολικό κέντρο του νομού υπάρχει η τεχνητή λίμνη των Κρεμαστών (Natura 2000), η οποία σχηματίστηκε μετά την κατασκευή φράγματος, για τη δέσμευση των νερών του Αχελώου, του Αγραφιώτη και του Ταυρωπού. Το μεγαλύτερο όμως μέρος της λίμνης βρίσκεται στο νομό Ευρυτανίας. Νοτιότερα, κοντά στα χωριά Καστράκι και Στράτος, έχουν δημιουργηθεί δύο ακόμα τεχνητές λίμνες με δημιουργία αντίστοιχων φραγμάτων. Τα νερά και των τριών αυτών τεχνητών λιμνών κινούν αντίστοιχους υδροηλεκτρικούς σταθμούς. Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας κατέχει την πρώτη θέση στη χώρα μας στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Από τα παραπάνω, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο νομός προσφέρεται για ανάπτυξη υποδομών παράκτιου, παραποτάμιου και συναφών ειδών εναλλακτικών μορφών τουρισμού που μπορούν να βοηθήσουν στην οικονομική αναγέννηση της περιοχής και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας γενικότερα. Η φυσική ομορφιά του νομού σε συνδυασμό με την πλούσια ιστορία και το πλήθος των αρχαιολογικών χώρων τους οποίους μπορεί να επισκεφθεί ο επισκέπτης- τουρίστας αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που δε διαθέτουν στον ίδιο βαθμό οι υπόλοιπες Περιφέρειες της Ελλάδας. Παρακάτω θα κάνουμε αναφορά στην ποικιλία των αρχαιολογικών χώρων που απαντώνται στον νομό Αιτωλοακαρνανίας.

2.6 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ - ΜΝΗΜΕΙΑ Ν.ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Όπως αναφέραμε ανωτέρω, ο νομός Αιτωλοακαρνανίας βρίθκει αρχαιολογικών χώρων και μνημείων ιστορικής σημασίας, στοιχεία τα οποία προσδίδουν ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, αρχής γενομένης από τον νομό των Αιτωλοακαρνανών¹¹. Προς αυτήν την κατεύθυνση, ακολουθεί λεπτομερής αναφορά των σημαντικότερων αρχαιολογικών χώρων-μνημείων που αποτελούν πόλο έλξης για τον ενδογενή και εξωγενή τουρισμό.

• ΑΡΧΑΙΑ ΣΤΡΑΤΟΣ

Στον αρχαιολογικό χώρο βρίσκονται α) Ο ναός του Στράτιου Δία. Βρίσκεται στην κορυφή ενός τειχισμένου λόφου στο βορειοδυτικό άκρο της Στράτου. β) Αρχαίο Θέατρο Στράτο. Το αρχαίο θέατρο της Στράτου έχει οικοδομηθεί ανατολικά του διατειχίσματος πολύ κοντά στην αρχαία Αγορά με την οποία συνδεόταν με βαθμιδωτό δρόμο με θέα προς τον ποταμό Αχελώο. Πρόκειται για το μεγαλύτερο σε χωρητικότητα θέατρο της Αιτωλοακαρνανίας. Η πρώτη τιμητική σειρά εδωλίων, η λεγόμενη προεδρία, προοριζόταν για τον ιερέα του Διονύσου και τους ανώτερους κρατικούς λειτουργούς.

• ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΛΥΔΩΝΑ

Εκεί αντικρίζει κανείς το αρχαίο θέατρο που είναι σε πολύ καλή κατάσταση και συνεχίζοντας θα περάσει απ' το Ηρώο και απ' τον τάφο του Καλυδώνιου ήρωα Λέοντα. Στη συνέχεια περνώντας την Ιερά Οδό και τα ερείπια της Στοάς φτάνει σε έναν βράχο απ' όπου φαίνεται ο κάμπος του Ευηνοχωρίου και εκεί αντικρίζει κανείς τους χώρους του ναού της προστάτιδας της πόλης Λαφρίας Αρτέμιδας και λίγο πιο δίπλα το ναό του αδελφού της Απόλλωνα, ενώ κάτω απ' τον βράχο αυτόν υπάρχουν και άλλοι τάφοι που έχουν ανοιχθεί. Ανηφορίζοντας προς την Ακρόπολη, βρίσκεται το εγκαταλειμμένο και ερειπωμένο εκκλησάκι του Αϊ Γιάννη, όπου είναι χτισμένο πάνω απ' τον ναό του Διόνυσου και μάλιστα χρησιμοποιήθηκαν υλικά απ' τον αρχαίο ναό για το κτίσιμο της εκκλησίας.

Αρχαία Καλυδώνα

• ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΟΙΝΙΑΔΩΝ

Είναι κατασκευασμένο στη νότια πλευρά του υψώματος που δεσπόζει του αρχαίου οικισμού και η εξαιρετική θέση του παρέχει θέα της πεδιάδος του Αχελώου κι ενός μεγάλου τμήματος των παραλίων του Ιουνίου πελάγους.

• ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΛΕΥΡΩΝΟΣ

Χρονολογείται στα μέσα περίπου του 3ου π.Χ. αιώνα, καταλαμβάνει την δυτική πλευρά του τετραγώνου που σχηματίζεται από τα τείχη της αρχαίας πόλης και είναι κτισμένο σε φυσική πλαγιά. Εκτός από τη διαμόρφωση του εδάφους, σημαντικό ρόλο στην επιλογή της

¹¹ <http://www.agro-tour.net/>

θέσης του θεάτρου έπαιξε ασφαλώς και η θέα, που φτάνει μέχρι τα νησιά Κεφαλονιά και Ζάκυνθο.

• **ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΚΥΝΕΙΑΣ**

Το θέατρο βρίσκεται έξω από τον οχυρωματικό περίβολο, δηλαδή τα τείχη και την ακρόπολη και γειτνιάζει μ' ένα μικρό αταύτιστο ναό. Παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον, κυρίως λόγω της εξαιρετικής θέσης του, από την οποία ο επισκέπτης μπορεί να έχει μια μοναδική άποψη ολόκληρης της περιοχής του Αντιρρίου, καθώς και των βορειοδυτικών παραλιών της

Αρχαίο Θέατρο Μακύνειας

Πελοποννήσου. Το κοίλο είναι στενό, χωρίς διάζωμα με 14 συνολικά σειρές εδωλίων από ντόπιο ψαμμιτόλιθο . Για ένα τόσο μικρό θέατρο δεν προνοήθηκαν βέβαια κλίμακες ανόδου στο κοίλο.

• **ΚΑΣΤΡΟ ΒΟΝΙΤΣΑΣ**

Πάνω σε ένα ύψωμα που βρέχεται από τα ήρεμα νερά του Αμβρακικού κόλπου βρίσκεται το κάστρο της Βόνιτσας. Αποτελείται από τρία διαζώματα, το άκρο κάστρο και έχει σχήμα ωσειδές. Μπορεί ο

Κάστρο Βόνιτσας

τουρίστας να επισκεφθεί την ακρόπολη, στην κορυφή του υψώματος ενώ παράλληλα ένα κτίριο σχεδόν κυκλικού σχήματος σήμερα είναι εκκλησία αφιερωμένη στην Αγία Σοφία.

• **ΚΑΣΤΡΟ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ**

Κάστρο Ναυπάκτου

Το κάστρο της Ναυπάκτου είναι κτισμένο στον λόφο πάνω απ' την πόλη. Δύο βραχίονες που ακολουθούν την κλίση του εδάφους, κατεβαίνουν από την κορυφή του λόφου, ο ένας ανατολικά και ο άλλος δυτικά και κοντά στη θάλασσα κάμπτονται και κλείνουν

την είσοδο του λιμανιού. Η οχύρωση στο Κάστρο της Ναυπάκτου ήταν ισχυρή

καθώς περιβάλλεται με πύργους κυκλικούς και τετράγωνους. Αποτελεί δε τη βασικότερη attraction της πόλης της Ναυπάκτου για τους τουρίστες.

• ΠΥΡΓΟΣ ΠΑΡΑΒΟΛΑΣ

Στην περιοχή του Δήμου Παραβόλας, βόρεια της λίμνης Τριγωνίδας, δίπλα στο σύγχρονο νεκροταφείο και τη βυζαντινή εκκλησία της Παναγίας του Κάστρου (Κοίμηση της Θεοτόκου), στην οποία διατηρούνται περίτεχνα και διαφορετικών φάσεων αρχιτεκτονικά μέλη και διακοσμητικά στοιχεία, δεσπόζουν τα τείχη του Βουκάτιου. Πρόκειται για ένα φρούριο και οικισμό. Σήμερα σώζονται τα ερείπια των τειχών της ακρόπολης με στρογγυλούς πύργους και τμήμα του περιβόλου των τειχών της πόλης που απλώνονταν χαμηλότερα. Κοντά του βρίσκονται και τα χαλάσματα του τουρκικού οχυρού.

• ΡΩΜΑΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ ΑΓΙΟΥ ΘΩΜΑ

Πρόκειται για μεγάλο δημόσιο συγκρότημα ρωμαϊκών θερμών (λουτρών), οι τοίχοι του οποίου σώζονται σε μέγιστο ύψος 7 μ. και είναι κτισμένοι σε επάλληλες σειρές οπτόπλινθων . Έχει σχήμα T στην κάτοψη και αποτελείται από τρεις σαφώς ευδιάκριτους χώρους: μία μεγάλη ορθογώνια δεξαμενή - κολυμβήθρα, στο ανατολικό τμήμα του για το ψυχρό λουτρό, έναν κεντρικό χώρο με τέσσερις κτιστούς κυλινδρικούς λουτήρες για το χλιαρό λουτρό, τον μέσο οίκο, και τέλος μία σειρά από μικρούς χώρους διάφορων σχημάτων στο δυτικό τμήμα του, τον θερμό, διαμορφωμένους σε μπανιέρες για το θερμό λουτρό. Τέλος, μία μεγάλη δεξαμενή νερού για τις ανάγκες του κτιρίου βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του, και μία δεύτερη στα βορειοανατολικά του. Στις θέρμες μπορούν να ξεναγηθούν οι τουρίστες και να γνωρίσουν την ιστορία των λουτρών στο πέρασμα των χρόνων.

2.7 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ

Αναζητώντας τις αιτίες που ο τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί επαρκώς στον νομό Αιτωλοακαρνανίας, συναντήσαμε ένα άρθρο του Περιβαλλοντολόγου Σελιμά Ιωάννη, ο οποίος εργάζεται ως εργαστηριακός συνεργάτης στο ΤΕΙ Μεσολογγίου, στο οποίο γίνεται αναφορά στις δυνατότητες και τα ισχυρά σημεία που διαθέτει ο νομός, που σε συνδυασμό με τα πλεονεκτήματα των υπολοίπων νομών, μπορούν να δημιουργήσουν το υπόβαθρο για μια βιώσιμη Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Παραθέτουμε λοιπόν το πολύ ενδιαφέρον άρθρο του κ.Σελιμά¹².

«Η Αιτωλοακαρνανία διαθέτει ένα τέτοιο πλούτο φυσικών πόρων και μια ποικιλία οικοσυστημάτων που θα μπορούσε να αναδείξει το περιβάλλον σε συγκριτικό της πλεονέκτημα και συντελεστή ανάπτυξης, αντί να αποτελεί περιοριστικό παράγοντα και αιτία συγκρούσεων και χαμένων ευκαιριών. Κάθε μέρα που περνά φαίνεται όλο και περισσότερο πως το συμβατικό μοντέλο ανάπτυξης του Νομού που στηρίχθηκε στην καπνοκαλλιέργεια της υπαίθρου και στις χαμηλές υπηρεσίες των αστικών κέντρων συναντά τα όρια του. Σήμερα χρειάζεται μια αναπτυξιακή τομή αν θέλουμε να κινητοποιήσουμε το ανθρώπινο δυναμικό και το φυσικό κεφάλαιο του τόπου μας σε μια σύμπραξη ευημερίας. Η Στρατηγική Αλλαγή του Προτύπου Ανάπτυξης θα πρέπει να στοχεύει στην περιβαλλοντική προστασία, στην ενίσχυση της απασχόλησης και στην οικονομική ανάπτυξη με βάση την ποιότητα, την καινοτομία και τη γνώση. Ο νομός μας διαθέτει τόσο το κοινωνικό όσο και το φυσικό και πολιτισμικό κεφάλαιο για να πραγματοποιήσει μια ριζική αναπτυξιακή στροφή σε κατευθύνσεις βιωσιμότητας για τις πόλεις και αειφορίας για την αγροτική υπαίθρο. Αυτό που λείπει είναι να αντιληφθούμε το περιβάλλον σαν μια νέα δυνατότητα ευημερίας, σαν μια ευκαιρία ανάπτυξης και αναδημιουργίας αντί να το αντιμετωπίζουμε ως ένα διαρκή

¹² Άρθρο «Περιφερειακή συνείδηση και τοπική ανάπτυξη»,Ι. Σελιμάς, 2010

περιορισμό νόμων και υποχρεώσεων (π.χ. Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων κτλ) που αυξάνει τα παραγωγικά κόστη και μειώνει την ανταγωνιστικότητα.

Η ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών υποδομών στο Νομό, με την καλύτερη λειτουργία των μονάδων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και την κατασκευή και λειτουργία δικτύου Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α) όπως επίσης και Εργοστασίου Ανακύκλωσης, αναμένεται να ενισχύσει την περιβαλλοντική προστασία και να διατηρήσει σε υψηλό επίπεδο τη λειτουργία των οικοσυστημάτων. Η ανάπτυξη της βιολογικής και ολοκληρωμένης γεωργίας, η αξιοποίηση της βιομάζας και η παραγωγή βιοκαυσίμων από ενεργειακά φυτά, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού, αγροτουρισμού, ιαματικού τουρισμού κτλ, η αξιοποίηση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας (αιολικά πάρκα, μικρά υδροηλεκτρικά εργοστάσια), η μεταποίηση, τυποποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων ποιότητας είτε γεωγραφικής ένδειξης είτε ονομασίας ποιότητας, θα μπορούσε να αντλήσει υπεραξία από ένα ποιοτικά αναβαθμισμένο περιβάλλον δημιουργώντας νέα εισοδήματα, αποκεντρωμένες θέσεις απασχόλησης και τελικά μια νέα τοπική αυτοπεποίθηση ότι μπορούμε πιο ψηλά, πιο μπροστά, απαραίτητη για να μπει ο Νομός μας σε μια νέα αναπτυξιακή τροχιά. Οι θετικές προοπτικές βρίσκονται μπροστά μας, αρκεί να αξιοποιήσουμε σωστά, έγκαιρα και αποτελεσματικά τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα και να τα μετασχηματίσουμε συστηματικά σε ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσα σε μια ανοιχτή-παγκοσμιοποιημένη οικονομία».

2.8 Ο ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ

2.8.1 ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ

Η Αχαΐα είναι νομός της Ελλάδας που βρίσκεται στην βόρεια Πελοπόννησο και ανήκει στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας¹³. Συνορεύει στα ανατολικά με το νομό Κορινθίας, στα νότια με το νομό Αρκαδίας και στα νοτιοδυτικά με το νομό Ηλείας. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Πάτρα, η τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας, η οποία χαρακτηρίζεται και σαν την βασική ακτοπολική πύλη της χώρας προς την δυτική Ευρώπη. Ο πληθυσμός του Νομού Αχαΐας σύμφωνα πάντα με την τελευταία απογραφή του 2001 ανέρχεται σε 322.789 κατοίκους. Η έκταση του νομού είναι γύρω στα 3.270 τετραγωνικά χιλιόμετρα ενώ αναλογούν 98.7 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Ο νομός περιελάμβανε 21 δήμους (Πατρών, Αιγείρα, Αιγίου, Ακράτα, Αροάνια, Βραχνέικα, Διακοπτό, Δύμη, Ερινεός, Καλάβρυτα, Λαρισσός, Κλειτορία, Μεσσάτιδα, Μόβρη, Παίοι, Παραλία, Ρίο, Συμπολιτεία, Τριταΐα, Φαρραΐ, Ωλενία) οι οποίοι με τον νέο νόμο συνεπύχθηκαν σε 5 (Δήμος Αιγιαλείας, Δήμος Δυτικής Αχαΐας, Δήμος Ερυμάνθου, Δήμος Καλαβρύτων, Δήμος Πατρέων) για την μείωση των διοικητικών εξόδων και τον εξορθολογισμό του διοικητικού κόστους.

Η κυρίαρχη θέση της Αχαΐας στον πολιτισμικό ρου της Ελλάδας φαίνεται στην πληθώρα των αρχαιολογικών και ιστορικών μνημείων της. Ανασκαφές στο Β.Δ. τμήμα της Αχαΐας, κοντά στον Άραξο, η Αχαΐα - Πάτρα πρωτοκατοικήθηκε την Παλαιολιθική Εποχή. Η ιστορία του νομού Αχαΐας είναι μακρά καθώς οι πρώτοι κάτοικοι της περιοχής ήταν οι Πελασγοί, ακολούθησαν οι Ίωνες και στην συνέχεια οι Αχαιοί που έδωσαν και την ονομασία τους στην περιοχή. Το όνομα Αχαιοί προέρχεται από την προελληνική ρίζα “αχα”, που αποδίδει την έννοια του νερού, και σημαίνουν τους ανθρώπους του ποταμού και τον τόπο τους, οφείλεται δε στο γεγονός ότι οι Αχαιοί που κατέβηκαν στην Ελλάδα κατοικούσαν στην περιοχή του Δούναβη στην Κεντρική Ευρώπη. Η πρωτεύουσα του Νομού, η Πάτρα όπως αναφέρουμε παραπάνω, είναι το λιμάνι που συνδέει την Ελλάδα με τη Δυτική Ευρώπη και ξεχωρίζει για την αρχιτεκτονική και τη ρυμοτομία της. Η πλούσια ιστορική και πολιτιστική

¹³ <http://www.achaia.gr>

κληρονομιά της Πάτρας¹⁴, αποτελούν τα ισχυρά χαρτιά της πόλης τα οποία την βοήθησαν να αναδειχθεί πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2006. Το Πατρινό Καρναβάλι, το Διεθνές Φεστιβάλ που κάθε καλοκαίρι φιλοξενεί αξιόλογα δείγματα καλλιτεχνικής έκφρασης και το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο της πόλης, με τη δραστήρια παρουσία του εκφράζουν τις βαθιές καλλιτεχνικές παραδόσεις των πατρινών.

Παρά την άμεση γεινίαση του με τη θάλασσα ο Νομός Αχαΐας θεωρείται ημιορεινή – ορεινή περιοχή καθώς το 60% της συνολικής του έκτασης είναι ορεινό¹⁵. Οι κύριοι ορεινοί όγκοι είναι το Παναχαϊκό, στο βόρειο και κεντρικό τμήμα με μέγιστο υψόμετρο 1926m, ο Ερύμανθος ή Ωληνός νότια του Παναχαϊκού με μέγιστο υψόμετρο 2224m και τα Αροάνια ή Χελμός στο ανατολικό τμήμα (μέγιστο υψόμετρο 2341m). Το γεγονός αυτό καταδεικνύει τη δυναμική του νομού για ανάπτυξη χειμερινού τουρισμού, του ορεινού τουρισμού μέσω των σπορ και δραστηριοτήτων που συνεπάγονται οι παραπάνω μορφές τουρισμού.

Το κύριο υδρογραφικό δίκτυο του νομού αναπτύσσεται στα Πλοίο-Πλειστοκαινικά και Πλειστοκαινικά ιζήματα του νομού και αποτελείται από τις λεκάνες απορροής των ποταμών Πείρου, Γλαύκου, Φοίνικα, Σελινούντα, Βουραϊκού και Κράθι.

Ο Νομός Αχαΐας αποτελεί τη δυτική πύλη της Ελλάδας στην Ευρώπη προσφέροντας εύκολη πρόσβαση στους σημαντικότερους αρχαιολογικούς τόπους της χώρας : Αρχαία Ολυμπία, Δελφούς, Επίδαυρο, Ναό Επικούρειου Απόλλωνα, Μυκήνες, Αθήνα. Ο χρόνος μετάβασης από την Πάτρα, πρωτεύουσα του Νομού, στους χώρους που προαναφέρθηκαν

Νομός Αχαΐας

κυμαίνονται από μια έως δύομιση (2,5) ώρες μέσω εθνικού οδικού δικτύου ταχείας κυκλοφορίας, γεγονός που διευκολύνει την επιστροφή αυθημερόν. Παράλληλα δε, το λιμάνι της Πάτρας είναι το επίνειο που συνδέει την Ελλάδα με την Δυτική Ευρώπη προσφέροντας της ισχυρό στρατηγικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και ταυτόχρονα αναδεικνύεται το τουριστικό πρόσωπο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Το ήπιο και εύκρατο κλίμα του νομού, η εναλλαγή των φυσικών τοπίων, βουνά, θάλασσα, λίμνες, ποτάμια, φαράγγια, σπήλαια, καταρράκτες, βιότοποι, δάση κλπ. δίνει την δυνατότητα στον επισκέπτη-τουρίστα να απολαμβάνει τις φυσικές του ομορφιές στις 4 εποχές του χρόνου, μειώνοντας την ένταση εμφάνισης του φαινομένου της εποχικότητας, όσον αφορά στον τουρισμό.

2.8.2 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ν.ΑΧΑΪΑΣ

Η περιοχή της Αχαΐας έχει κατοικηθεί, σύμφωνα με ίχνη που έχουν βρεθεί, από τα μεσοελλαδικά χρόνια, γύρω στα 2000 με 1300 π.Χ. και οι κάτοικοί της ήταν Πελασγοί, οι οποίοι ζούσαν σε οικισμούς που ακόμη δεν είχαν την μορφή οργανωμένης πόλης. Ο νομός Αχαΐας έχει να επιδείξει ένα πλήθος από κτίρια με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική καθώς είχε επιρροές από διάφορα ρεύματα των εποχών. Χαρακτηριστικά είναι τα κτίρια που ανεγέρθηκαν τον 19ο και 20ο αιώνα, ενώ υπάρχει και ένα σύνολο από βιομηχανικά κτίρια που μαρτυρούν την οικονομική και εμπορική ανάπτυξη της περιοχής κατά την διάρκεια του

¹⁴ Δ. Καρατζάς κ.ά, «Πάτρα το πρόσωπο της πόλης», 2005

¹⁵ Δ. Καρατζάς κ.ά, «Πάτρα το πρόσωπο της πόλης», 2005

20ου αιώνα. Κατά την Αρχαϊκή Εποχή (7ος - 6ος π.Χ. αιώνας), από τις ανασκαφές, φαίνεται ότι η Αχαΐα παράκμασε, με αποτέλεσμα την απομόνωσή της από τα πανελλαδικά δρώμενα. Η κορυφή του παγόβουνου του απομονωτισμού, ήταν η αποχή από τους ελληνο-περσικούς πολέμους. Βέβαια, αυτός ο απομονωτισμός είχε θετικές επιδράσεις που φάνηκαν στην αρχιτεκτονική των Αχαιών. Οι ανασκαφές καταμαρτυρούν την ακμή που παρουσίασε η Αχαΐα την περίοδο αυτή. Κατά τη περίοδο αυτή οικοδομήθηκαν και οι ναοί στο Κούμαρι του Αιγίου, στα Άνω Συχαινά Πατρών και στην Ακράτα και φυσικά δεν πρέπει να λησμονήσουμε την αναφορά στον Ναό της Αρτέμιδος. Στις παρακάτω ενότητες θα κάνουμε εκτενή αναφορά στην πλούσια πολιτισμική κληρονομιά του νομού Αχαΐας.

2.9 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ Ν.ΑΧΑΪΑΣ

Ο νομός Αχαΐας βρίσκεται από ενδιαφέροντες προορισμούς για τους επισκέπτες τόσο φυσικής ομορφιάς όσο και πολιτισμικού κάλλους. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο νομός Αχαΐας συνδυάζει το ρομαντισμό μιας αλλοτινής εποχής με το σύγχρονο τρόπο ζωής ενώ παράλληλα η πλούσια ιστορία του τόπου κάνει ακόμα πιο ελκυστική την ιδέα στον επισκέπτη-τουρίστα να επισκεφθεί τον κορμό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας¹⁶.

2.9.1 Η ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

Η Πάτρα, πρωτεύουσα του νομού Αχαΐας, αποτελεί σπουδαίο πολιτιστικό κέντρο καθώς το λιμάνι της είναι η πύλη της Ελλάδας προς την Ευρώπη. Η πόλη διαθέτει πλήθος από αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία και συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε θέματα πολιτισμού. Στην Πάτρα λειτουργούν Αρχαιολογικό Μουσείο, Δημοτική Πινακοθήκη και Μουσείο Λαϊκής Τέχνης. Η Πάτρα ζει με έντονη πολιτιστική δραστηριότητα και ανάμεσα στις άλλες εκδηλώσεις της ξεχωρίζουν το καρναβάλι που είναι το μεγάλο χειμερινό πολιτιστικό γεγονός και το Διεθνές Φεστιβάλ που προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες το καλοκαίρι. Η Πάτρα σήμερα είναι μια σύγχρονη μεγαλούπολη με σημαντική βιομηχανική και εμπορική κίνηση ενώ το λιμάνι της είναι ένα από τα σημαντικότερα της Ελλάδας και πύλη προς την Δύση.

Ο νέος Δήμος Πατρών, όπως προέκυψε από το Πρόγραμμα Καλλικράτης, έχει πληθυσμό 202.757 κατοίκους και αποτελεί τον τρίτο μεγαλύτερο δήμο της χώρας. Το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας είναι το τρίτο μεγαλύτερο σε πληθυσμό στην Ελλάδα μετά της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Η Πάτρα

Πάτρα

είναι το μεγαλύτερο οικονομικό, εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδας. Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων χιλιετιών της ιστορίας της και ειδικότερα στη Ρωμαϊκή περίοδο, η Πάτρα αποτέλεσε κοσμοπολίτικο κέντρο της Μεσογείου, ενώ σύμφωνα με τη χριστιανική παράδοση είναι ο τόπος του μαρτυρίου του Αγίου Ανδρέα.

¹⁶ <http://www.web-greece.gr/achaia/>

Η πόλη διαθέτει δύο πανεπιστήμια (Το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο) και ένα Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και συνδεδεμένα με αυτά ερευνητικά ινστιτούτα, που την καθιστούν επιστημονικό κέντρο με σημαντικές επιδόσεις στην τεχνική εκπαίδευση. Η υπερσύγχρονη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου συνδέει το προάστιο της Πάτρας Ρίο με το Αντίρριο, ενώνοντας την Πελοπόννησο με τη Στερεά Ελλάδα. Επιπλέον, η πόλη καυχείται για το μεγαλύτερο ευρωπαϊκό, μεσογειακού τύπου καρναβάλι της, το περίφημο Πατρινό καρναβάλι, τα κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα του οποίου είναι τα σατιρικά άρματα και οι θεαματικοί χοροί και παρελάσεις. Η τοπική πολιτιστική σκηνή ξεχωρίζει στις θεατρικές και τις πλαστικές τέχνες και τη σύγχρονη αστική λογοτεχνία. Η πόλη της Πάτρας ήταν η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης του 2006. Για το πατρινό Καρναβάλι θα κάνουμε ειδική μνεία παρακάτω.

Το μεγαλύτερο ποτάμι της περιοχής είναι ο Γλαύκος που ρέει νότια της Πάτρας. Ο Γλαύκος πηγάζει από το Παναχαϊκό και τα νερά του συγκεντρώνονται από το 1925 σε μια μικρή ορεινή δεξαμενή κοντά στο χωριό Σούλι και στη συνέχεια διοχετεύονται με αγωγούς, ώστε να παραγάγουν ενέργεια στον υδροηλεκτρικό σταθμό Γλαύκου, το παλαιότερο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο της Ελλάδας. Τα νερά χρησιμοποιούνται επίσης για την άρδευση των περιβολιών της Εγλυκάδας και για την ύδρευση της πόλης. Άλλα ποτάμια είναι ο Χάραδρος, ο Μείλιχος και ο ορμητικός χείμαρρος Διακονιάρης.

Η Πάτρα βρίσκεται 216 χιλιόμετρα δυτικά της Αθήνας στα βορειοδυτικά παράλια της Πελοποννήσου, στους πρόποδες του Παναχαϊκού όρους και βρέχεται από τον Πατραϊκό κόλπο, ο οποίος στην ουσία είναι μια εγκόλπωση του Ιονίου πελάγους. Η περιοχή έχει ευχάριστο μεσογειακό κλίμα με σχετικά δροσερά, αλλά υγρά καλοκαίρια και πολύ ήπιους χειμώνες.

2.9.2 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ

Στην Δυτική Αχαΐα συναντάμε μια πληθώρα δήμων και κοινοτήτων που συγχωνεύτηκαν με τον νέο νόμο Καλλικράτη καθώς και έναν σημαντικό αριθμό μνημείων¹⁷. Η δυτική πλευρά του νομού, είναι μία από τις ωραιότερες περιοχές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, στην οποία συνδυάζεται το βουνό με τη θάλασσα αρμονικά όπως και στο σύνολο του υπόλοιπου νομού. Παντού μπορεί ο επισκέπτης να βρει γραφικά χωριά και παραλίες, επομένως συμπεραίνουμε ότι μπορεί να αναπτυχθεί παράλληλα και παράκτιος και οικοτουρισμός. Μερικά από τα χωριά τα οποία το καθένα συμπεριλαμβάνει μια ξεχωριστή παραλία είναι τα Βραχυνέικα, Αλισός, Αλυκές, Νιφορέϊκα, Λακκόπετρα, Άραξος, κλπ. Η ιστορία έχει αφήσει τα χνάρια της παντού στην Αχαΐα και φυσικά το δυτικό τμήμα της περιοχής δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση. Πέραν της φυσικής ομορφιάς που συναντάται στην Δυτική Αχαΐα, μυκηναϊκοί τάφοι, αρχαία θέατρα, οικισμοί, τείχη, συνθέτουν το αρχαιολογικό σκηνικό και της δυτικής Αχαΐας: το Τείχος Δυμαίων, τη σπουδαιότερη Μυκηναϊκή Ακρόπολη της Δυτικής Ελλάδας, η οποία βρίσκεται στον Δήμο Λαρισού κοντά στον Άραξο.

2.9.3 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ

Η Ανατολική Αχαΐα παρουσιάζει μεγάλο ιστορικό ενδιαφέρον αφού διαθέτει ένα μεγάλο σύνολο από αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά μνημεία. Στην ανατολική Αχαΐα συναντάμε την πόλη του Ρίου, το Αίγιο καθώς και την Αιγείρα που αποτελούν τις κυρίες πόλεις που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε θέματα πολιτισμού και ιστορίας στην περιοχή. Το Αίγιο είναι η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη του νομού. Βρίσκεται στη θέση

¹⁷ Πρόγραμμα Καλλικράτης - ΦΕΚ Α87,2010

της αρχαίας πόλης, η οποία σύμφωνα με τα ευρήματα των ανασκαφών κατοικείται χωρίς διακοπή από τα Προϊστορικά Χρόνια.

Στην περιοχή του Ρίου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να θαυμάσει το μεγαλοπρεπές έργο της γέφυρας Ρίου – Αντίρριου καθώς αποτελεί τη μεγαλύτερη καλωδιωτή γέφυρα στον κόσμο. Ταυτόχρονα, στην παραλία του Ρίου μπορεί να δοκιμάσει διάφορα θαλάσσια σπορ ενώ τις νυχτερινές ώρες μπορεί να απολαύσει τοπικά εδέσματα σε εστιατόρια που βρίσκονται κατά μήκος της θάλασσας και να διασκεδάσει μιας και του προσφέρεται μια πληθώρα κέντρων ψυχαγωγίας.

Λίγο έξω από την Πάτρα βρίσκεται η περιοχή της Αιγείρας η οποία διακρίνεται για την άγρια ομορφιά της. Μέσα σε 10 λεπτά ο τουρίστας-επισκέπτης μπορεί να μεταφερθεί από ένα άκρως ορεινό σκηνικό σε ένα εντελώς διαφορετικό τοπίο, σε παραθαλάσσια περιοχή δηλαδή. Η απόσταση της θάλασσας από το βουνό είναι πολύ μικρή και έτσι παρέχεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να αλλάζει παραστάσεις μέσα σε λίγα λεπτά εξαλείφοντας το φαινόμενο της μονοτονίας. Σαφώς, δεν πρέπει να λησμονήσουμε να αναφέρουμε την περιοχή του Αιγίου η οποία βρίσκεται λίγο πριν από την Αιγείρα.

Το Αίγιο αντιμετώπισε έναν καταστροφικό σεισμό το 1997 το οποίο επηρέασε την τουριστική κίνηση στην περιοχή. Ωστόσο, έκτοτε ο τουρισμός σταδιακά ανέβηκε και θα λέγαμε πως η προσφορά ενός πλήθους πεντακάθαρων παραλιών στην περιοχή γύρω από το Αίγιο, αποτελεί το ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της περιοχής όσον αφορά τον τουρισμό. Κάλιστα η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σε συνδυασμό με το Υπουργείο Τουρισμού μπορούν να δαπανήσουν χρόνο και όχι μόνο στην περαιτέρω αξιοποίηση της περιοχής του Αιγίου και της Αιγείρας ευρύτερα αποκομίζοντας άμεσα οικονομικά οφέλη αφού όπως θα δούμε στη συνέχεια, πέραν της φυσικής ομορφιάς που απλόχερα έχει δοθεί στην περιοχή, το ευρύτερο κομμάτι της Ανατολικής Αχαΐας διαθέτει ένα σύνολο αρχαιολογικών χώρων-μνημείων που αποτελούν πόλο έλξης, ιδιαιτέρως για τους τουρίστες που προέρχονται από το εξωτερικό. Δύναται επομένως η περιοχή να προσφέρει ένα ολοκληρωμένο πακέτο για διακοπές.

2.9.4 Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΑΧΑΪΑΣ

Ο Νομός Αχαΐας καλύπτεται σε μεγάλο μέρος από λόφους και βουνά που τα συνοδεύουν πλούσια ιστορία καθώς αποτέλεσαν ορμητήρια των κατοίκων της περιοχής που είχαν στόχο ελευθερωθούν¹⁸. Τα βουνά της Αχαΐας όμως αποτελούν και ένα υπέροχο «μωσαϊκό» χλωρίδας και πανίδας αλλά και πεδίο έκφρασης μιας ενδιαφέρουσας παραδοσιακής αρχιτεκτονικής πέραν της συναισθηματικής αξίας για τους Έλληνες λόγω των παραπάνω ιστορικών γεγονότων.

Στην ανατολική Αχαΐα δεσπόζει αναμφίβολα η μεγάλη οροσειρά του Χελμού (ή Αροάνια όρη). Ο ορεινός όγκος του Χελμού καλύπτει μεγάλο τμήμα των Δήμων Ακράτας, Καλαβρύτων και Λευκασίου και περιλαμβάνει μερικές από τις ψηλότερες κορυφές του νομού, όπως η Ψηλή Κορφή (2355μ.), και η Αετοράχη (2252μ.). Στην καρδιά της αλπικής ζώνης του βουνού βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο των Καλαβρύτων, ενώ στην κορυφή της Νεραϊδόραχης έχει εγκατασταθεί το περίφημο τηλεσκόπιο «Αρίσταρχος». Στην περιοχή του Χελμού ανήκει και το φαράγγι του Βουραϊκού με το μοναδικό στην Ελλάδα οδοντωτό σιδηρόδρομο. Από τις ψηλές κορυφές του Χελμού πηγάζει ο ποταμός Κράθης που διαρρέει από νότο προς βορά όλο το δήμο Ακράτας.

Γύρω από το Χελμό απλώνονται διάσπαρτα αρκετοί χαμηλότεροι ορεινοί όγκοι, όπως το Σκεπαστό βόρεια της πόλης των Καλαβρύτων, το Ρούσκιο στα όρια των δήμων

¹⁸ <http://www.elabs.dreamhosters.com/achaea/el/attractions/mountains/>

Καλαβρύτων και Διακοπτού, ο Κλωκός και το Μαρμάτι που δεσπόζουν αντίστοιχα στα ορεινά χωριά των δήμων Αιγίου και Αιγείρας. Στα δυτικά του δήμου Καλαβρύτων κυριαρχεί η οροσειρά του Ερύμανθου, κομμάτι του οποίου είναι και ο ορεινός όγκος του Καλλιφωνίου (1996μ.), το οποίο ωστόσο από πολλούς θεωρείται ανεξάρτητο συγκρότημα. Οι κορυφές του Ερύμανθου Μουγγίλα (2169μ.) και Λεπίδα (1894μ.) τροφοδοτούν τις πηγές του ποταμού Σελινούντα, στην περιοχή της Βλασίας. Το ποτάμι διασχίζει τον ομαλό όγκο της Κρανιας και μετά τη Μονή Μακελαριάς μπαίνει σε φαράγγι που σχηματίζεται από τα βουνά Κλωκός ανατολικά και Μπαρμπάς στα δυτικά. Ο Μπαρμπάς (1613μ.), στα όρια του δήμου Αιγίου με την κοινότητα Λεοντίου είναι η ανατολικότερη απόληξη του Παναχαϊκού όρους.

Το σπήλαιο των λιμνών είναι ένα σπάνιο δημιούργημα της φύσης. Εκτός από τους λαβυρινθώδεις διαδρόμους, τις μυστηριώδεις στοές και τους παράξενους σταλακτιτικούς σχηματισμούς το "Σπήλαιο των Λιμνών" έχει κάτι το αποκλειστικά δικό του, που δεν υπάρχει σε άλλα γνωστά σπήλαια. Είναι οι αλλεπάλληλες κλιμακωτές και μάλιστα σε τρεις ορόφους λίμνες του, που το καθιστούν μοναδικό στο είδος του στον κόσμο. Αποτελούσε παλαιά κοίτη υπόγειου ποταμού με εξερευνημένο μήκος τα 1980 μ. Τον χειμώνα που λιώνουν τα χιόνια το σπήλαιο μετατρέπεται σε υπόγειο ποταμό με φυσικούς καταρράκτες. Κατά τους θερινούς μήνες ένα τμήμα του σπηλαίου ξηραίνεται και αποκαλύπτονται πρωτότυπες δαντελωτές λιθωματικές λεκάνες και φράγματα ύψους μέχρι και 4μ. Το υπόλοιπο σπήλαιο διατηρεί μόνιμα νερά σε 13 γραφικές λίμνες. Καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου οι επισκέπτες συρρέουν κατά χιλιάδες λόγω της μοναδικής ομορφιάς του σπηλαίου. Βεβαίως, το άνοιγμα στον εξωτερικό τουρισμό κρίνεται σκόπιμο για την ενίσχυση της δυναμικής της τουριστικής δραστηριότητας.

2.10 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ Ν.ΑΧΑΪΑΣ

Στο Νομό Αχαΐας υπάρχουν διάσπαρτα απομεινάρια του αρχαίου κόσμου, που προκαλούν το θαυμασμό των επισκεπτών της περιοχής¹⁹. Ο συνδυασμός τους με την φυσική ομορφιά του τόπου και την ποικιλία των δραστηριοτήτων που δύναται να αναπτύξει ο επισκέπτης-τουρίστας μπορεί να αποτελέσει το «ισχυρό όπλο» της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για τουριστική ανάπτυξη μέσα σε αυτήν. Τα σημαντικότερα αρχαιολογικά μνημεία παρουσιάζονται παρακάτω.

• ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΕΙΡΑ

Στο μεταίχμιο των Νομών Αχαΐας και Κορινθίας,, βρίσκεται η ακρόπολη της μυκηναϊκής πόλης, που λεγόταν Υπηρσία, οι κάτοικοι της οποίας έλαβαν μέρος στον Τρωικό Πόλεμο. Εκεί κοντά βρίσκονται επίσης τα ερείπια της κλασικής - ελληνιστικής - ρωμαϊκής Αιγείρας, της οποίας σπουδαιότερα μνημεία είναι το Θέατρο, δύο Ναοί και το Γυμνάσιο.

• ΑΡΧΑΙΑ ΚΕΡΥΝΕΙΑ

Λίγο έξω από το χωριό Μαμουσιά του Δήμου Διακοπτού, στις όχθες του ποταμού Κερυνίτη, υπάρχουν τα λείψανα της πανάρχαιας πόλης Κερύνεια. Εκτός από τα τείχη της πόλης ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει και το ελληνιστικό ηρώο, του οποίου η ανασκαφή ολοκληρώθηκε πρόσφατα.

• ΚΑΣΤΡΟ ΡΙΟΥ

¹⁹ "Αχαΐα: Το λιμάνι της Ιστορίας". Αφιέρωμα περιοδικού Γεωτρόπιο, τεύχος 19, 2000

Οχυρωματικό έργο του Σουλτάνου Βαγιαζήτ Β', το 1499, χτίστηκε απέναντι από το κάστρο του Αντιρρίου, ώστε έτσι να ελέγχεται το θαλάσσιο πέρασμα, από το Ιόνιο Πέλαγος στον Κορινθιακό Κόλπο, που λεγόταν «Μικρά Δαρδανέλλια». Δίπλα στο κάστρο βρίσκεται η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, δεξιά και αριστερά του η ανατολική και δυτική προβλήτα των φέρυμποτ. Χρησιμοποιείται για πολιτιστικές εκδηλώσεις και είναι τουριστικά επισκέψιμο ενώ παλαιότερα πραγματοποιούνταν πολλές συναυλίες από Έλληνες και ξένους καλλιτέχνες.

• ΡΩΜΑΙΚΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ

Μεγάλο τεχνικό έργο των ρωμαϊκών χρόνων. Ξεκινάει από τις πηγές «Νερομάνα» του Ρωμανού και καταλήγει, μετά από διαδρομή 6 χλμ. στην Αρόη κάτω από το βυζαντινό κάστρο, όπου διατηρείται το καλύτερο τμήμα του. Το υδραγωγείο της Πάτρας είχε μήκος από τη δεξαμενή έως το κάστρο 6,5 χλμ. Το νερό μεταφερόταν στο μεγαλύτερο τμήμα του με κτιστό υπόγειο αγωγό, ξεπερνώντας τις κοιλάδες και τις χαράδρες πάνω σε επιμελημένες τοξοστοιχίες, τμήματα των οποίων σώζονται έως σήμερα.

• ΚΑΣΤΡΟ ΦΡΑΓΚΙΚΟ ΠΑΤΡΩΝ

Χτισμένο στη θέση της αρχαίας ακρόπολης την εποχή του Ιουστινιανού, επιδιορθώθηκε και έλαβε τη σημερινή του μορφή από τους Φράγκους της Δ' Σταυροφορίας, στις αρχές του 13ου μ. Χ. αιώνα. Από την αρχαιότητα μέχρι το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, το κάστρο

Φραγκικό Κάστρο Πατρών

χρησιμοποιήθηκε για την άμυνα της περιοχής, αλλά και ως φυλακή. Η συνεχής χρήση του από την ίδρυση του μέχρι το Β' παγκόσμιο πόλεμο για την άμυνα της περιοχής, αλλά και ως διοικητικού και στρατιωτικού κέντρου, είχε ως αποτέλεσμα τις αλληπάλληλες επισκευές και προσθήκες, μαρτυρίες όλων των λαών που πέρασαν από αυτό και δείγματα της οικοδομικής δραστηριότητάς τους.

Το Κάστρο από το 1950 μέχρι το 1975 ανήκε στο Δήμο Πατρών, που μετέτρεψε σε κήπο τον ισοπεδωμένο

πλέον εσωτερικό χώρο, με ελιές και σπυροφόρα δέντρα, χώρο περιπάτου των Πατρινών. Από τότε το ανέλαβε το Υπουργείο Πολιτισμού και λειτουργεί ως αρχαιολογικός χώρος αρμοδιότητας της 6ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Στο λυόμενο θεατράκι (640 θέσεων) που βρίσκεται στο εσωτερικό περίβολο, φιλοξενούνται κάθε καλοκαίρι πολιτιστικές εκδηλώσεις.

• ΡΩΜΑΪΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

Οι κατεδαφίσεις άργησαν, αλλά σταδιακά αποκαλύφθηκε το στάδιο κοντά στο Αρχαίο Ωδείο της Πάτρας. Σπουδαίο κτίσμα του 1ου μ.Χ. αιώνα, μερικά όμως ανασκαμμένο. Ένα

Ρωμαϊκό Στάδιο Πάτρας

τμήμα του, ωστόσο, είναι ορατό και βρίσκεται στην οδό Ηφαιστου, κάτω από την πλατεία Αγ. Γεωργίου και πλησίον του Ωδείου. Στα δημόσια οικοδομήματα της ρωμαϊκής Πάτρας

συγκαταλέγεται και μεγάλο αμφιθεατρικό κτίσμα, που αποκαλύπτεται τα τελευταία χρόνια στην καρδιά της σύγχρονης πόλης. Συγκεκριμένα, το κτίριο καταλαμβάνει την πλαγιά και την επίπεδη έκταση κάτωθεν της πλατείας Αγίου Γεωργίου, σε χώρο δηλαδή γειτονικό προς το ρωμαϊκό Ωδείο, θα μπορούσαμε να πούμε στην περιοχή των θεαμάτων της αρχαίας πόλης.

• ΡΩΜΑΪΚΟ ΩΔΕΙΟ

Ρωμαϊκό Ωδείο Πατρών

Κοντά στην πλατεία Γεωργίου, στις οδούς Γερμανού, Σωτηριάδη και Παντοκράτορος, βρίσκεται το Αρχαίο Ωδείο της Πάτρας, το οποίο αναγέρθηκε στα μέσα του 2ου μ.Χ. αιώνα και νωρίτερα από το «Ηρώδειο» της Αθήνας. Διαθέτει όλα τα βασικά μέρη του θεάτρου, κοίλο, ορχήστρα, προσκήνιο, σκηνή και παρασκήνια. Από τη θέσπιση του Διεθνούς Φεστιβάλ Πάτρας, το Αρχαίο Ωδείο αποτελεί τη βασική του έδρα, φιλοξενώντας τους καλοκαιρινούς μήνες κορυφαία ελληνικά και ξένα καλλιτεχνικά

συγκροτήματα.

• ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

Σε απόσταση λίγων χιλιομέτρων και ΒΑ της πόλης, στην περιοχή της Βούντενης, βρίσκεται μυκηναϊκό νεκροταφείο που καταλαμβάνει έκταση περίπου 80 στρέμματα . Το ήδη ανασκαμμένο τμήμα του διαμορφώνεται κατάλληλα για να αποδοθεί στο κοινό.

• ΑΡΧΑΙΟΙ ΛΟΥΣΟΙ

Κοντά στο χωριό Λουσικό του Δήμου Καλαβρύτων, το Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο έχει φέρει στο φως τη σπουδαία αρκαδική πόλη Λουσοί, ενώ οι ανασκαφικές εργασίες συνεχίζονται. Έχουν ανασκαφεί ο ναός της Αρτέμιδος Ημερησίας, χτίσμα του 3ου π.Χ. αιώνα, η αγορά της πόλης και αρκετές ιδιωτικές οικίες. Το ιερό της Αρτέμιδος είναι σημαντικό και αποκαλυπτικό εύρημα ενώ η τοπική επιθετική ονομασία της («Ημέρα») σημαίνει «αυτή που ημερεύει τα πάντα». Ο αρχαιολογικός χώρος των Λουσών είναι προσβάσιμος στο ευρύ κοινό.

Από τις αρχές του 20ου αιώνα τις ανασκαφές διενεργεί το Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Αθήνας, οι οποίες και ανακάλυψαν την αρχαία πόλη, στην αγορά της οποίας έχουν έρθει στο φως ο δωρικός ναός της Αρτέμιδος Ημέρας ή Ημερασίας (της Άρτεμις που εξημερώνει), που κατασκευάστηκε στις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ. αποτελούμενος από ένα κεντρικό ναό και πλάγιες στοές. Ο ναός περιλαμβάνει πρόναο, μεγάλο σηκό και άδυτο, έχει πρόσβαση από την ανατολική πλευρά και μέσω μιας πλάγιας θύρας από την νότια πτέρυγα. Το κτίσμα έχει χαρακτηριστικά κάτοψης Βασιλικής και παρουσιάζει ελάχιστα δωρικά

στοιχεία ενός ναού. Η περιοχή που περιβάλλει την αρχαία πόλη έχει κηρυχθεί ως αρχαιολογικός χώρος.

• ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΤΡΩΝ

Το κτίριο του Δημοτικού Θεάτρου "Απόλλων" ανεγέρθη το 1872 βάσει σχεδίων του Γερμανού Αρχιτέκτονα Ernst Ziller²⁰. Είναι κτίριο με χαρακτηριστικά δείγματα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής του 19ου αιώνα. Κατασκευάστηκε ως θέατρο και ευρίσκεται στην κεντρική πλατεία της πόλεως των Πατρών. Εργασίες συντήρησης στο θέατρο έχουν πραγματοποιηθεί σε τακτά χρονικά διαστήματα ενώ επίσης σε τακτά χρονικά διαστήματα δίνονται παραστάσεις μεγάλων θεατρικών έργων.

2.11 ΜΟΥΣΕΙΑ

Στο νέο αρχαιολογικό μουσείο τα εκθέματα ξεναγούν το κοινό στην ιστορία της Πάτρας από την προϊστορική εποχή έως τους ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους ενώ η γενικότερη μελέτη διαμορφώνει μια σχέση μεταξύ του επισκέπτη και των εκθεμάτων ώστε να ανασυνθέσει το ιστορικό παρελθόν της πόλης της Πάτρας.

Το πιο παλιό μουσείο της πόλης είναι το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης ιδρύθηκε το 1977 από το Πολιτιστικό Κέντρο Πάτρας και στεγάζεται σε κτίριο του Σκαγιοπουλείου κληροδοτήματος (Κορυτσάς και Μαυροκορδάτου).Σκοπός του είναι η συγκέντρωση λαογραφικού υλικού, η συντήρηση και διαφύλαξή του, όπως επίσης η έρευνα, η μελέτη και η προβολή του. Στα εκθέματά του περιλαμβάνονται εργαλεία της αγροτικής ζωής, έπιπλα της λαϊκής κατοικίας και αντικείμενα καθημερινής χρήσης, μέσα μεταφοράς καθώς και εργαστήρια στα οποία γινόταν η επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων, η παραγωγή χρηστικών αντικειμένων και κάθε είδους εργόχειρα.

Άλλα εξίσου σημαντικά μουσεία που συναντάμε στον νομό είναι το ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο Πάτρας με εκθέματα κυρίως πολεμικά του 1821, το Μουσείο Τύπου Πάτρας που διαθέτει εφημερίδες από το 1815 έως σήμερα 1300 διαφορετικών τίτλων και σπάνιες εκδόσεις και τίτλους βιβλίων, η Δημοτική Πινακοθήκη Πάτρας, το Βοτανικό Μουσείο Πανεπιστημίου Πατρών το οποίο διατηρεί περί τις 150.000 δείγματα φυτών τόσο από την Ελλάδα όσο και από άλλες περιοχές της Μεσογείου, το Ζωολογικό Μουσείο Πανεπιστημίου Πατρών με μεγάλο αριθμό ταριχευμένων ή συντηρούμενων σε βάζα ζώων της ελληνικής, κατά βάση πανίδας, για παρατήρησή τους και ταυτόχρονη ενημέρωση του επισκέπτη πάνω σε αυτά, το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας (MET) Πανεπιστημίου Πατρών που ασχολείται με την απόκτηση, συντήρηση και μελέτη (καταγραφή, τεκμηρίωση, αξιολόγηση) των τεκμηρίων των Επιστημών και της Τεχνολογίας. Τα τεκμήρια αυτά αφού μελετηθούν και συνδυαστούν, αποθηκεύονται, ή εκτίθενται στο χώρο του μουσείου, για να συμβάλουν στην έρευνα, στην εκπαίδευση και στην ψυχαγωγία, το Μουσείο Παιδείας Πάτρας, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στο Λάππα Αχαΐας το οποίο διοργανώνει ενημερωτικές δράσεις σχετικά με την περιοχή της Στροφυλιάς. Μπορούν να το επισκέπτονται μεμονωμένα άτομα αλλά και οργανωμένες ομάδες, κατόπιν συνεννόησης, το Μουσείο Γλαύκου, το Αρχαιολογικό Μουσείο Αιγίου στο οποίο περιλαμβάνεται μεγάλο κεντρικό αίθριο που πλαισιωνόταν από τα καταστήματα της αγοράς ενώ σήμερα φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Φυσικά, ιδιαίτερης μνείας χρήζει η περίπτωση του Δημοτικού Μουσείου Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος το οποίο όπως είναι φυσικό συνδέεται άρρηκτα με τα

²⁰ Λεύκωμα «ΠΑΤΡΑ: από την αρχαιότητα έως σήμερα» (υπό την αιγίδα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας Πάτρα 2006).

γεγονότα της κατοχής και κυρίως με τη φρικτή τραγωδία της 13ης Δεκεμβρίου 1943. Εδώ οι κάτοικοι της πόλης των Καλαβρύτων γνώρισαν και υπέστησαν την κατοχή. Επίσης Δημοτική Πινακοθήκη Κωνσταντίνου Φάσσου Καλάβρυτα περιλαμβάνει 49 ζωγραφικούς πίνακες και τέλος, το Μουσείο Σπηλαίου Λιμνών και Λαογραφικό Μουσείο Κλειτορίας.

2.12 ΑΛΛΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ Ν.ΑΧΑΪΑΣ

Σ' έναν καταπράσινο λόφο, οχτώ χιλιόμετρα ΝΑ του κέντρου της Πάτρας, βρίσκονται οι εγκαταστάσεις της οινοποιίας ACHAIA CLAUSS που ξεχωρίζει ως ένα από τα σημαντικότερα τουριστικά αξιοθέατα της περιοχής. Τα πέτρινα κτίρια, τα μεγάλα δρύινα σκαλιστά βαρέλια με μαυροδάφνη ενός αιώνα, η παραδοσιακή κάβα για την υποδοχή των επισκεπτών αλλά και το μοναδικό τοπίο με την εκπληκτική θέα προσελκύουν κάθε χρόνο γύρω στα 200.000 άτομα.

Φυσικά, αξίζει ο επισκέπτης του νομού Αχαΐας να επισκεφθεί το Γυφτόκαστρο και το Σανταμέρι, καθώς αποτελεί το καλύτερα διατηρούμενο φραγκικό κάστρο στο Νομό. Επίσης στις Πόρτες και το Παυλόκαστρο σώζεται μυκηναϊκό νεκροταφείο, του οποίου οι ανασκαφές συνεχίζονται λίγο έξω από τις Πόρτες απαντάται το Φραγκικό Κάστρο. Στο Παυλόκαστρο πάλι βρίσκονται απομεινάρια από θεμέλια τειχών και υπόγειες στοές. Τέλος, στο Αχαϊκό Λεόντιο βρέθηκε ιερό της Αρτέμιδος, που χρονολογείται τον 8ο π.Χ. αιώνα, ενώ σε διάφορες τοποθεσίες της περιοχής, όπως π.χ. στη θέση Άγιος Ιωάννης, έχουν βρεθεί θαλαμοειδείς τάφοι της υστερομυκηναϊκής εποχής.

2.13 ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Ναός Αγίου Ανδρέα

Στο μέρος όπου βρήκε σταυρικό θάνατο ο Απόστολος Ανδρέας (66 μ.Χ.), στη νότια παραλιακή περιοχή της Πάτρας, έχουν ανεγερθεί δύο, διαφορετικού ρυθμού, Ναοί, αφιερωμένοι στον προστάτη της πόλης²¹. Πρόκειται, για τον παλιό Ναό - και για το νέο Ναό του Αγίου, που εγκαινιάστηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 1974 Δίπλα ακριβώς στο σημερινό λεγόμενο παλιό Ναό (του 1843), υπάρχει «η Πηγή του Αγί' Αντρέα», όπως ακριβώς και κατά την αρχαιότητα, που υπήρχε η πηγή της Δήμητρας. Το νερό θεωρείται «Αγίασμα», γιατί σ' αυτό ακριβώς το σημείο άφησε την τελευταία του πνοή ο πρώτος Μαθητής του Κυρίου. Ο σύγχρονος Ναός του Αγίου

Ανδρέα, βυζαντινού ρυθμού, η θεμελίωση του οποίου έγινε από το βασιλιά Γεώργιο Α', το 1908, είναι ένα λαμπρό δημιούργημα υψηλής καλαισθησίας που θυμίζει τις ημέρες δόξας του Βυζαντίου. Πλήθος επισκεπτών συρρέουν στις 30 Νοεμβρίου κατά την εορτή του Αγίου Ανδρέα στην Πάτρα

Στην παραλία του Αγίου και άνω του παλαιού εργοστασίου της Χαρτοποιίας, σκαρφαλωμένη σ' ένα βράχο, βρίσκεται η Εκκλησία της Παναγίας Τρυπητής, που εορτάζει της Ζωοδόχου Πηγής. Η Παναγία Τρυπητή είναι ένας περικαλλής, μεγαλοπρεπής και επιβλητικός Ναός, που φαντάζει από μακριά σαν μια μεγάλη ζωγραφιά κολλημένη στο βράχο. Εκτός της εικόνας της

Ναός Παναγίας Τρυπητής

²¹ Χ. Κρικώνης, Απόστολος Ανδρέας ο πρωτόκλητος,, Θεσσαλονίκη, 2009

Παναγίας, στο Ναό φυλάσσεται και η μεγάλης αρχαιολογικής αξίας εικόνα του Αγίου Γεωργίου, έργο αγνώστου, αναπαριστά τον Άγιο πεζό κι όχι έφιππο, όπως συνηθίζεται. Στην είσοδο του Ναού αναβλύζει από τα σπλάχνα του βράχου μια μικρή πηγή, που στάζει λιγοστό ιαματικό νερό (Αγίασμα).

Στη Μονή Αγίας Λαύρας η οποία βρίσκεται 4,5 χιλιόμετρα από την πόλη των Καλαβρύτων, βρίσκεται το εκκλησάκι που εκεί κηρύχθηκε και ευλογήθηκε η επανάσταση από το Μητροπολίτη Παλαιών Πατρών Γερμανό κατά την εορτή του Ευαγγελισμού του 1821. Κάθε χρόνο 25 Μαρτίου πραγματοποιούνται οι εορταστικές εκδηλώσεις με σημαντικότερη την αναπαράσταση της συνέλευσης των οπλαρχηγών και την ύψωση του λαβάρου της επανάστασης. Σαφώς, δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε πως σε απόσταση 10 χιλιομέτρων από την πόλη των Καλαβρύτων βρίσκεται η μονή του Μεγάλου Σπηλαίου. Σε έναν άγριο και απότομο βράχο ύψους 120μ που στην κορυφή του υπάρχει ένας παμπάλαιος πύργος είναι χτισμένο το Μέγα Σπήλαιο. Η πρόσοψη του σπηλαίου κλείνεται από κελιά. Από τον εξώστη η θέα είναι μοναδική. Το μοναστήρι κατά την παράδοση ιδρύθηκε το 362μχ από τους μοναχούς Συμεών και Θεόδωρο στη θέση που βρέθηκε η εικόνα της Παναγίας στο βάθος της σπηλιάς εκεί όπου υπάρχει η πηγή. Η εικόνα βρέθηκε από μια βοσκοπούλα και είναι πλασμένη από κεριά και μαστίχα από τον Ευαγγελιστή Λουκά.

2.14 ΛΙΜΝΕΣ

Στον νομό Αχαΐας ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να θαυμάσει μια πληθώρα λιμνών και ποταμών κάνοντας παράλληλα διαφορές θαλάσσιες δραστηριότητες-σπορ.

Αρχικά, αναφέρουμε τη λίμνη της Τσιβλούς η οποία είναι ίσως από τις πιο βαθιές αναπνοές που παίρνει το τοπίο στην ορεινή Αχαΐα, η αλπική λίμνη του Τσιβλού που με την παρουσία της συναγωνίζεται σε ομορφιά το περίφημο ελατόδασος Ζαχλωρούς.

Λίγο χιλιόμετρα έξω από τον-πρώην-δήμο Παίων συναντάμε τη λίμνη Λάδωνα η οποία είναι τεχνητή. Πρόκειται για μια λίμνη που προβάλλει ανέλπιστα μέσα από τον καταπράσινο ορεινό όγκο που καθρεφτίζεται στα νερά της. Προσφέρεται για κολύμπι, ψάρεμα και περισυλλογή. Ο Ναυτικός Αθλητικός Όμιλος Δάφνης, αξιοποιεί τη λίμνη του Λάδωνα όπως και τον ίδιο τον ποταμό με εγκαταστάσεις καγιάκ, ράφτινγκ και άλλων παρόμοιων δραστηριοτήτων. Η λιμνοθάλασσα Πάπα (ή Καλόγρια) βρίσκεται στην Δυτική Αχαΐα. Η λιμνοθάλασσα βρίσκεται στο Δάσος της Στροφυλιάς και μαζί με τη λιμνοθάλασσα του Προκόπου, τη λίμνη-έλος Λάμια, τη Λιμνοθάλασσα Κοτυχίου και τα Μαύρα βουνά προστατεύεται από τη συνθήκη Ράμσαρ. Στη λιμνοθάλασσα ξεχειμωνιάζουν πολλά σπάνια είδη πουλιών και η ίδια η λίμνη, η οποία έχει γλυκό νερό, είναι φυσικό ιχθυοτροφείο.

Άλλες μικρότερες λίμνες του νομού Αχαΐας είναι η λίμνη Βεργούρι, η οποία δεν πρέπει να ταυτίζεται με τη λίμνη Ρακίτα που επίσης εντοπίζεται στην ίδια περιοχή. Εν κατακλείδι, ο νομός βρέχεται από δυο ακόμη μικρότερες λίμνες, τη λίμνη Λάμια και τη λίμνη Προκόπου οι οποίες εντοπίζονται κοντά στο δάσος της Στροφυλιάς, στον Λάππα Αχαΐας.

2.15 ΒΟΥΝΑ

Χαρακτηριστικό του νομού Αχαΐας²² είναι ότι καταφέρνει να συνδυάζει τόσο το υγρό στοιχείο με μια πληθώρα λιμνών, ποταμών και θαλασσών όσο και το ορεινό, τις βασικές συνιστώσες του οποίου παραθέτουμε αμέσως παρακάτω.

Ο «βασιλιάς» στα όρη του νομού Αχαΐας δεν είναι άλλος από το Παναχαϊκό όρος. Ο επισκέπτης που ταξιδεύει διά θαλάσσης και φθάνει στο λιμάνι της Πάτρας, αντικρίζει το

²² <http://www.achaia.gr/ach/> (Βουνά, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αχαΐας)

Παναχαϊκό όρος με τους ποταμούς Γλαύκο και Σελινούντα να αποτελούν τα σύνορα του Παναχαϊκού καθώς βρέχουν τους πρόποδες των δύο πλευρών του. Για τους λάτρεις του βουνού, το Παναχαϊκό όρος αποτελεί ενδεδειγμένη λύση για παρακολούθηση μιας πλούσιας χλωρίδας και πανίδας. Οι κορυφές του βουνού είναι το

Παλαβό εξαιτίας του παράτολμου εγχειρήματος κάποιου να χτίσει εκεί ένα σπίτι, η κορυφή Παλαβό, είναι η υψηλότερη εκδοχή του Παναχαϊκού και ανεβάζει το βλέμμα στα 1.926 μέτρα, ο Βοδιάς, ο Μπάρμπας και η Κρασιά.

Το όρος που βρίσκεται στα σύνορα Ηλείας και Αχαΐας είναι ο Ερύμανθος με 2.224 μέτρα υψόμετρο. Το βουνό αυτό αποτέλεσε το καταφύγιο των κατατρεγμένων και το ορμητήριο των επαναστατημένων τόσο επί Τουρκοκρατίας όσο και επί Γερμανο-ιταλικής κατοχής. Στα ενδότερα του όρους ζουν σπάνια είδη πουλιών κυρίως. Οι κορυφές του είναι ο Ωλενός, το Μουγγίλι, το Καλλιφώνι και ο προφήτης Ηλίας.

Κοντά στα σύνορα με το Νομό Αρκαδίας, στην περιοχή των Καλαβρύτων στέκεται αγέρωχος ο Χελμός με υψόμετρο 2.355 μέτρα. Στα σλαβικά το όνομά του σημαίνει χιονισμένο βουνό αν και τον λένε και Αροανία εκ του Αροάνιου ποταμού που πηγάζει από το εσωτερικό του. Το όρος Χελμός προσφέρεται για πεζοπορία ενώ για τους πιο παράτολμους επισκέπτες, ενδείκνυται το σκι και το snowboard. Η Νεραϊδοράχη, ο προφήτης Ηλίας, το Γαρδίκι, το Αβγό, η Γαϊδουροράχη και η Ψηλή Κορφή είναι τα ψηλότερα σημεία του όρους.

Τέλος, στο νομό Αχαΐας συναντάται το όρος Αφροδίσιο με υψόμετρο 1.445 μ. Εκεί βρίσκονται τα πέτρινα χωριά Βεσίνι και Δεχούνι που αποτελούν παραδοσιακούς οικισμούς και νοτιότερα η Δάφνη (Στρέζοβα) με το Βυζαντινό Μοναστήρι της Ευαγγελίστριας. Ο Σειραίος, ποταμός διασχίζει τους πρόποδες του βουνού, ενώ πάνω στο Αφροδίσιο όρος βρίσκεται το μοναδικό δάσος της Μπαρμπούς με τις αιωνόβιες καστανιές που είναι χαρακτηρισμένο ως μνημείο της φύσης. Σ' όλο το βουνό, βρίσκουν καταφύγιο και τροφή κοπάδια από αγριογούρνα.

2.16 ΠΟΤΑΜΙΑ

Μεγάλους ποταμούς δεν έχει ο Νομός Αχαΐας, επειδή τα βουνά πλησιάζουν τη θάλασσα και έτσι η ροή τους δε βρίσκει έκταση να αναπτυχθεί. Τα κυριότερα είναι²³:

- Κράθης : Πηγάζει από το Χελμό και χύνεται στη περιοχή Ακράτας.
- Βουραϊκός : Διέρχεται από την μικρή κοιλάδα των Καλαβρύτων και χύνεται στο Κορινθιακό, στη περιοχή Διακοφτού. Το όνομά του το οφείλει στην αρχαία πόλη Βούρα.
- Σελινούντας: Πηγάζει από το Ερύμανθο και χύνεται στον Κορινθιακό. Είναι χειμαρρώδης και προξενεί μεγάλες καταστροφές στον εύφορο κάμπο του Αιγίου.
- Γλαύκος (ή ποτάμι της Λεύκας): Πηγάζει από το όρος Παναχαϊκό και χύνεται στον Πατραϊκό κόλπο. Τα νερά του κινούν το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο του Γλαύκου, που δίνει ρεύμα στην Πάτρα.
- Τευθέας Ποταμός : Πηγάζει απ' την καρδιά του Ερύμανθου, κάτω από τις ψηλότερες κορυφές του βουνού. Στον άνω ρου διαρρέει ορμητικά τη βαθιά εντυπωσιακή χαράδρα μεταξύ Ωληνού (2.221 μ.) και Προφήτη Ηλία (2.124 μ.) κρατώντας μόνιμα νερά πολύ ψηλά ακόμη και το καλοκαίρι.
- Κριός Ποταμός : Πηγάζει από το δάσος Περιθωρίου και Σαραντάπηγου, διασχίζει όλο το Δήμο Αιγείρας από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα δίνοντας ζωή στα γύρω χωριά του Δήμου.

²³ <http://www.achaia.gr/ach/> (Περιβάλλον, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αχαΐας)

2.17 ΘΑΛΑΣΣΕΣ-ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Το υγρό στοιχείο είναι έντονο στον νομό Αχαΐας και αυτό εύκολα συνάγεται από το γεγονός ότι βρέχεται από τον Πατραϊκό κόλπο, τον Κορινθιακό κόλπο και το Ιόνιο Πέλαγος²⁴. Ο επισκέπτης στον νομό θα έχει την ευχέρεια να απολαύσει καθαρές θάλασσες, άλλες απομονωμένες, άλλες πολυπληθείς, παραλίες με βότσαλο, με χαλίκι, με άμμο, παραλίες με όρμους, γραφικές, άλλοτε με παγωμένα νερά κι άλλοτε ζεστά – ανάλογα την περιοχή που θα επισκεφθεί ο τουρίστας -. Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η ποικιλία στο θέμα των θαλασσών είναι μια έννοια άρρηκτα συνδεδεμένη με τον νομό Αχαΐας Σε αυτό το σημείο της εργασίας θα αναφέρουμε τις πιο γνωστές παραλίες- θάλασσες, χωρίζοντάς τις ανά περιοχή.

ΑΙΓΕΙΡΑ-ΡΙΟ	ΡΙΟ-ΑΛΙΣΣΟΣ	ΚΑΤΩ ΑΧΑΪΑ
Αιγείρα	Αγυιά	Κάτω Αχαγιά
Ακράτα	Παραλία	Αλυκές
Κρουνέρι	Μονοδένδρι	Νιφοραίικα
Διακοφτό	Τσουκαλέικα	Γιαννισκάρη
Ροδιάς	Αλίσσός	Καλογριά
Βαλιμίτικα		
Άκολη		
Σελιανίτικα		
Λαμπήρι		
Λόγγος		
Παναγοπούλα		
Ψαθόπυργος		
Αραχωβίτικα		
Άγιος Βασίλειος		

Πίνακας 2.1 Παραλίες Νομού Αχαΐας ανά περιοχή

2.18 ΤΟ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΩΣ ΠΟΛΟΣ ΕΛΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η κορυφαία πολιτιστική εκδήλωση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας με τη μεγαλύτερη ανταπόκριση και προσέλευση κόσμου, λαμβάνει χώρα στο νομό Αχαΐας και δη, στην πόλη των Πατρών²⁵. Το Πατρινό καρναβάλι είναι η μεγαλύτερη αποκριάτικη εκδήλωση στην Ελλάδα ενώ ταυτόχρονα θεωρείται το τρίτο καλύτερο από άποψη κεφιού στον κόσμο. Μετρά 180 χρόνια ιστορίας. Οι εκδηλώσεις αρχίζουν το τρίτο Σάββατο του Ιανουαρίου και διαρκούν μέχρι την Καθαρή Δευτέρα. Το καρναβάλι της Πάτρας δεν είναι μόνο μια συγκεκριμένη εκδήλωση αλλά ένα σύνολο εκδηλώσεων που περιλαμβάνουν χορούς, παρελάσεις, κυνήγι κρυμμένου θησαυρού, καρναβάλι των μικρών κ.ά. Υποδέχεται εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες και ξένους νεολαίους οι οποίοι ξεχύνονται κάθε Φλεβάρη-Μάρτη στους δρόμους της Πάτρας σε ένα ανυπολόγιστης έντασης υπαίθριο πανηγύρι, με παρελάσεις αρμάτων και εκατοντάδες πληρωμάτων του Κρυμμένου Θησαυρού, που διαρκεί ένα μήνα και έλκει πλήθος τουριστών από όλο τον κόσμο.

²⁴ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΩΤΙΝΓΚ & ΘΑΛΑΣΣΑ, τεύχος Ιουνίου 2006.

²⁵ <http://www.carnivalpatras.gr>

Ψυχή του καρναβαλιού αποτελούν οι δεκάδες χιλιάδες καρναβαλιστές Πατρινές, Πατρινοί, επισκέπτες και φίλοι του Πατρινού Καρναβαλιού άνθρωποι κάθε ηλικίας οι οποίοι συμμετέχουν αυθόρμητα στις καρναβαλικές εκδηλώσεις τόσο στις επίσημες όσο και σε εκατοντάδες άλλες ανεπίσημες όπως αποκριάτικοι χοροί, μπαλ μασκέ και γλέντια σε σπίτια, γειτονιές, κλάμπ, καφέ, εστιατόρια κτλ²⁶. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες ένα μεγάλο μέρος της διοργάνωσης αναλαμβάνει σταθερά ο Δήμος Πατρών μέσω της Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης Πάτρας (ΔΕΠΑΠ) η οποία εποπτεύει και το καρναβαλικό εργαστήριο, μοναδικό χώρο στην Ελλάδα όπου κατασκευάζονται τα μεγαλειώδη άρματα του βασιλιά Καρνάβαλου και της συνοδείας του καθώς και άλλες κατασκευές που κοσμούν την πόλη στη διάρκεια της Αποκριάς.

Οι ομάδες του Κρυμμένου Θησαυρού συγκροτούνται είτε από μόνιμες συντροφίες καρναβαλιστών είτε από παρέες στα γυμνάσια και τα λύκεια της πόλης, συνάδελφους στη δουλειά ή γνωστούς στη γειτονιά. Έχουν ένα όνομα ως ομάδα και ένα θέμα - που δίνει και το όνομα κάθε χρονιάς- για τη μεταμφίεσή τους. Ανάλογα με την καρναβαλική θητεία- παιδεία των μελών και τον χρόνο που διαθέτουν προσανατολίζονται είτε μόνο στη συμμετοχή στις παρελάσεις είτε και στη συμμετοχή στα παιχνίδια και τους διαγωνισμούς του κρυμμένου θησαυρού. Αυτά τα παιχνίδια περιλαμβάνουν ερωτήσεις από ιστορία, φιλολογία, μαθηματικά ή από πρακτικές γνώσεις, ασκήσεις πλοήγησης μέσα από κρυμμένα ενδεικτικά στοιχεία διασκορπισμένα σε ολόκληρη τη πόλη, καλλιτεχνικούς διαγωνισμούς ζωγραφικής, παντομίμας, θεατρικών στιγμιότυπων κι ότι άλλο βάλουν στο μυαλό τους οι διοργανωτές του παιχνιδιού. Οι επιδόσεις των ομάδων στις διάφορες φάσεις του παιχνιδιού βαθμολογούνται κι έτσι αναδεικνύεται ο μεγάλος νικητής. Αρκετές ομάδες διατηρούν γραφεία και λέσχες στη διάρκεια της καρναβαλικής περιόδου, πολλές διοργανώνουν πάρτυ και χορούς ή και δημόσιες εκδηλώσεις σε δρόμους και πλατείες. Μερικές μετέχουν στη παρέλαση έχοντας κατασκευάσει και καρναβαλικό άρμα σχετικό με το θέμα της μεταμφίεσής τους. Ο αριθμός των μελών μιας ομάδας κυμαίνεται από 50 άτομα έως 300, συχνά και περισσότερα. Στο καρναβάλι του 2011 πήραν μέρος 181 ομάδες και οι καρναβαλιστές ξεπέρασαν τους 35.000/

Σημαντική καινοτομία της τελευταίας δεκαετίας -με ρίζες όμως στο baby rally που πρωτοδιοργανώθηκε το 1968- και πανευρωπαϊκή αποκλειστικότητα του Πατρινού Καρναβαλιού αποτελεί το Καρναβάλι των Μικρών που κορυφώνεται με την Μεγάλη Παρέλαση των Μικρών κάθε Κυριακή του Ασώτου. Εκείνη την ημέρα χιλιάδες μικροί καρναβαλιστές από την Πάτρα, τη Δυτική Ελλάδα αλλά και από όλη την Ελλάδα παρελαύνουν στους

Καρναβάλι Πάτρας

κεντρικούς δρόμους της Πάτρας σε ομάδες ανάλογα με το νηπιαγωγείο, το σχολείο τους, το φροντιστήριό τους, τη σχολή χορού τους.

Η κορυφαία εκδήλωση του Πατρινού Καρναβαλιού είναι η παρέλαση της τελευταίας Κυριακής της Αποκριάς. Προηγούνται τα καρναβαλικά άρματα του Δήμου κι ακολουθούν χωρίς τελειωμό οι ομάδες του κρυμμένου θησαυρού. Παρά την ικανοποιητική ροή που επιτυγχάνεται η παρέλαση, λόγω του μεγάλου αριθμού των συμμετεχόντων (35-40.000 τα τελευταία χρόνια), διαρκεί αρκετές ώρες. Διασχίζει την πόλη, παρακολουθείται από δεκάδες

²⁶ Ν. Πολίτη, "Το Καρναβάλι της Πάτρας", Πάτρα, 2007

χιλιάδες θεατές στα πεζοδρόμια, τα μπαλκόνια των σπιτιών και τις κερκίδες και μεταδίδεται τηλεοπτικά, όπως κι αυτή του Σαββάτου, από το εθνικό δίκτυο.

Την Κυριακή της Αποκριάς, ακριβώς πριν την Καθαρά Δευτέρα, μετά τις 8 το βράδυ γίνεται η παραδοσιακή καύση του Καρνάβαλου στο λιμάνι με συναυλίες, χορούς, αποχαιρετισμό στο καρναβάλι που τέλειωσε, αναγγελίες για το επόμενο και πυροτεχνήματα.

2.19 Ο ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

2.19.1 ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ

Ο νομός Ηλείας βρίσκεται γεωγραφικά στην Πελοπόννησο με πληθυσμό 193.288 κατοίκων (απογραφή 2001) και διοικητικά ανήκει στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.²⁷ Πρωτεύουσα του νομού είναι ο Πύργος με 33.791 κάτοικους. Είναι ο τρίτος και τελευταίος νομός της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Τα τελευταία χρόνια (2006-2009) απασχόλησε αρνητικά την επικαιρότητα καθώς οι φωτιές που ξέσπασαν το 2007 κατέκαψαν το μεγαλύτερο μέρος του νομού με ζημιές ανυπολόγιστες, ανθρώπινες απώλειες και αφήνοντας ένα βαθύ τραύμα στον τουρισμό της περιοχής

Η Ηλεία υπάγεται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, καταλαμβάνοντας το Β.Δ. τμήμα της Πελοποννήσου, δυτικά δε βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος. Η έκτασή του νομού είναι 2.618 τ.μ. Και ο πληθυσμός του 193.288 κάτοικοι. ενώ ανατολικά του Πύργου, σε μία κοιλάδα ανάμεσα στον Κρόνιο λόφο, τον ποταμό Αλφειό και τον παραπόταμό του Κλαδέο, απλώνεται ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας, η Αρχαία Ολυμπία. Ο νομός αποτελείται από 22 Δήμους, όμως με τον νόμο Καλλικράτη συνεστήθησαν σε μόλις 7. Τέλος, χαρακτηρίζεται ως αραιοκατοικημένος νομός με 78 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Ο Νομός Ηλείας είναι κατεξοχήν πεδινός Νομός – η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη της Πελοποννήσου – με κλίμα μεσογειακό και θερμό, με σχετικά υψηλά ποσοστά βροχοπτώσεων. Έχει πλήθος ιαματικών πηγών, πλούσια πανίδα και χλωρίδα καθώς και αξιόλογα οικοσυστήματα. Όλα αυτά τα στοιχεία και γενικότερα οι τουριστικοί πόροι – φυσικοί, ιστορικοί και πολιτιστικοί – κατατάσσουν το Νομό, σε μια από τις πιο ανταγωνιστικές τουριστικές περιοχές της ευρύτερης περιοχής της Μεσογείου και επομένως καθιστά την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ισχυρή. Το κυριότερο όμως στοιχείο είναι το γεγονός ότι η Ηλεία «κατέχει» ένα από τα ισχυρότερα παγκόσμια ονόματα πολιτισμού που είναι η Ολυμπία και οι Ολυμπιακοί Αγώνες.

Ο νομός χαρακτηρίζεται από ποικιλία στην οικονομική ζωή, γεγονός που αντανακλάται στις περισσότερες δραστηριότητες που αναπτύσσονται κυρίως στον πρωτογενή τομέα και τις υπηρεσίες και έπειτα στο δευτερογενή τομέα. Το 39% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του νομού απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, το 44% στο τριτογενή και μόλις το 17% στο δευτερογενή. Έντονο είναι το μεταναστατευτικό στοιχείο στην Ηλεία. Το 6.8% είναι νόμιμοι μετανάστες, όμως είναι κοινό μυστικό πως το πραγματικό ποσοστό των μεταναστών –νομίμων και μη- είναι κατά πολύ μεγαλύτερο. Ωστόσο, οι εργαζόμενοι μετανάστες απασχολούνται κυρίως με γεωργικές εργασίες και το ποσοστό τους αγγίζει το 60%.

Η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά έχει δημιουργήσει τις κατάλληλες βάσεις για μια πληθώρα πολιτιστικών δραστηριοτήτων, όπως το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου για παιδιά και νέους, που διοργανώνεται κάθε χρόνο στην Ολυμπία, θέλοντας να προβάλλει την καλλιτεχνική φύση νέων ανθρώπων, σε μια προσπάθεια σύμπτυξης ευρωπαϊκών και

²⁷ <http://www.nailias.gr/main/>

μεσογειακών τρόπων σκέψης και ανταλλαγής κουλτούρας. Αξιόλογο πολιτιστικό γεγονός αποτελεί και το Φεστιβάλ Ήλιδας, ενώ διοργανώνονται σε ετήσια βάση εορταστικές εκδηλώσεις με τοπικά προϊόντα καθώς επίσης και συναυλίες και θεατρικές παραστάσεις στο Αρχαίο Θέατρο της Αρχαίας Ολυμπίας.

2.20 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ – ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ

Περίπου τρεις χιλιάδες χρόνια προ Χριστού, οι Έλληνες κατήλθαν κυρίως από την ξηρά στον Ελλαδικό χώρο, βρίσκοντας εκεί προελληνικό πληθυσμό. Αυτοί οι παλαιότεροι κάτοικοι της Ηλείας ήταν Αχαιοί, και αναμείχθηκαν με τον προελληνικό πληθυσμό της περιοχής, αλλά και με φύλα από τη Θεσσαλία, την Αττική, τη Βοιωτία, την Μικρά Ασία και την Κρήτη. Η Ηλεία, μετά το θάνατο του Φιλίππου προσχώρησε σε ομοσπονδία υπό τον Μέγα Αλέξανδρο, αν και υπήρχε πάντα η τάση για αποτίναξη της μακεδονικής κυριαρχίας. Τα τελειωτικά χτυπήματα υφίσταται η περιοχή το 522 και το 551 μ.Χ., όταν καταστροφικοί σεισμοί τη συγκλονίζουν, καταστρέφοντας όσα οικοδομήματα είχαν απομείνει από τις απανωτές λεηλασίες. Τότε καταρρέει και ο Ναός του Δία στην Ολυμπία²⁸. Το 1453, η άλωση της Κωνσταντινούπολης φέρνει τους Τούρκους στον ελληνικό χώρο. Η Ηλεία υφίσταται για τέσσερις περίπου αιώνες τον Τούρκο κατακτητή, με δύο μόνο διαλείμματα Ενετοκρατίας, από το 1463 έως το 1479 και από το 1685 έως το 1715. Σπάνια η ιστορία ενός τόπου έχει συνδεθεί τόσο στενά με ένα αγροτικό προϊόν όσο η Ηλεία και η ευρύτερη περιοχή της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου με την σταφίδα. Ωστόσο από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης του νεοελληνικού κράτους, η καλλιέργεια της άρχισε να παίρνει εντυπωσιακές διαστάσεις λόγω της εξωτερικής ζήτησης του προϊόντος στην ευρωπαϊκή αγορά και κυρίως την αγγλική. Από τα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα η διαδικασία της εκβιομηχάνισης διαφοροποιείται. Αρχίζει να συγκεκριμενοποιείται η τάση απεξάρτησης από τη σταφίδα και παρατηρείται μια μετατόπιση του κέντρου βάρους από τη σταφίδα σε άλλα προϊόντα όπως ο καπνός, τα δημητριακά κ.λπ. Η βιομηχανική πρωτοβουλία δεν είναι πλέον μεμονωμένο και αποκλειστικά τοπικό φαινόμενο αλλά υπακούει στις βαθύτερες τάσεις της οικονομίας στο σύνολό της. Τα πολιτισμικά απομεινάρια που διασώζονται στον νομό Ηλείας, αποδεικνύουν και καταμαρτυρούν την πλούσια κληρονομιά του τόπου η οποία μπορεί άνετα να αποτελέσει το υπόβαθρο για την ανάπτυξη νέων ευκαιριών στον τουρισμό και να προσδώσουν μεγαλύτερο κύρος στην τουριστική δυναμική της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

2.21 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΙΑΣ

Η ανάπτυξη του Νομού Ηλείας όχι μόνο σε τουριστικό επίπεδο, αλλά σε βιοτικό επίπεδο εν γένει, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την βιωσιμότητα του νομού. Ο τόπος είναι γεμάτος από μνημεία ανεκτίμητης ιστορικής αξίας ενώ παρά τις παραφωνίες του 2007 με την βιβλική καταστροφή που προκάλεσαν οι πυρκαγιές, η Ηλεία κατόρθωσε να σταθεί στα πόδια της και βρίσκοντας ερείσματα στην φυσική ομορφιά της περιοχής που δεν αντιμετώπισε τον κίνδυνο των πυρκαγιών, συνδυάζοντας παράλληλα τον πλούτο της πολιτισμικής κληρονομιάς της. Βασικοί άξονες την ανόρθωσής της, αλλά και της διαμορφωμένης εφαρμοσμένης στρατηγικής στον τουρισμό, απετέλεσαν κάποιες συγκεκριμένες περιοχές του νομού.

Τα Λουτρά της Κυλλήνης είναι από τους σημαντικότερους πόλους έλξης τουριστών δίνοντας χώρο στον ιαματικό τουρισμό να αναπτυχθεί. Σαφώς, το επιβλητικό Κάστρο είναι ένας ακόμη βασικός πυλώνας στήριξης του τουρισμού που αναπτύσσεται τοπικά. Ως προς τα φυσικά κάλλη του νομού Ηλείας, ξέχωρη θέση κατέχει η παραλία της Κουρούτας, στην οποία

²⁸ <http://vivl-pyrgou.ilei.sch.gr/>

κατά τους θερινούς μήνες συγκεντρώνεται πλήθος κόσμου, επισκεπτών, τουριστών για να απολαύσουν την μοναδικής ομορφιάς θάλασσα. Στην ίδια περιοχή παρέχεται η δυνατότητα camping -οργανωμένου και μη-. Άλλες ενδιαφέρουσες τοποθεσίες, περιοχές στον νομό είναι η Ζαχάρω, μεγάλο μέρος της οποίας παραδόθηκε στην καταστροφική πυρκαγιά του 2007. Η Ζαχάρω διαθέτει μία ολοένα αναπτυσσόμενη τουριστική υποδομή. Οι εξαιρετοι αρχαιολογικοί χώροι, οι ιαματικές πηγές, τα μοναδικά φυσικά αξιοθέατα και η τεράστια αμμόδης παραλία προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο.

Επίσης, η Αρχαία Ολυμπία αποτελεί το λίκνο του παγκόσμιου πολιτισμού και είναι ίσως ο σημαντικότερος λόγος να επισκεφθεί κάποιος τον νομό Ηλείας μιας και θα μπορέσει να καρπωθεί και να γίνει κοινωνός του ολυμπιακού πνεύματος-ιδεώδους.

2.22 Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ

Ο Πύργος είναι η πρωτεύουσα του Νομού Ηλείας. Η πόλη οφείλει το όνομά της από έναν ψηλό πύργο κατασκευασμένο από τον Ιωάννη Τσερνώτα. Είναι γνωστή με το όνομα αυτό από το 1687. Τα μεγαλύτερα και αξιοσημείωτα αξιοθέατα είναι δυο εξίσια νεοκλασικά κτίρια σχεδιασμένα από τον

Πύργος

Τσίλλερ, η Δημοτική Αγορά και το Απολλώνειο Δημοτικό Θέατρο. Το Λάτσειο

Δημοτικό Μέγαρο κατασκευάστηκε με δαπάνες του Γιάννη Λάτση. Στο συγκεκριμένο κτήριο στεγάζονται πολλές υπηρεσίες του Δήμου καθώς και η "αίθουσα Λαογραφικών στοιχείων". Ακόμη η Δημοτική Αγορά στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της, η αγορά ήταν ξύλινη. Το 1889 με πρωτοβουλία του δημάρχου Πέτρου Αυγερινού αποφασίστηκε η διάθεση 200 χιλιάδων δραχμών για την ανέγερση λιθόκτιστης αγοράς στο ίδιο σημείο. Στις 13 Ιανουαρίου 1890 ξεκίνησαν επίσημα οι εργασίες για την κατασκευή της νέας δημοτικής αγοράς. Την μελέτη του έργου επιμελήθηκε ο διάσημος αρχιτέκτονας της εποχής Τσίλλερ. Σήμερα η Δημοτική Αγορά, ύστερα από την ανακαίνιση της, λειτουργεί σαν αρχαιολογικό μουσείο της πόλης του Πύργου. Έχει παραχωρηθεί από τον δήμο Πύργου στο υπουργείο πολιτισμού. Τέλος, το Θέατρο Απόλλων χρησιμοποιήθηκε για θεατρικές παραστάσεις αλλά και για κινηματογραφικές προβολές. Το θέατρο "Απόλλων" είναι στενά συνδεδεμένο με την ιστορία του Πύργου. Τα τελευταία χρόνια έχει ανακαινιστεί ύστερα από δαπάνες του Γιάννη Λάτση.

Έντονο είναι το θρησκευτικό στοιχείο στο νομό Ηλείας, όπως και στην ελληνική επικράτεια, κι αυτό είναι ευδιάκριτο από την ύπαρξη μιας πληθώρας ναών. Ξεχωριστή θέση κατέχει η εκκλησία του Αγίου Χαράλαμπου χτίστηκε στην εποχή της Τουρκοκρατίας από την οικογένεια Βιλαέτη. Άγιος Χαράλαμπος είναι πολιούχος του Πύργου αφού σύμφωνα με την παράδοση έσωσε την πόλη από την πανούκλα. Στο σημείο στο οποίο σταμάτησε η επιδημία χτίστηκε το εκκλησάκι του Αγίου Χαράλαμπου. Μέσα στο ναό φυλάσσεται η εικόνα του Αγίου η οποία δωρίθηκε, το 1687, από την οικογένεια Βιλαέτη την οποία είχαν φέρει μαζί τους από τα Βελά Ηπείρου. Από το 1946 ο Άγιος Χαράλαμπος γιορτάζεται επίσημα ως πολιούχος της πόλης. Δεύτερη τη τάξει σημασίας εκκλησία είναι η Αγία Κυριακή. Η Αγία Κυριακή είναι η παλαιότερη εκκλησία του Πύργου. Είναι γοθικού ρυθμού και διατηρεί ακόμα και στις μέρες μας τα χαρακτηριστικά της. Στο εσωτερικό της υπάρχουν αγιογραφίες του σπουδαίου Ζακυνθινού Ταμβάκη.

Οι τουρίστες μπορούν να φτάσουν στον Πύργο είτε οδικώς με τρένο, ή με ιδιωτικής χρήσης όχημα, είτε με πλοίο από το λιμάνι της Κυλλήνης. Φυσικά, ενδιαφέρον παρουσιάζει και η δημοτική βιβλιοθήκη στην οποία είναι φυλαγμένοι 120.000 τόμοι.

Πέραν των αξιοθέατων που αναφέραμε στην πόλη του Πύργου, η πόλη παρουσιάζει έντονη τουριστική δραστηριότητα η οποία έχει τις πηγές της πέραν των αξιοθέατων, στις μοναδικές φυσικού κάλλους παραλίες του Κατακόλου, της Σκαφιδιάς, του Αγίου Ηλία κ.ά. Προς επίρρωση των ανωτέρω, η ύπαρξη και λειτουργία Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος έχει προσδώσει ζωντάνια στην περιοχή καθώς είναι γνωστό τοις πάσι ότι η νεολαία αποτελεί κινητήριο δύναμη των οικονομιών τοπικών κοινωνιών με σχεδόν μηδαμινή εκβιομηχάνιση. Παράλληλα, ο Δήμος Πύργου μαζί με τοπικές οργανώσεις διοργανώνουν διάφορα πολιτιστικά δρώμενα αυξάνοντας την μετοχή του Πύργου στο χρηματιστήριο του τουρισμού.

2.23 Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΔΑΣ

Η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του νομού Ηλείας είναι η Αμαλιάδα²⁹. Η πολιτιστική πρωτεύουσα του Νομού Ηλείας περιλαμβάνει πολλές αρχαιολογικές τοποθεσίες και μνημεία αρχαίων ή και νεώτερων χρόνων ενώ ταυτόχρονα διοργανώνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου. Πιο αναλυτικά:

ü Αρχαία Ήλιδα

Ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της Πελοποννήσου στην αρχαιότητα, έφθασε σε ακμή τα ρωμαϊκά χρόνια, οπότε και κτίστηκε ένας μεγάλος αριθμός κτιρίων και κυρίως αθλητικών εγκαταστάσεων αφού στην Ήλιδα συνέρεε πάντα το πλήθος των αθλητών για προπόνηση, ένα μήνα πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Ήταν η διοργανώτρια πόλη των Ολυμπιακών Αγώνων και πρωτεύουσα των Ηλείων.

ü Μονή Φραγκαβίλλας

Κτίσμα μεσοβυζαντινής περιόδου, είναι ένας από τους σημαντικότερους ναούς της Ηλείας. Ανήκει στον τύπο του τετράστηλου σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού με τρούλο. Μεταγενέστερες προσθήκες και μετασκευές έχουν αλλοιώσει τη μορφή του εξωτερικά.

ü Λαογραφικό Μουσείο Αμαλιάδας

Στεγάζεται σε ένα νεοκλασικό κτίριο του 1932, ιδιοκτησίας αδελφών Μαρούτα (μετανάστες στις ΗΠΑ στα τέλη του 19ου αι.), πλησίον του σιδηροδρομικού σταθμού. Ξεκίνησε να λειτουργεί το 1993 από μια επιτροπή που ορίστηκε από το Δήμο, με σκοπό την προβολή και διαφύλαξη της μνήμης, των παραδόσεων και της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής.

ü Βιβλιοθήκη

Το κτίριο της βιβλιοθήκης είναι κληροδότημα του Ομογενούς (ΗΠΑ) Χρήστου Παπαχριστόπουλου. Λειτουργεί ως αναγνωστήριο και δανειστική βιβλιοθήκη.

Σημαντική είναι και η πολιτιστική του δραστηριότητα που απευθύνεται στο κοινό της Αμαλιάδας και στους μαθητές. Πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως:

²⁹ Δημοπούλου Π. Μαρία., Ιστορικά και λαογραφικά της Αμαλιάδας ,Αμαλιάδα, 1993

Ϊ Φεστιβάλ Αρχαίας Ήλιδας

Περιλαμβάνει παραστάσεις στο Αρχαίο Θέατρο της Ήλιδας, μουσικές εκδηλώσεις στο Κάστρο Χλεμούτσι και στο στάδιο της πόλης καθώς και παράλληλες δραστηριότητες στο χώρο της Αρχαίας Ήλιδας και στην Πόλη της Αμαλιάδας.

Ϊ Καρναβάλι Αμαλιάδας

Εκδηλώσεις καθ' όλη τη διάρκεια των Αποκριών με αναβίωση τοπικών εθίμων στα Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου, μουσικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις με τη συμμετοχή των σχολείων και όλων των Δημοτών και κορύφωση των εκδηλώσεων με παρέλαση αρμάτων στους κεντρικούς δρόμους της πόλης.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η Αμαλιάδα αποτελεί έναν τόπο με πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα, γεγονός ικανό να αφυπνίσει το ενδιαφέρον στην τουριστική αγορά, τόσο ενδογενώς όσο και εξωγενώς.

2.24 ΚΑΣΤΡΟ ΚΥΛΛΗΝΗΣ

Στα ερείπια της αρχαίας Κυλλήνης έχει χτιστεί η Κυλλήνη η οποία είναι γνωστή για το λιμάνι της που αποτελεί το τελευταίο λιμάνι της Πελοποννήσου για έξοδο προς Ζάκυνθο, Κεφαλονιά . Ξεχωρίζει βέβαια η ύπαρξη του επιβλητικού κάστρου της Κυλλήνης το οποίο επισκέπτονται περίπου 100.000 κόσμο ετησίως. Εκτός από το Χλεμούτσι –όπως ονομάζεται το κάστρο-, αξίζει να επισκεφθεί κάποιος το βυζαντινό

Χλεμούτσι

μοναστήρι της Βλαχέρνας στο οποίο συρρέει κάθε Σεπτέμβριο πλήθος κόσμου για την πανήγυρη .

2.25 ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Ο αρχαιολογικός χώρος ήρθε στο φως από ανασκαφές που ξεκίνησαν το 1829 και διήρκεσαν αρκετές δεκαετίες³⁰. Στον αρχαιολογικό χώρο της Ολυμπίας μπορεί να επισκεφθεί κάποιος το μουσείο καθώς και την έκταση στην οποία έχουν αποκαλυφθεί τα ερείπια των αρχαίων κτισμάτων. Το μουσείο φιλοξενεί στο προαύλιο έργα σύγχρονων Ελλήνων καλλιτεχνών ενώ στο εσωτερικό του βρίσκονται πολλά από τα ευρήματα των ανασκαφών. Παράλληλα όμως, μπορείτε να αντλήσει ο επισκέπτης πολύτιμη πληροφόρηση για την επίσκεψή σας στον υπόλοιπο χώρο. Η μακέτα που αναπαριστά τα κτίρια όπως ήταν αλλά και το σύνολο του εποπτικού και ενημερωτικού υλικού, βοηθούν να αντιληφθεί κανείς καλύτερα το χώρο. Από τα σημαντικότερα κτίρια που συναντά κανείς εδώ είναι τα εξής: το ρωμαϊκό πρόπυλο, το Πρυτανείο, το Φιλιπείο, το Ηραίο όπου βρέθηκε και ο Ερμής του Πραξιτέλη, το Πελόπειο, το Νυμφαίο, το Μητρώο και, πιο κάτω, το στάδιο με τη στοά της Ηχούς.

Το στάδιο χωρούσε 40.000 θεατές και η περίμετρός του ισοδυναμούσε με 600 βήματα του Ηρακλή. Δίπλα του βρίσκεται ο μεγαλόπρεπος ναός του Δία, από τα μεγαλύτερα μνημεία σε πλούτο, μέγεθος και συμβολική αξία.. Εδώ βρισκόταν το χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, που τον αναπαριστούσε καθισμένο στο θρόνο του. Μετά το ναό, τα κτίρια που ακολουθούν είναι ακολουθεί το Βουλευτήριο, η Νότια στοά, το Λεωνιδίου όπου φιλοξενούνταν οι επίσημοι προσκεκλημένοι των Αγώνων, η Παλαιίστρα του 3ου π.Χ. αιώνα και το Γυμνάσιο

³⁰ Π. Στρατίκης, Αρχαία Ολυμπία και Ολυμπιακοί Αγώνες, 2003

που ήταν χώρος προετοιμασίας των αθλητών. Η επίσκεψη στο χώρο της Ολυμπίας διαρκεί αρκετές ώρες. Στην είσοδο του χώρου υπάρχουν κρήνες με νερό.

Γύρω από την Αρχαία Ολυμπία υπάρχουν ορισμένες τοποθεσίες για απόδραση όπως είναι οι παρακάτω:

Στον Φλόκα πάνω στον λόφο μπορεί κανείς να δει το υπαίθριο θέατρο χτισμένο σε αρχαία πρότυπα. Μετά το Φλόκα συναντάται το φράγμα του Αλφειού Ποταμού

Επίσης, για όσους επιθυμούν να ξεφύγουν από τα κοινότυπα, υπάρχει ο παλιός δρόμος του Πύργου ο οποίος περνά από τα γραφικά χωριά Πλάτανο, Πελόπιο, Σμίλα, Βαρβάσινα.

2.26 ΛΙΜΝΗ ΚΑΪΑΦΑ

Η περιοχή του Καϊάφα βρίσκεται στα όρια του Δήμου Ζαχάρως. Περιλαμβάνει τη θάλασσα του Ιονίου πελάγους με την εκτεταμένη και καθαρή αμμώδη ακτή, το πευκόδασος της Στροφυλιάς, την πεδινή περιοχή με το συνεχόμενο κάμπο Ξηροχωρίου - Ζαχάρως και την οροσειρά του όρους Λαπίθα στους πρόποδες του οποίου βρίσκεται από δυτικά η πηγή των Ανιγρίδων Νυμφών και ανατολικά η πηγή του Γερανίου αύλακα³¹. Οι ιαματικές πηγές έχουν την αρχή τους, στους μυθικούς χρόνους. Οι πρόγονοί μας πίστευαν πως μέσα στο μεγάλο σπήλαιο προς τα δυτικά κατοικούσαν νύμφες. Η μία ήταν η Καλλιόφεια από την οποία προήλθε και η σημερινή ονομασία "Καϊάφας" η δεύτερη η Πηγαία και η τρίτη η Ιασίς στην οποία απέδιδαν και την ιαματικότητα των νερών. Μερικοί αναφέρουν την ύπαρξη και μιας τέταρτης νύμφης με το όνομα Συνάλλαξις. Άλλη παράδοση όσον αφορά τη δυσσομία των νερών αναφέρει ότι εκεί κατέφυγε να πλύνει και να καθαρίσει την πληγή του ο Κένταυρος Νέσσος που χτυπήθηκε από τα βέλη του Ηρακλή. Στον Κένταυρο αυτό ανέθεσε ο Ηρακλής να περάσει την γυναίκα του Δηιάνειρα στον Αχελώο ποταμό. Στη μέση του ποταμού ο Κένταυρος θέλησε να βιάσει τη Δηιάνειρα. Στις φωνές της δε ο Ηρακλής από την απέναντι όχθη, τόξευσε τον Κένταυρο και εκείνος τότε κατέφυγε στις σπηλιές να πλύνει το τραύμα του. Τα ιαματικά νερά είναι πλούσια σε υδροθείο. Το κλίμα είναι απαλλαγμένο από ισχυρούς ανέμους, ατμοσφαιρικές μεταβολές και θερμικές διακυμάνσεις. Η θερμοκρασία παραμένει καθ' όλη τη λουτρική περίοδο από Μαΐου - Οκτωβρίου μεταξύ 20ο - 30ο C. Η λίμνη αποτελούσε σπουδαίο και πλούσιο κυνηγότοπο υδροβίων πουλιών. Η λίμνη υπήρξε θαυμάσιο ιχθυοτροφείο και τόπο επιβίωσης των κατοίκων της περιοχής. Το κυνήγι της μπάλιζας γινόταν συστηματικά μέσα στη λίμνη με μονόξυλα λόγω της χαμηλής πτήσεως των πουλιών αυτών. Πλήθος κόσμου επισκέπτεται τη λίμνη, αλλά και την ευρύτερη περιοχή του Καϊάφα λόγω των ιαματικών λουτρών. Εκτενής αναφορά θα γίνει στις επόμενες ενότητες.

2.27 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ- ΜΝΗΜΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΗΛΕΪΑΣ

Ο νομός Ηλείας βρίθει αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, δίνοντάς του ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην αρένα του τουρισμού, ενδυναμώνοντας τη θέση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στο διεθνές οικονομικό γίγνεσθαι³². Ακολουθεί αναφορά στα σημαντικότερα μνημεία που βρίσκονται εντός των ορίων του νομού και τα οποία τυγχάνουν παγκόσμιας αναγνώρισης.

³¹ <http://www.visitilia.gr/>

³² <http://www.nailias.gr/>

- **ΉΛΙΔΑ**

Ο εκτεταμένος αρχαιολογικός χώρος της πόλης της Ήλιδας αποτελείται από την αρχαία αγορά και το θέατρο, τον οικιστικό τομέα, τα νεκροταφεία, την ακρόπολη και τα μη ανασκαμμένα ακόμη γυμνάσια. Τριγύρω της, σε μικρότερη ή μεγαλύτερη απόσταση αναπτύσσονταν διάφοροι οικισμοί, κώμες ή προάστια με ξεχωριστά νεκροταφεία. Λίγα σχετικά τμήματα έχουν ανασκαφτεί, τα οποία, ωστόσο είναι αρκετά ώστε να δοθεί μια ιδέα της αρχαίας πόλης. Το αντιπροσωπευτικότερο ίσως μνημείο είναι το θέατρο της αρχαίας Ήλιδας με το χαρακτηριστικό χωμάτινο κοίλο και το καλά διατηρημένο σκηνικό οικοδόμημα. Ήταν κτισμένο στο βόρειο άκρο της αγοράς. Στο αντίθετο (νότιο) άκρο της αγοράς της αρχαίας Ήλιδας τοποθετείται το λατρευτικό και ίσως διοικητικό κέντρο της αρχαίας πόλης. Σε σχετικά περιορισμένο χώρο και χωρίς κάποια οργάνωση βρίσκονται ο κτιστός περίβολος ενός τεμένους με κλιμακωτή πρόσβαση (πρόπυλο) και με βωμό, στοές και βοηθητικοί χώροι, ένα διμερές κτήριο μνημειακής κατασκευής κλασικών χρόνων με το μεταγενέστερο παράρτημα του και στην είσοδο, τέλος, της αγοράς, ένα ελλιπές ορθογώνιο οικοδόμημα. Μέρος του εσωτερικού της αγοράς πλαισιωνόταν από δύο πολύ μεγάλες στοές και μια μικρότερη στην προέκταση της μιας από αυτές.

- **ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΠΛΑΤΑΝΙΑΣ**

Καταλαμβάνει υψηλό και στενόμακρο λόφο του όρους Λαπίθα, νοτιώς του ποταμού Αλφειού. Τα τείχη που την περιβάλλουν σώζονται σε αρκετά μεγάλο ύψος. Στο εσωτερικό της σχηματίζονται οκτώ συνολικά βαθμιδωτά άνδρα. Το υψηλότερο από αυτά που βρίσκεται στα δυτικά, καταλαμβάνεται από την κατεξοχήν ακρόπολη και έχει αυτόνομη οχύρωση. Τα υπόλοιπα άνδρα βρίθουν οικοδομικών λειψάνων που χρονολογούνται στην αρχαϊκή, κλασική, ελληνιστική και ρωμαϊκή εποχή. Η οχύρωση της πόλης περιλαμβάνει πολλούς πύργους και μερικές πύλες.

- **ΑΡΧΑΙΑ ΦΙΝΑΛΕΙΑ**

Την πόλη περιέβαλε ισχυρό τείχος μήκους περίπου 4 χλμ., με πύργους ορθογώνιους και κυκλικούς, το οποίο σώζεται ακόμη και σήμερα σε πολύ καλή κατάσταση και σε αρκετό ύψος. Ο Ναός Αθηνάς και Διός Σωτήρος αποτελεί το πιο αξιόλογο ανασκαμμένο μνημείο της αρχαίας Φιγάλειας που εκτείνεται στη θέση της σημερινής ομώνυμης κοινότητας.

- **ΚΑΣΤΡΟ ΝΕΡΟΒΙΤΣΑΣ**

Η ακρόπολη της αρχαίας Αλίφειρας εκτείνεται στην κορυφή λοφοσειράς μήκους άνω των 800 μ. και πλάτους 65 μ. που περιβάλλεται από τείχη και έχει στο εσωτερικό της άνδρα. Στο ανατολικό τμήμα της στο ψηλότερο από τα άνδρα υπάρχει η κατεξοχήν ακρόπολη που είναι ενισχυμένη με αυτόνομο οχυρωματικό περίβολο. Αμέσως ανατολικά και σε χαμηλότερο επίπεδο βρίσκεται ο ναός της Αθηνάς, ενώ στο δυτικό τμήμα της τειχισμένης πόλης υπάρχει ναός του Ασκληπιού. Έχουν επίσης ανασκαφτεί δύο ορθογώνιοι περίβολοι που ανήκουν προφανώς σε δημόσια ή ιδιωτικά κτήρια της πόλης. Τέλος στον αρχαιολογικό χώρο υπάρχουν τάφοι σε σχήμα ναών .

- **ΛΕΠΡΕΟ**

Έχει δύο ακροπόλεις, μία προϊστορική, που βρίσκεται στα ανατολικά του σημερινού χωριού, και μία ιστορικών χρόνων, που εκτείνεται στα βόρεια του. Η προϊστορική ακρόπολη καταλαμβάνει το λόφο του Αγίου Δημητρίου, που αποτελεί μία φυσικά οχυρή θέση. Η ακρόπολη της κλασικής και ελληνιστικής εποχής καταλαμβάνει ύψωμα στα βόρεια του σημερινού χωριού. Η οχύρωσή της σώζεται σε πολύ καλή κατάσταση. Είναι κτισμένη με εξαιρετική επιμέλεια, κατά το μεικτό ισόνομο και πολυγωνικό σύστημα, και είναι εφοδιασμένη με τετράγωνους πύργους. Στο εσωτερικό της ακρόπολης διατηρούνται λείψανα οικοδομημάτων, καθώς και ο κλασικός δωρικός περίπτερος ναός που αποδίδεται στη Δήμητρα.

- **ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ**

Το μυκηναϊκό νεκροταφείο της Αγίας Τριάδας περιλαμβάνει γύρω στους πενήντα θαλαμοειδείς τάφους που χρονολογούνται στην Υστεροελλαδική εποχή. Οι τάφοι είναι λαξευμένοι στο σκληρό πωρόλιθο και έχουν δρόμο, πρόσοψη, στόμιο και θάλαμο. Στο εσωτερικό των τάφων υπήρχαν λάκκοι με ταφές, καθώς και ανακομιδές. Στο νεκροταφείο εντοπίστηκαν επίσης τάφοι της ελληνιστικής αλλά και της νεώτερης εποχής, οι οποίοι είχαν καταστρέψει εν μέρει τους δρόμους των μυκηναϊκών τάφων.

- **ΕΠΙΤΑΛΙΟ**

Η θέση του αρχαίου Επιταλίου βρίσκεται βορειοδυτικά της σημερινής, ομώνυμης κοινότητας. Η ανασκαφή έφερε στο φώς ρωμαϊκό λουτρό με έναν κεραμικό κλίβανο, ένα μεγάλο δημόσιο οικοδόμημα, αγνώστου χρήσης και θεμέλια πολλών οικιών. Όλα ανήκουν στα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια. Ανατολικά του αρχαίου Επιταλίου ανασκάφηκε μία μυκηναϊκή οικία με λουτήρα, ενώ στους λοφίσκους της περιοχής, που εποπτεύουν την πεδιάδα της Αγουλινίτσας και τις εκβολές του Αλφειού, είχαν λαξευτεί αρκετοί μυκηναϊκοί τάφοι.

- **ΚΑΚΟΒΑΤΟΣ**

Σημαντική μυκηναϊκή θέση αποτελεί ο αρχαιολογικός χώρος του Κακοβάτου. Εκεί ανεσκάφησαν τρεις θαλαμωτοί τάφοι και ένας οχυρωμένος οικισμός. Βρίσκονται τέσσερα χιλιόμετρα βορειοανατολικά της σημερινής, ομώνυμης κοινότητας. Έχουν κατασκευασθεί στην κορυφή και την κλιτή ενός λοφίσκου από τον οποίο μπορεί κανείς να κατοπτεύσει όλη την πεδιάδα της Ζαχάρως. Και οι τρεις τάφοι είναι επιβλητικοί, και μεγάλων διαστάσεων. Ο οικισμός ήταν οχυρωμένος με ισχυρό τείχος. Εντός του υπήρχαν πολλές οικίες και ένα κτίριο μεγάλων διαστάσεων και βιοτεχνικού – αποθηκευτικού χαρακτήρα, καθώς βρέθηκαν εκεί αναρίθμητα πιθάρια, πολλά από τα οποία περιείχαν αποξηραμένους καρπούς.

- **ΘΕΙΣΟΑ**

Βρίσκεται σε ορεινή περιοχή, ανατολικά της Ανδρίτσαινας, κοντά στο σημερινό χωριό Θεισόα, που παλιά ονομαζόταν Λάβδα. Σε αυτήν τη γεωγραφική περιοχή βρίσκονται αρκετά ερείπια οικιών, διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη ναών καθώς και επιγραφές. Η ακρόπολη της πόλης υψώνεται βορειοδυτικά της σημερινής κοινότητας και περιβάλλεται από ισχυρό τείχος. Οι τάφοι του παρουσιάζουν ιδιομορφίες ως προς την εσωτερική διάταξη των νεκρών και των κτερισμάτων τους.

- **ΑΡΧΑΙΑ ΣΚΙΛΟΥΝΤΙΑ**

Πόλη της Τριφυλίας, η οποία απέχει 3.5 χλμ. από την Ολυμπία και τοποθετείται στα νότια αυτής³³. Οι ανασκαφές που έχουν διενεργηθεί στην περιοχή του Προφήτη Ηλία Μακρυσίων, έδειξαν ότι είχε ιδρυθεί ένας οικισμός ήδη από τους μεσοελλαδικούς χρόνους.

- **ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ**

Η Αρχαία Ολυμπία είναι το σημαντικότερο μνημείο της παγκόσμιας κληρονομιάς. Είναι το σημείο από το οποίο ξεκινούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες κάθε 4 χρόνια και το μέρος όπου συγκεντρώνονται τα βλέμματα όλης της υφηλίου. Κατανοούμε επομένως τη βαρύτητα και την αξία για τον νομό, την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και την Ελλάδα γενικότερα όσον αφορά το θέμα του τουρισμού. Στην Αρχαία Ολυμπία εντοπίζουμε τα εξής³⁴:

- **Ναός του Δία στην Ολυμπία**

Ο μεγαλοπρεπής ναός του Δία ήταν το σημαντικότερο οικοδόμημα της Άλτεως στην Ολυμπία και δέσποζε σε περίοπτη θέση στο κέντρο της. Πρόκειται για το μεγαλύτερο ναό της Πελοποννήσου, ο οποίος θεωρείται η τέλεια έκφραση, ο «κανών» της δωρικής ναοδομίας.

- **Ναός της Ήρας στην Ολυμπία**

Ο ναός της Ήρας αποτελεί ένα από τα αρχαιότερα δείγματα μνημειακής ναοδομίας στην Ελλάδα. Ήταν κτισμένος στη βορειοδυτική γωνία του ιερού χώρου της Άλτεως, στους νότιους πρόποδες του Κρονίου λόφου, όπου για την προστασία του κατασκευάστηκε ισχυρός τοίχος. Αφιερώθηκε στο ιερό της Ολυμπίας από τους κατοίκους του Σκιλλούντα, αρχαίας πόλης της Ηλείας.

- **Βουλευτήριο Ολυμπίας**

Το βουλευτήριο βρίσκεται νότια του ναού του Δία, έξω από τον ιερό περίβολο της Άλτεως. Είναι από τα αρχαιότερα και σημαντικότερα κτίσματα του ιερού της Ολυμπίας και είχε άμεση σχέση με τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων. Ήταν η έδρα της βουλής των Ηλείων.

- **Πρυτανείο Ολυμπίας**

Το Πρυτανείο ήταν από τα αρχαιότερα και σημαντικότερα κτίσματα της Ολυμπίας αφού αποτελούσε το κέντρο της διοικητικής και πολιτικής ζωής του ιερού και το κέντρο διοίκησης των Ολυμπιακών Αγώνων. Βρίσκεται μέσα στον ιερό περίβολο, ακριβώς στη βορειοδυτική γωνία του, δίπλα στην είσοδο της Άλτεως και απέναντι από το γυμνάσιο.

- **Αρχαίο στάδιο Ολυμπίας**

Το στάδιο της Ολυμπίας είναι ο χώρος όπου τελούνταν οι αρχαίοι Ολυμπιακοί Αγώνες αλλά και τα Ηραία, αγώνες γυναικών προς τιμήν της Ήρας. Βρίσκεται ανατολικά της

³³ Γυμνάσιο Κρεστένων, Τουριστικός οδηγός του Δήμου Σκιλλούντος, Κρέστενα, 2002

³⁴ Α. Μανώλης, «Ολυμπία- ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο», Αθήνα, 2000

Άλτεως, ακριβώς έξω από τη βορειοανατολική γωνία του ιερού περιβόλου, αλλά η θέση του δεν ήταν η ίδια στους πρώτους αιώνες τέλεσης των αγώνων.

Û Αρχαίο γυμνάσιο Ολυμπίας

Το αρχαίο γυμνάσιο της Ολυμπίας οικοδομήθηκε στον επίπεδο χώρο βορειοδυτικά της Άλτεως, δίπλα στην κοίτη του ποταμού Κλαδέου και ανήκει στο ίδιο συγκρότημα με την παλαίστρα, που βρίσκεται ακριβώς στη συνέχειά του προς νότο. Εξυπηρετούσε τις προπονήσεις των αθλητών στα αγωνίσματα δρόμου και στο πένταθλο.

Û Λεωνίδαίο

Το Λεωνίδαίο ήταν μεγάλος πολυτελής ξενώνας, που βρισκόταν στη νοτιοδυτική γωνία του ιερού, έξω από τον περίβολο της Άλτεως. Προοριζόταν για τη φιλοξενία των επισήμων, που έρχονταν στην Ολυμπία κατά τη διάρκεια τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων.

Û Εργαστήριο του Φειδία

Δυτικά της Άλτεως, έξω από τον ιερό περίβολο και ακριβώς απέναντι από το ναό του Δία, βρίσκεται το εργαστήριο του Φειδία.

Û Θεηκολεών

Δυτικά της Άλτεως, έξω από τον ιερό περίβολο και βόρεια του εργαστηρίου του Φειδία, κτίσθηκε ο Θεηκολεών. Ήταν η έδρα των θεηκόλων, των ιερέων της Ολυμπίας, αλλά αποτελούσε, επίσης κατάλυμα όλου του προσωπικού που υπηρετούσε μόνιμα στο ιερό.

Û Φιλιπείο

Το Φιλιπείο είναι το μοναδικό κυκλικό οικοδόμημα της Άλτεως και ένα από τα ωραιότερα δείγματα της αρχαίας ελληνικής αρχιτεκτονικής. Είναι κτισμένο σε περίοπτη θέση μέσα στον ιερό περίβολο, στα δυτικά του ναού της Ήρας.

Û Στοά της Ηχούς

Η Στοά της Ηχούς κτίστηκε γύρω στα 350 π.Χ. και αποτελούσε το ανατολικό όριο της Ιεράς Άλτης. Με την κατασκευή της απομονώθηκε το Στάδιο από την Άλτη. Οφείλει το όνομά της στη ακουστική της, εφόσον ο ήχος επαναλαμβανόταν επτά φορές. Για το λόγο αυτό ονομαζόταν και Επτάηχος. περισσότερα

Û Νοτιοανατολικό κτήριο της Ολυμπίας

Το ιερό, που είναι γνωστό ως νοτιοανατολικό κτήριο, βρίσκεται στη νοτιοανατολική γωνία της Άλτεως και ήταν αφιερωμένο πιθανότατα στη θεά Εστία. Αποτελούσε, επίσης, το ανατολικό όριο του ιερού, μαζί με τη στοά της Ηχούς, που κτίσθηκε αργότερα λίγο πιο βόρεια.

Û Βωμός του Δία στην Ολυμπία

Στο χώρο που εκτείνεται ανατολικά του ναού της Ήρας και του Πελοπίου υπήρχε στην αρχαιότητα ο μεγάλος βωμός του Δία, από τον οποίο, όμως, σήμερα δεν διατηρείται κανένα ίχνος. Ωστόσο, τα πολυάριθμα χάλκινα ειδώλια που βρέθηκαν στο χώρο μέσα σε παχύ στρώμα στάχτης, προέρχονται από το βωμό αυτό.

Û Βωμός της Ήρας στην Ολυμπία

Ανατολικά του ναού της Ήρας, κατά τον κεντρικό άξονα του ναού, σώζονται τα θεμέλια ενός βωμού, που ήταν αφιερωμένος στη θεά Ήρα.

Û Βάθρο της Νίκης του Παιωνίου

Στο χώρο της ιεράς Άλτεως υπάρχουν εκατοντάδες βάθρα, πολλά από τα οποία είναι ενεπίγραφα, και αρκετά αποτελούσαν βάσεις αγαλμάτων. Ένα από τα πιο σημαντικά βρίσκεται περίπου 30 μ. ανατολικά του ναού του Δία, αριστερά της εισόδου του.

Û Προϊστορικό κτήριο Ολυμπίας

Στους νότιους πρόποδες του Κρονίου λόφου αναπτύχθηκαν οι προϊστορικές λατρείες του ιερού, όπως του Κρόνου, της Ρέας, της Γαίας, της Θέμιδας, της Είλειθυίας, του Ιδαίου Ηρακλή και άλλων θεοτήτων.

Û Πελόπιο

Το Πελόπιο ήταν ταφικό μνημείο (κενοτάφιο) αφιερωμένο στον Πέλοπα, τοπικό ήρωα που τιμούσαν ιδιαίτερα οι Ηλείοι. Βρίσκεται μεταξύ του ναού της Ήρας και του ναού του Διός.

2.28 ΒΟΥΝΑ

Οι ορεινοί όγκοι στον νομό Ηλείας είναι ελάχιστοι, γεγονός που δικαιολογείται από τις πεδιάδες και την θάλασσα που καλύπτουν κυρίως τον νομό και διαμορφώνουν την γεωμορφολογία του³⁵. Ωστόσο, δεν είναι αμελητέα τα παρακάτω βουνά στο Νομό Ηλείας:

- Λάμπεια (1.797 μ.), που αποτελεί τις νότιες προεκτάσεις του Ερύμανθου.
- Φολόη (ή Ξηριά, 798 μ.). Είναι ένα οροπέδιο σκεπασμένο με δρυς. Σύμφωνα με τη μυθολογία το όνομά του οφείλεται στον Κένταυρο Φόλο, που κατοικούσε στο οροπέδιο Φολόη.
- Η Μίνθη (ή τα βουνά της Άλβαινας, 1.345 μ.). Αποτελεί προέκταση του Μεσσηνιακού όρους Λύκαιο. Μεγάλο μέρος του βουνού είναι γυμνό και το υπόλοιπο σκεπάζεται από αραιά δάση. Η ψηλότερη κορυφή του βρίσκεται στην Ανδρίτσεινα.

2.29 ΛΙΜΝΕΣ

Στο νομό Ηλείας υπήρχαν οι λίμνες Αγουλινίτσας, Μουριάς, Καϊάφα και η λιμνοθάλασσα Κοτύχι. Τα τελευταία χρόνια όμως έγιναν κάποια νέα έργα που άλλαξαν τη μορφή του νομού. Συγκεκριμένα, η λίμνη Αγουλινίτσας δεν υφίσταται πια, διότι έχει

³⁵ Β. Χρήστου, «Τα βουνά της Ελλάδας», Αθήνα, 2003

μετατραπεί σε αεροδρόμιο και η λίμνη της Μουριάς έχει αποξηρανθεί και έχει μετατραπεί σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Άρα η μόνη λίμνη που επιβίωσε- η λίμνη Καϊάφα- βρίσκεται κοντά στα λουτρά Καϊάφα και στη Ζαχάρω και λειτουργεί ως ιχθυοτροφείο. Η περιοχή αποτελεί πολύ σημαντικό οικοσύστημα, με πλούσια χλωρίδα και πανίδα, λόγω του συνδυασμού παράκτιου δάσους, θινών και λίμνης. Στην παραλία, μεταξύ της περιοχής του Καϊάφα και της Ζαχάρως, οι αναπτυσσόμενες θίνες είναι σε καλή κατάσταση.

2.30 ΠΟΤΑΜΙΑ

Τα ποτάμια που ρέουν στο Νομό Ηλείας δεν είναι πολλά, αλλά είναι και τα τρία εξίσου σημαντικά και δίνουν πνοή στις πεδιάδες του νομού. Τα εξής τρία ποτάμια έχουν ως εξής³⁶:

Αλφειός. Ο μεγαλύτερος ποταμός της Πελοποννήσου. Πηγάζει από τα σύνορα του Νομού με τους γειτονικούς Νομούς. Χύνεται στον Κόλπο της Κυπαρισσίας. Δέχεται πολλούς παραποτάμους όπως Μουριά, Κύθριο, Αχέροντα, Λαδικό, κ.ά. Κυριότερος παραπόταμος είναι ο Ενιπέας ή Λεστινίτσα, που πηγάζει από την οροσειρά Φολόη και ποτίζει μέρος της πεδιάδας ανατολικά του Πύργου. Στον Αλφειό ποταμό μπορεί ο επισκέπτης να απολαύσει διάφορες δραστηριότητες όπως κανό, καγιάκ, ράφτινγκ και να κάνει πεζοπορία κατά μήκος του ποταμού.

Πηνειός (ή ποτάμι της Γαστούνης). Πηγάζει από τις ΒΔ πλευρές του Ερύμανθου στο Αντρώνι και κατά τη ροή του δέχεται πολλούς παραποτάμους. Κυριότερος είναι ο μικρός Λάδωνας (ή αλλιώς Λαγανέικο ποτάμι της Ηλείας). Ο ποταμός Πηνειός ποτίζει το μεγαλύτερο μέρος της Πεδιάδας της Ηλείας.

Νέδας: Είναι μικρός ποταμός και αποτελεί τα όρια του Νομού Ηλείας με το Νομό Μεσσηνίας ενώ το μεγαλύτερο κομμάτι του διασχίζει ένα φαράγγι στο οποίο εντοπίζονται διάφοροι μικροί καταρράκτες.

Άξιο αναφοράς είναι ότι και ο τρεις ποταμοί Αλφειός, Πηνειός και Νέδας εκβάλλουν στο Ιόνιο Πέλαγος.

2.31 ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Το δυνατό σημείο του νομού που σε συνδυασμό με την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά που εντοπίζεται στον νομό, δίνει στρατηγικό πλεονέκτημα, είναι το πλήθος και η ποικιλομορφία των παραλιών του νομού Ηλείας. Οι δημοφιλέστερες αναφέρονται κάτωθι με τα χαρακτηριστικά τις η καθεμιά:

- **Σπιάντζα:** 3 χλμ. από τον Πύργο, στην οποία εντοπίζονται διάφοροι παραθεριστικοί οικισμοί και χαρακτηριστικό της είναι τα ρηγά νερά της
- **Άγιος Ανδρέας:** 13 χλμ. δυτικά του Πύργου, χαρακτηρίζεται ως η πιο κοσμική παραλία του νομού, ενώ ο πυθμένας έχει χαρακτηριστεί από τους δύτες ως το καταλληλότερο μέρος για οιονδήποτε επιθυμεί να κάνει scuba diving.

³⁶ Κ. Παπανδρέου, «Ποτάμια», 2007, Αθήνα

- ✚ **Σκαφιδιά:** 14 χλμ. βορειοδυτικά από τον Πύργο. Η ξενοδοχειακή αλυσίδα Aldemar έχει δημιουργήσει μια από τις καλύτερες πλαζ ενώ η θάλασσα προσφέρεται για θαλάσσια σπορ.
- ✚ **Καϊάφας:** 27 χλμ. από τον Πύργο, έχει δικαιωματικά το προνόμιο να χαρακτηρίζεται ως μια από τις ομορφότερες παραλίες της χώρας λόγω τοθ πευκοδάσους και της λίμνης που βρίσκονται σε απόσταση αναπνοής από την παραλία.
- ✚ **Κουρούτα:** 3-4 χλμ. από την Αμαλιάδα. Είναι από τις πιο κοσμοπολίτικες παραλίες του νομού και αυτό επιβεβαιώνεται από την ξενοδοχειακή υποδομή της περιοχής καθώς και τα camping –δημόσια και μη-.
- ✚ **Αρκούδι:** πρόκειται για μια μικρή, αλλά όμορφη και ήσυχη παραλία λίγα χιλιόμετρα έξω από τον Πύργο.
- ✚ **Βαρθολομιό – Θίνες:** βρίσκεται λίγο έξω από το Βαρθολομιό και πρόκειται περί πλήρως οργανωμένης παραλίας. Αξιοσημείωτο είναι το τεχνητό δάσος θινών που έχουν δημιουργήσει οι κάτοικοι της περιοχής και αποτελεί την είσοδο της παραλίας.
- ✚ **Γλύφα:** ήρεμη παραλία με πεντακάθαρα νερά. Αποτελεί λύση για αυτούς που δεν αντέχουν τον συνωστισμό.
- ✚ **Ζαχάρω:** το γεγονός ότι λαμβάνει κάθε χρόνο γαλάζια σημαία, αναδεικνύει την αξία της . Είναι πλήρως οργανωμένη με άψογη υποδομή σε θέματα διαμονής και τουριστικού περιεχομένου.
- ✚ **Κατάκολο:** είναι οργανωμένη πλαζ και τα καθαρά νερά της αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες που συνδυάζουν φυσική ομορφιά με διασκέδαση σε τοπικά καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος.

Άλλες παραλίες του νομού παρόμοιου κάλλους είναι το Παλούκι, Γιαννιτσοχώρι, η Κυλλήνη, το Λεβεντοχώρι, η Μυρσίνη, το Θολό – Κακόβατος κ.ά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑ (ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2001-2010)

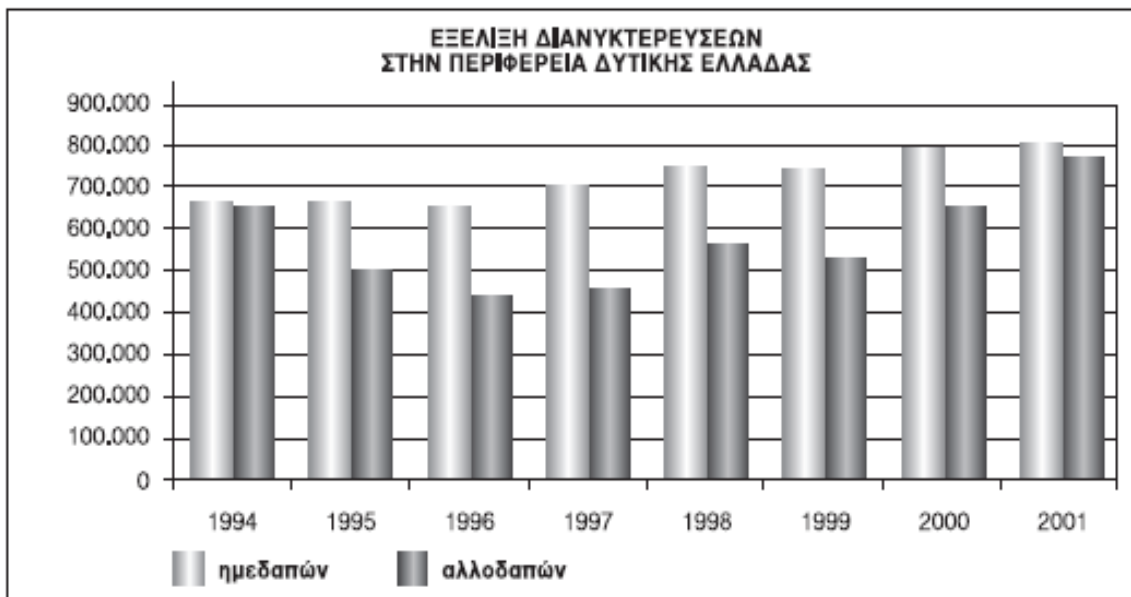
Έχοντας υπόψη ότι για τον τουριστικό σχεδιασμό κάθε περιοχής ξεχωριστά, απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η όσο το δυνατόν πληρέστερη γνώση των πραγματικών τουριστικών δεδομένων, στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζουμε την εξέλιξη του τουρισμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας την τελευταία δεκαετία (2001-2010) . Αναλύουμε όλα τα διαθέσιμα στοιχεία μέσα από επιμέρους έρευνες και θα καταλήξουμε, εξάγοντας συμπεράσματα για την διαχρονική πορεία της τουριστικής κίνησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, έχοντας εξετάσει ξεχωριστά ανά νομό, τις αφίξεις και διανυκτερεύσεις τουριστών σε αυτούς.

3.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τη δεκαετία 1990-2000, η τουριστική ζήτηση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας χαρακτηρίστηκε από αυξομειώσεις, ωστόσο κατά το πέρας της δεκαετίας, η ζήτηση ανερχόταν συνεχώς, γεγονός που αποτυπώνεται ανάγλυφα στον ολοένα αυξανόμενο αριθμό διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών στα τουριστικά καταλύματα της Περιφέρειας³⁷. Η επόμενη δεκαετία –την οποία εξετάζουμε στην παρούσα μελέτη- παρουσιάζει σταθερούς ρυθμούς ανάπτυξης, με αποκορύφωμα το 2004, τη χρονιά που διεξήχθησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Ελλάδα. Παρακάτω, παραθέτουμε πίνακες που θα μας βοηθήσουν να συγκρίνουμε την πορεία του τουρισμού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας τις προηγούμενες δυο δεκαετίες, επικεντρώνοντας σαφώς στην περίοδο 2001-2010.

Ως προς το φαινόμενο της εποχικότητας, οι αλλοδαποί τουρίστες φαίνεται να προτιμούν τους θερινούς μήνες για διακοπές, ενώ η ζήτηση των ημεδαπών τουριστών είναι διάσπαρτη σε όλη τη διάρκεια του έτους. Επιπλέον, οι ημεδαποί τουρίστες, ως προς το ποσοστό των διανυκτερεύσεών τους, συγκεντρώνουν μεγαλύτερο μερίδιο από το σύνολο της χώρας και φυσικά, ο τουρισμός δύναται να λειτουργήσει θετικά στην οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας στο σύνολό της, αλλά και σε κάθε νομό ξεχωριστά. Ακολουθούν αναλυτικοί πίνακες σχετικά με τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

³⁷ Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, 2004, «Ελληνική οικονομία και τουρισμός», Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων

Πίνακας 3.1 Διανυκτερεύσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας 1994-2001
Πηγή : ΕΟΤ

Την περίοδο 1994-2001, όπως παρατηρούμε στον πίνακα 3.1, η εξέλιξη των διανυκτερεύσεων ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών, βαίνει αυξανόμενη από το 1996 έως το 2001 και στις δυο κατηγορίες τουριστών φτάνοντας τις 800.000 διανυκτερεύσεις το 2001. Αυτή η τάση μπορεί να ερμηνευθεί από τις έντονες διαφημιστικές καμπάνιες που κυριάρχησαν την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, αλλά ταυτόχρονα και από την περίοδο οικονομικής άνεσης που χαρακτήριζε τον ελλαδικό χώρο με αποτέλεσμα την βελτίωση της τουριστικής-ξενοδοχειακής αναδομής της χώρας.

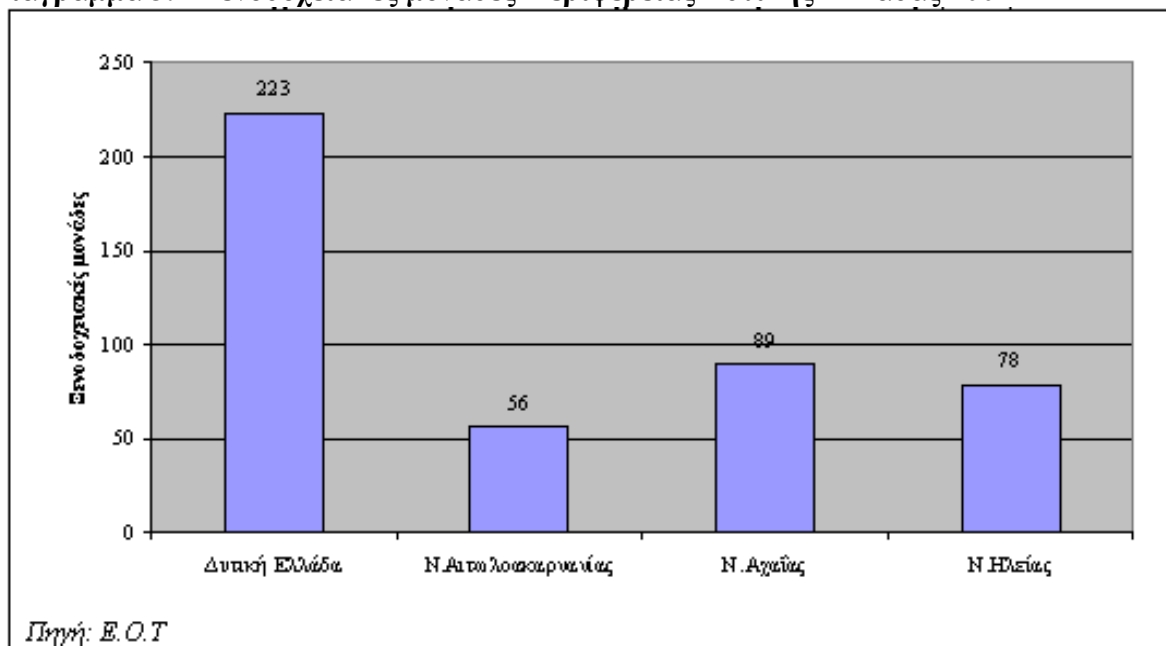
Παράλληλα, πρέπει να αναφέρουμε ότι η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συγκεντρώνει πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των διανυκτερεύσεων της χώρας (2.5% περίπου την περίοδο 2001-2007) . Το ποσοστό διανυκτερεύσεων ημεδαπών στους νομούς ξεχωριστά, διαμορφώνεται ως εξής: 93% στην Αιτωλοακαρνανία, 56% στον νομό Αχαΐας και μόλις 34% στον νομό Ηλείας³⁸.

3.2 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ 2001-2010

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντάται σημαντική τουριστική αναδομή, κάτι που επιβεβαιώνεται από τις 223 ξενοδοχειακές μονάδες (14.800 κλίνες πιο αναλυτικά), καθώς και 28 οργανωμένα camping και μια σωρεία ακόμα βοηθητικών τουριστικών καταλυμάτων. Η Περιφέρεια διαθέτει τις βάσεις για ανάπτυξη ενός πλήθους εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως : θαλάσσιος τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, χειμερινός/ορεινός τουρισμός, τουρισμός περιπέτειας ιαματικός τουρισμός και φυσικά συνεδριακός τουρισμός, μια μορφή τουρισμού την οποία θα αναπτύξουμε εκτενέστερα στο επόμενο κεφάλαιο. Στα κάτωθι διαγράμματα απεικονίζονται τα παραπάνω στοιχεία, σχετικά με την ξενοδοχειακή αναδομή της Περιφέρειας, για το έτος 2001.

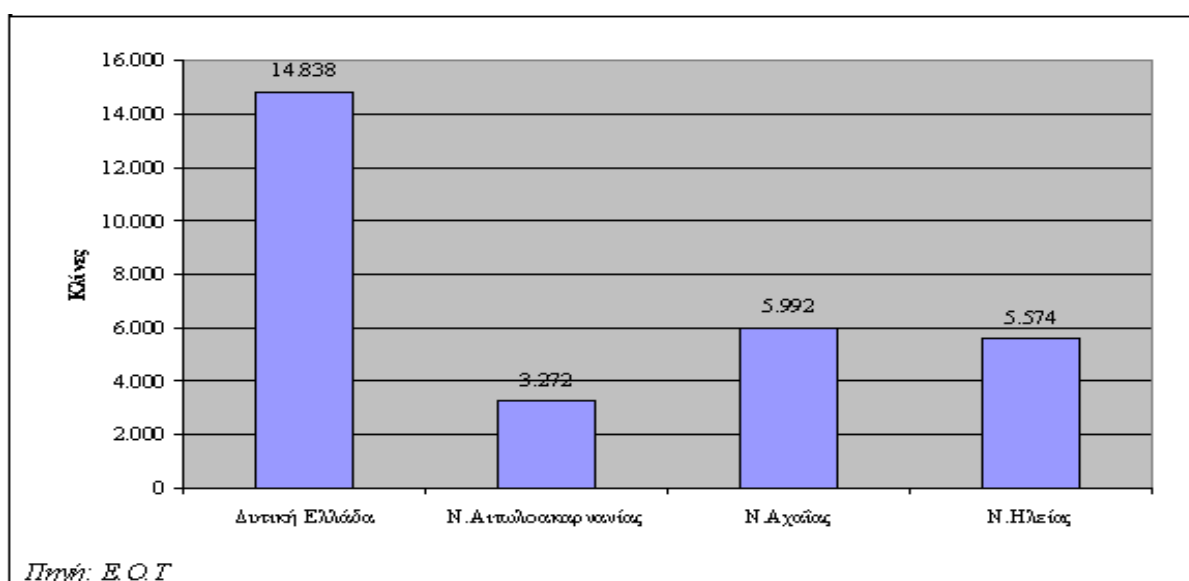
³⁸ ΣΕΤΕ, Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 2003

Διάγραμμα 3.1 Ξενοδοχειακές μονάδες Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2001

Όπως είναι φυσικό, ο νομός Αχαΐας συγκεντρώνει την πλειοψηφία των ξενοδοχειακών μονάδων της Περιφέρειας (89 ξενοδοχειακές μονάδες σε σύνολο 223). Αυτό ερμηνεύεται από το ότι η Πάτρα, η πρωτεύουσα του νομού διαθέτει το 2^ο μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας και αποτελεί το τελευταίο προπύργιο για την έξοδο στην Δυτική Ευρώπη. Ακολουθεί ο νομός Ηλείας με 78 ξενοδοχειακές μονάδες. Η πολιτισμική κληρονομιά του τόπου, σε συνδυασμό με την φυσική ομορφιά του νομού(παραλίες με μπλε σημαία σε όλη την έκταση του νομού, ιαματικά λουτρά κ.ά.) δικαιολογούν τον συγκεκριμένο αριθμό ξενοδοχείων που απαντώνται στον νομό. Τέλος, ο νομός Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει 56 ξενοδοχειακές μονάδες και παρά την μεγάλη έκταση του νομού, παρατηρείται δυσανάλογη ύπαρξη ξενοδοχειακής ανωδομής . Ο νομός επομένως, δύναται να αναπτυχθεί περαιτέρω στον τομέα του τουρισμού.

Διάγραμμα 3.2 Ξενοδοχειακές κλίνες Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2001

Στο διάγραμμα 3.2 παρουσιάζεται αναλυτικότερα η κατανομή των ξενοδοχειακών κλινών ανά νομό στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας με τον νομό Αχαΐας να κατέχει όπως ήταν επόμενο, την μερίδα του λέοντος, αν αναλογιστούμε τις ξενοδοχειακές μονάδες ανά νομό. Έτσι, ο νομός Αχαΐας διέθετε σχεδόν 6.000 κλίνες το 2001, 5.570 ο νομός Ηλείας και 3.300 ο νομός Αιτωλοακαρνανίας.

Στα επόμενα έτη, 2003-2004 παρατηρείται σχετική μείωση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων πανελλαδικώς, κυρίως στους νομούς στους οποίους δε θα διεξάγονταν ολυμπιακά αθλήματα. Όπως είναι φυσικό, οι Ολυμπιακοί αγώνες του 2004 απετέλεσαν την σημαντικότερη αιτία για βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών και δη, της ποιοτικής προσφοράς των τουριστικών καταλυμάτων ανά την Ελλάδα. Ως προς την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συγκεκριμένα, στον νομό Αχαΐας παρατηρήθηκε ποσοστό πληρότητας 43.5% το 2003 ενώ το 2004 μειώθηκε σε 39.7% όσον αφορά τα ξενοδοχειακά καταλύματα πλην των campings, με τον συνοριακό νομό της Ηλείας να ακολουθεί την ίδια πορεία παρουσιάζοντας πτώση κατά 9 μονάδες από το 2003 στο 2004 όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Ο τρίτος νομός της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ξέφυγε από τον κανόνα, παρουσιάζοντας σταθερότητα στην πληρότητα των ξενοδοχειακών κλινών που προσφέρει ο νομός στα έτη 2003 – 2004 με ποσοστό 36.5%. Άξια αναφοράς είναι η πορεία των διανυκτερεύσεων στα campings στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

3.3 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΚΑΙ CAMPING ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2001-2010

Στον νομό Αχαΐας και Ηλείας το σύνολο των διανυκτερεύσεων σε camping ακολούθησε κατά πόδας την πεπατημένη της πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων σημειώνοντας μείωση στο συνολικό ποσοστό την διετία 2003-2004 όπως παρατηρούμε στον πίνακα 3.1. Μάλιστα, στον νομό Αχαΐας η πτώση άγγιξε το 45% αφού το 2003 οι διανυκτερεύσεις ανήλθαν σε 99.617 ενώ το 2004 σε 59.506.

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρήθηκε στον νομό Ηλείας με μικρότερο ποσοστό μείωσης των διανυκτερεύσεων (50.738 το 2003, 34.629 το 2004). Αντιθέτως, στον νομό Αιτωλοακαρνανίας οι διανυκτερεύσεις σε campings αυξήθηκαν κατά 50% σχεδόν, από 8.897 το 2003 σε 16.553 το 2004 ακολουθώντας αντίθετη πορεία από το συνολικό ποσοστό της πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων και διανυκτερεύσεων campings που απαντώνται στην Δυτική Ελλάδα την ίδια χρονική περίοδο. Τα ποσοστά μείωσης- αύξησης της πληρότητας και των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και campings αντίστοιχα σε κάθε περίπτωση-νομό, ήταν αναλογικά όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις ημεδαπών- αλλοδαπών στους νομούς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ξεχωριστά.

Στον πίνακα 3.1 δίνεται πλήρης εικόνα για την πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων σε κάθε νομό της Ελλάδας ξεχωριστά και ταυτόχρονα παρουσιάζονται οι διανυκτερεύσεις στα camping της χώρας για την χρονική περίοδο 2003-2004 με διαχωρισμό ανάμεσα σε ημεδαπούς και αλλοδαπούς τουρίστες ενώ στον πίνακα 3.2 δίνεται μια απεικόνιση της δυναμικότητας των καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ ανά νομό της Ελλάδας συνολικά για το 2004.

Πίνακας 3.1 Ξενοδοχειακά καταλύματα-διανυκτερεύσεις ανά νομό για τα έτη 2003-2004

ΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΗ CAMPINGS										CAMPINGS					
	2003					2004					2003			2004		
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΛΗΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΑΗΡΟ ΤΗΤΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΛΗΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΑΗΡΟ ΤΗΤΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ					
	ΗΜΕ ΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟ ΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕ ΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟ ΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕ ΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟ ΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕ ΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟ ΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΟ ΧΩΡΑΣ	13.716.146	39.759.557	53.475.703	475.555	60,7%	13.280.010	38.309.783	51.589.793	471.084	55,6%	378.495	647.906	1.026.401	477.815	486.413	964.228
ΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	892.454	506.053	1.398.507	17.044	41,2%	949.228	443.343	1.392.571	16.097	37,9%	68.811	23.506	92.317	94.420	22.548	116.968
Σ ΔΡΑΜΑΣ	58.198	7.611	65.809	646	29,4%	60.157	9.053	69.210	617	31,8%	0	0	0	0	0	0
Σ ΚΑΒΑΛΑΣ	321.950	448.942	770.892	10.382	47,9%	336.213	378.541	714.754	9.861	41,2%	33.161	18.845	52.006	23.964	15.816	39.780
Σ ΕΒΡΟΥ	268.357	26.794	295.151	3.560	37,2%	307.208	32.271	339.479	3.384	36,1%	20.134	4.268	24.402	45.605	6.163	51.768
Σ ΞΑΝΘΗΣ	130.745	10.883	141.628	1.101	39,7%	117.252	11.629	128.881	1.042	35,3%	0	0	0	0	0	0
Σ ΡΟΔΟΠΗΣ	113.204	11.823	125.027	1.355	30,4%	128.398	11.849	140.247	1.193	33,2%	15.516	393	15.909	24.651	569	25.420
ΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.771.372	1.922.578	3.693.950	32.700	53,2%	1.811.085	2.420.728	4.231.813	46.577	49,8%	93.742	36.411	130.153	192.178	51.103	243.281
Σ ΗΜΑΘΙΑΣ	90.468	10.230	100.698	928	36,3%	80.298	9.680	89.978	881	31,8%	0	0	0	0	0	0
Σ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1.063.663	443.015	1.506.678	10.431	47,8%	918.516	417.295	1.335.811	11.339	43,1%	0	0	0	259	322	581
Σ ΚΙΛΙΚΙΑΣ	22.253	7.826	30.079	469	22,0%	24.631	8.181	32.812	424	23,8%	0	0	0	0	0	0
Σ ΠΕΛΛΗΣ	65.424	6.728	72.152	1.130	23,0%	59.613	5.734	65.347	1.189	21,3%	0	0	0	0	0	0
Σ ΠΙΕΡΙΑΣ	128.183	359.420	487.603	5.716	52,0%	180.522	439.762	620.284	7.888	46,9%	79.156	31.805	110.961	87.241	38.781	126.022
Σ ΣΕΡΡΩΝ	112.100	9.673	121.773	1.118	35,0%	98.197	10.659	108.856	1.064	33,8%	0	0	0	0	0	0
Σ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	289.281	1.085.886	1.374.967	12.908	77,5%	449.308	1.529.417	1.978.725	23.792	65,3%	14.586	4.606	19.192	104.678	12.000	116.678
Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	333.021	53.187	386.208	3.402	39,2%	313.453	40.017	353.470	3.562	31,7%	0	0	0	0	0	0
Σ ΤΡΕΒΕΝΩΝ	37.254	1.354	38.608	491	24,4%	34.279	987	35.266	536	20,6%	0	0	0	0	0	0
Σ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	108.666	26.003	134.669	1.028	46,2%	105.748	21.419	127.167	1.071	36,8%	0	0	0	0	0	0
Σ ΚΟΖΑΝΗΣ	119.732	14.889	134.621	1.175	41,1%	110.669	11.888	122.557	1.189	33,9%	0	0	0	0	0	0
Σ ΦΛΩΡΙΝΗΣ	67.369	10.941	78.310	708	37,5%	62.757	5.723	68.480	766	28,8%	0	0	0	0	0	0
ΑΛΙΑ	1.111.899	596.065	1.707.964	19.494	43,1%	1.020.480	498.631	1.519.111	20.742	38,3%	11.542	10.430	21.972	12.079	9.375	21.454
Σ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	135.996	4.345	140.341	1.439	41,5%	106.505	2.769	109.274	1.414	39,7%	0	0	0	0	0	0
Σ ΛΑΡΙΣΗΣ	228.445	43.953	272.398	2.757	37,3%	159.763	36.017	195.780	2.464	35,5%	4.959	177	5.136	4.959	177	5.136
Σ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	595.860	423.365	1.019.225	12.261	48,5%	608.087	378.744	986.831	13.919	42,0%	6.455	9.167	15.622	6.679	5.472	12.151
Σ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	151.598	124.402	276.000	3.037	34,8%	146.125	81.101	227.226	2.945	28,6%	128	1.086	1.214	441	3.726	4.167
ΟΥΣ	613.254	186.648	799.902	8.358	40,7%	469.967	129.770	599.737	8.306	36,0%	37.914	56.000	93.914	25.181	46.980	72.161
Σ ΑΡΤΗΣ	58.061	5.544	63.605	340	52,0%	58.836	5.217	64.053	511	47,7%	0	0	0	0	0	0
Σ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	34.367	19.529	53.896	1.111	32,4%	48.332	17.000	65.332	1.321	35,4%	4.522	15.901	20.423	1.337	16.351	17.688
Σ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	382.241	48.458	430.699	3.015	43,6%	279.430	30.138	309.568	3.020	40,1%	735	10.348	11.083	760	9.400	10.160
Σ ΠΡΕΒΕΖΗΣ	138.585	113.117	251.702	3.892	36,5%	83.369	77.415	160.784	3.454	27,9%	32.657	29.751	62.408	23.084	21.229	44.313
ΝΗΣΙΑ	976.804	5.238.535	6.215.339	47.823	80,1%	631.255	3.835.035	4.466.290	42.893	72,5%	25.731	103.854	129.585	14.102	56.528	70.630
Σ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	190.173	1.972.861	2.163.034	16.422	89,6%	162.348	1.963.854	2.126.202	19.096	75,3%	0	0	0	697	3.295	3.992
Σ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	552.226	2.819.827	3.372.053	24.067	79,2%	264.225	1.489.818	1.754.043	16.901	78,1%	6.381	54.701	61.082	2.490	27.900	30.390
Σ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	149.441	332.358	481.799	4.434	64,9%	157.650	325.358	483.008	5.457	53,0%	9.702	27.551	37.253	6.807	12.675	19.482
Σ ΛΕΥΚΑΔΟΣ	84.964	113.489	198.453	2.900	57,2%	47.032	56.005	103.037	1.439	58,3%	9.648	21.602	31.250	4.108	12.658	16.766
Η ΕΛΛΑΔΑ	799.789	543.200	1.342.989	14.569	43,8%	824.836	522.026	1.346.862	12.803	39,3%	33.151	126.101	159.252	28.961	81.727	110.688
Σ ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	234.309	29.146	263.455	3.078	36,5%	236.345	62.581	298.926	2.646	36,5%	6.482	2.415	8.897	15.563	990	16.553

Πηγή: ΣΕΤΕ

Πίνακας 3.2 Δυναμικότητα καταλυμάτων ξενοδοχειακού τύπου και camping

NUTS (0, I, II and III)	Αριθμός καταλυμάτων			Αριθμός κλινών		
	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Σύνολο	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Σύνολο
ΕΛΛΑΔΑ	8.899	331	9.230	668.271	92.677	760.948
Βόρεια Ελλάδα	2.089	121	2.190	123.472	41.175	184.647
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	340	17	357	17.075	6.512	23.587
Εβρος	58	2	60	3.376	963	4.339
Ξάνθη	14	1	15	996	411	1.407
Ροδόπη	18	1	19	1.109	540	1.649
Δράμα	15		15	644		644
Καβάλα	235	13	248	10.950	4.598	15.548
Κεντρική Μακεδονία	1.096	88	1.184	76.078	31.766	107.844
Ημαθία	23		23	1.096		1.096
Θεσσαλονίκη	125	3	128	12.587	4.486	17.073
Κιλίκις	13		13	572		572
Πέλλα	44		44	1.604		1.604
Πιερία	359	35	394	17.237	11.582	28.819
Σέρρες	21		21	1.237		1.237
Χαλκιδική	511	50	561	41.745	15.698	57.443
Δυτική Μακεδονία	93	0	93	4.125	0	4.125
Γρεβενά	15		15	585		585
Καστοριά	27		27	1.204		1.204
Κοζάνη	26		26	1.412		1.412
Φλώρινα	25		25	924		924
Θεσσαλία	540	16	556	26.194	2.897	29.091
Καρδίτσα	31		31	1.428		1.428
Λάρισα	43	3	46	2.640	738	3.378
Μαγνησία	400	7	407	18.650	1.299	19.949
Τρίκαλα	66	6	72	3.476	860	4.336
Κεντρική Ελλάδα	2.364	152	2.516	167.662	37.073	204.735
Ήπαιρος	244	17	261	10.797	4.239	15.036
Αρτα	13		13	631		631
Θεσπρωτία	44	6	50	2.301	1.413	3.714
Ιωάννινα	113	1	114	3.982	210	4.192
Πρέβεζα	74	10	84	3.883	2.616	6.499
Ιόνια Νησιά	853	25	878	80.157	6.239	86.396
Ζάκυνθος	242	5	247	24.404	1.203	25.607
Κέρκυρα	413	11	424	43.998	2.648	46.646
Κεφαλλονιά	120	2	122	7.910	1.197	9.107
Λευκάδα	78	7	85	3.845	1.191	5.036
Δυτική Ελλάδα	240	28	268	16.005	6.719	22.724
Αιτωλοακαρνανία	64	6	70	3.295	1.175	4.470
Αχαΐα	97	8	105	6.536	1.502	8.038
Ηλεία	79	14	93	6.174	4.042	10.216
Στερεά Ελλάδα	515	19	534	28.562	5.266	33.828
Βοιωτία	26		26	1.164		1.164
Εύβοια	219	7	226	15.170	1.952	17.122
Ευρυτανία	26		26	1.478		1.478
Φθιώτιδα	177	7	184	7.412	2.459	9.871
Φωκίδα	67	5	72	3.338	855	4.193
Πελοπόννησος	512	63	575	32.161	14.610	46.771
Αργολίδα	137	23	160	11.048	4.454	15.502
Αρκαδία	68	6	74	2.337	1.165	3.502
Κορινθία	108	7	115	8.620	1.518	10.138
Λακωνία	87	8	96	3.805	3.270	8.875
Μεσσηνία	112	18	130	6.551	4.203	10.754
Αττική	694	10	704	62.309	2.555	64.864
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	3.772	48	3.820	314.608	11.874	326.682
Βόρεια Αιγαίο	404	2	406	21.858	501	22.359
Λέσβος	139	1	140	8.520	285	8.805
Σάμος	218		218	10.895		10.895
Χίος	47	1	48	2.443	216	2.659
Νότια Αιγαίο	1.876	31	1.907	152.448	8.658	161.106
Δωδεκάνησος	988	4	992	112.990	612	113.602
Κυκλάδες	888	27	915	39.458	8.046	47.504
Κρήτη	1.492	15	1.507	140.502	2.715	143.217
Ηράκλειο	511	4	515	60.680	978	61.658
Λασιθί	242	3	245	21.660	483	22.143
Ρέθυμνο	281	3	284	27.353	498	27.851
Χανιά	458	5	463	30.809	756	31.565

Πηγή: ΣΕΤΕ

Από τα στοιχεία των πινάκων που ακολουθούν, προκύπτει ότι, κατά το έτος 2005, υπήρξε στο σύνολο της χώρας, αύξηση των διανυκτερεύσεων κατά 5,16% και των αφίξεων πελατών κατά 10,56%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2004. Συγκεκριμένα, οι διανυκτερεύσεις των ημεδαπών αυξήθηκαν κατά 5,6% και των αλλοδαπών κατά 5%. Στις αφίξεις πελατών, παρατηρείται μεγαλύτερη αύξηση στους αλλοδαπούς (13,7%), σε σχέση με τους ημεδαπούς (6,9%).

Γενικότερα, κατά το 2005, το 45,2% των αφίξεων αφορά ημεδαπούς και το 54,8% αλλοδαπούς, ενώ στις διανυκτερεύσεις, το 26,3% αφορά ημεδαπούς και το 73,7% αλλοδαπούς. Η συνολική πληρότητα στα ξενοδοχειακά καταλύματα (πλην κάμπινγκ), ανήλθε το 2005, σε 58,6%, έναντι 55,6% το 2004.

Αναλύοντας τα στοιχεία ανά Γεωγραφική Περιφέρεια, παρατηρούμε ότι τη μεγαλύτερη αύξηση στις πληρότητες, έναντι του 2004, παρουσιάζουν τα Ιόνια Νησιά, η Κρήτη, η Πελοπόννησος, η Στερεά Ελλάδα και το Νότιο Αιγαίο (Κυκλάδες, Δωδεκάνησα). Κατά το 2005, το υψηλότερο ποσοστό πληρότητας είχαν η Κρήτη και τα Ιόνια Νησιά (78,5%). Όσον αφορά στις συνολικές διανυκτερεύσεις (περιλαμβανομένων και των κάμπινγκ), παρατηρούμε ότι τη μεγαλύτερη αύξηση, σε σχέση με το 2004 παρουσιάζουν τα Ιόνια Νησιά (55,9%), και ακολουθούν η Θεσσαλία (26,6%), η Κεντρική Μακεδονία (17,2%) και η Πελοπόννησος (14,3%). Στις αφίξεις, παρατηρούμε ότι, τη μεγαλύτερη αύξηση, παρουσιάζουν και πάλι τα Ιόνια Νησιά (54,1%), η Θεσσαλία (24,6%), η Κεντρική Μακεδονία (19,8%), η Αττική (18,4%) και η Ήπειρος (14,7%). Κατά το 2005, το 59,7% του συνόλου των αφίξεων πελατών συγκεντρώθηκε σε 4 Περιφέρειες και συγκεκριμένα στην Αττική (21,4%), στο Νότιο Αιγαίο (13,8%), στην Κρήτη (12,9%) και στην Κεντρική Μακεδονία (11,6%). Αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις, το 58,5% συγκεντρώθηκε σε 3 Περιφέρειες, στο Νότιο Αιγαίο (23,1%), στην Κρήτη (22,6%) και στα Ιόνια Νησιά (12,8%).

Τα στοιχεία αφίξεων και διανυκτερεύσεων αλλοδαπών 2005 κατά χώρα μόνιμης διαμονής, παρουσιάζουν την πλειοψηφία των πελατών στα πάσης φύσεως ξενοδοχειακά καταλύματα να προέρχεται από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (73,1% οι αφίξεις πελατών και 82,7% οι διανυκτερεύσεις), με πρώτη τη Γερμανία και δεύτερο το Ηνωμένο Βασίλειο. Σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, και ανάλογα με τη συμμετοχή τους στο σύνολο των αφίξεων και διανυκτερεύσεων, αξιοσημείωτη αύξηση παρουσιάζεται στις Λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και στην Αμερική (51,2% αφίξεις και 28,4% διανυκτερεύσεις – οφείλεται στις Η.Π.Α. και Καναδά). Στους παρακάτω πίνακες θα παρουσιάσουμε τις διανυκτερεύσεις και αφίξεις ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών κατά το έτος 2005 συγκρίνοντας πάντα με την αμέσως προηγούμενη χρονιά. Επιπρόσθετα, παρατίθεται γράφημα με τις αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα για το 2005 κατά Περιφέρεια ενώ παράλληλα γίνεται σύγκριση με το προηγούμενο έτος (2004).

Πίνακας 3.3 Διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα για το 2005 κατά

ΠΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING									CAMPING						
	2004			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	2005			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	2004			2005		
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ					ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ					ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	13.280.010	38.309.783	51.589.793	471.084	55,6%	13.942.458	40.074.798	54.017.256	489.174	58,6%	477.815	486.413	964.228	587.281	659.556	1.246.837
ΒΑΡΟΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	949.228	443.343	1.392.571	18.097	37,9%	955.274	466.756	1.412.030	18.894	39,8%	94.420	22.548	116.968	89.129	35.544	124.673
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.811.085	2.420.728	4.231.813	46.577	49,8%	2.048.588	2.900.877	4.949.463	55.016	50,4%	192.178	51.103	243.281	226.772	70.588	297.360
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	313.463	40.017	353.470	3.582	31,7%	323.305	42.885	366.190	3.460	33,1%	0	0	0	0	0	0
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1.020.480	498.631	1.519.111	20.742	38,3%	1.212.812	694.338	1.897.150	23.348	40,7%	12.079	9.375	21.454	23.176	29.525	52.701
ΗΠΕΙΡΟΣ	469.967	129.770	599.737	8.306	36,0%	529.834	145.116	674.950	10.520	39,5%	25.181	46.980	72.161	35.506	43.467	78.973
ΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	631.255	3.835.035	4.466.290	42.893	72,5%	996.550	5.986.265	6.982.815	57.035	78,5%	14.102	56.528	70.630	27.090	84.791	111.881
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	824.836	522.026	1.346.862	12.803	39,3%	733.353	538.643	1.271.996	15.745	41,0%	28.961	81.727	110.688	45.539	63.365	108.904
ΠΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	868.168	378.805	1.246.973	20.498	31,0%	831.250	492.085	1.323.335	20.988	36,1%	23.763	32.585	56.348	30.756	41.188	71.944
ΙΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1.264.130	784.680	2.048.790	25.695	34,4%	1.257.888	1.033.282	2.291.170	33.058	39,9%	66.035	136.822	202.857	73.488	207.959	281.427
ΑΤΤΙΚΗ	2.207.327	3.652.329	5.859.656	47.280	44,1%	2.130.693	3.957.594	6.088.287	47.877	44,2%	9.485	38.129	47.614	13.617	47.834	61.451
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	533.642	1.153.326	1.686.968	18.980	54,0%	519.401	1.043.214	1.568.815	17.059	52,2%	2.888	987	3.875	0	0	0
ΙΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.408.595	12.275.847	13.684.442	109.017	69,0%	1.442.633	11.278.295	12.720.928	99.738	73,5%	6.610	5.495	12.105	17.547	30.505	48.052
ΦΡΗΤΗ	977.844	12.175.266	13.153.110	98.644	72,8%	960.879	11.529.448	12.490.327	86.440	78,5%	2.313	4.334	6.647	4.681	4.790	9.471

**Περιφέρεια
Πηγή : ΣΕΤΕ**

Είναι γεγονός ότι το 2005 παρουσιάζονται ανοδικές τάσεις όσον αφορά τα ποσοστά των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα πλην των campings στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Σχετικά με το 2004 η αύξηση είναι της τάξης του 1.7%, ωστόσο αξιοσημείωτο είναι ότι ο αριθμός των κλινών που λειτουργούσαν το 2005 στην Δυτική Ελλάδα ήταν κατά 3.000 περίπου περισσότερες συγκριτικά με το 2004. Ανοδική τάση στις διανυκτερεύσεις παρουσιάζεται σε ολόκληρη την ελληνική Επικράτεια - και Περιφέρειες επομένως- σχεδόν, το 2005 με εξαίρεση το Βόρειο Αιγαίο στην οποία Περιφέρεια εμφανίζεται ένα ποσοστό 52.2%, σχεδόν 2 μονάδες χαμηλότερο από του 2004 (54%). Αξίζει να σημειώσουμε εδώ, ότι το ποσοστό των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών μειώθηκε κατά 100.000 το 2005, κενό που κάλυψε η αύξηση των διανυκτερεύσεων τουριστών της αλλοδαπής το ίδιο έτος στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Τα μεγαλύτερα προσαυξημένα ποσοστά για το 2005, ως προς τις διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα, παρουσίασαν τα νησιά του Ιονίου Πελάγους καθώς στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών σημειώθηκε αύξηση στα ποσοστά κατά 300.000 σχεδόν και κατά 2.000.000 αντίστοιχα για τα έτη 2004-2005, γεγονός που η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί λόγω της γειτνίασης με την Περιφέρεια των Ιονίων Νήσων προσφέροντας ανταγωνιστικότερα πακέτα.

Ο πίνακας 3.4 παρουσιάζει τις αφίξεις ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια, με τα ποσοστά να ακολουθούν την πορεία των διανυκτερεύσεων στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα που αναλύθηκαν παραπάνω.

Πίνακας 3.4 Αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα για το 2005 κατά Περιφέρεια
Πηγή : ΣΕΤΕ

ΥΠΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING								CAMPING					
	2004				2005				2004			2005		
	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΚΛΗΣΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΚΛΗΣΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΑΦΙΞΕΙΣ					
	ΗΜΕ ΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟ ΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		ΗΜΕ ΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟ ΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		ΗΜΕ ΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟ ΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕ ΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟ ΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	5.567.107	6.313.228	11.880.335	471.084	5.932.911	7.142.860	13.075.771	489.174	103.414	147.834	251.248	130.979	205.846	336.825
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	448.270	93.112	541.382	16.097	467.575	93.780	561.355	18.894	11.938	5.926	17.864	18.441	9.868	28.309
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	788.999	462.797	1.251.796	46.577	915.478	581.654	1.497.132	55.016	42.721	8.142	50.863	50.447	12.687	63.134
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	170.060	19.855	189.915	3.562	175.354	20.858	196.012	3.460	0	0	0	0	0	0
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	477.928	147.857	625.785	20.742	555.316	219.788	775.104	23.348	3.054	3.911	6.965	5.819	7.278	13.097
ΗΠΕΙΡΟΣ	238.090	37.037	275.127	8.306	278.891	43.084	321.975	10.520	5.554	17.761	23.315	6.415	13.959	20.374
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	182.348	453.363	635.711	42.893	265.535	715.584	981.119	57.035	3.046	11.986	15.032	5.715	15.909	21.624
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	406.356	183.162	589.518	12.803	380.577	226.148	606.725	15.745	5.342	25.192	30.534	11.151	29.522	40.673
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	352.932	137.346	490.278	20.498	340.968	199.315	540.283	20.986	5.972	16.895	22.867	5.555	22.731	28.286
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	613.834	215.942	829.776	25.685	598.446	303.069	901.515	33.056	20.533	38.586	59.119	18.821	61.781	80.602
ΑΤΤΙΚΗ	1.028.171	1.376.931	2.405.102	47.280	1.105.529	1.735.896	2.841.425	47.877	1.162	14.746	15.908	1.520	22.650	24.170
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	150.961	141.128	292.089	18.980	155.151	132.727	287.878	17.059	548	191	739	0	0	0
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	385.237	1.491.565	1.876.802	109.017	377.590	1.458.189	1.835.779	99.738	2.589	2.776	5.365	5.543	7.803	13.346
ΚΡΗΤΗ	323.921	1.553.133	1.877.054	98.644	316.501	1.412.968	1.729.469	86.440	955	1.722	2.677	1.552	1.658	3.210

Πίνακας 3.5 Αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια-έτη 2004-2005 (συγκεντρωτικά)

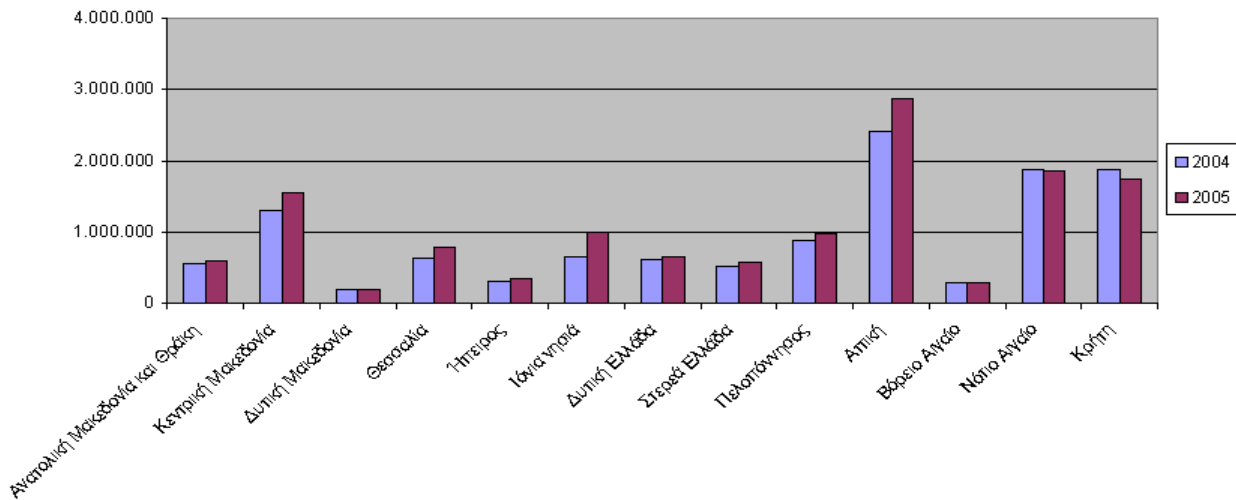
	2004		2005		% μεταβολής 2005/2004
	Σύνολο	Αναλογία	Σύνολο	Αναλογία	
Γενικό Σύνολο	12.131.583	100,0%	13.412.596	100,0%	10,6%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	559.246	4,6%	589.664	4,4%	5,4%
Κεντρική Μακεδονία	1.302.659	10,7%	1.560.266	11,6%	19,8%
Δυτική Μακεδονία	189.915	1,6%	196.012	1,5%	3,2%
Θεσσαλία	632.750	5,2%	788.201	5,9%	24,6%
Ήπειρος	298.442	2,5%	342.349	2,6%	14,7%
Ιόνια νησιά	650.743	5,4%	1.002.743	7,5%	54,1%
Δυτική Ελλάδα	620.052	5,1%	647.398	4,8%	4,4%
Στερεά Ελλάδα	513.145	4,2%	568.569	4,2%	10,8%
Πελοπόννησος	888.895	7,3%	982.117	7,3%	10,5%
Αττική	2.421.010	20,0%	2.865.595	21,4%	18,4%
Βόρειο Αιγαίο	292.828	2,4%	287.878	2,1%	-1,7%
Νότιο Αιγαίο	1.882.167	15,5%	1.849.125	13,8%	-1,8%
Κρήτη	1.879.731	15,5%	1.732.679	12,9%	-7,8%

Πηγή : ΣΕΤΕ

Όπως παρατηρούμε, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εμφανίζει θετικό πρόσημο στο ποσοστό μεταβολής των αφίξεων για τη διετία 2004-2005 (4.4%), ωστόσο είναι μόλις το δεύτερο μεγαλύτερο συγκριτικά με τα υπόλοιπα ποσοστά των υπολοίπων Περιφερειών που παρουσίασαν άνοδο το ίδιο χρονικό διάστημα. Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζονται και αριθμητικά τα ποσοστά των αφίξεων ανά Περιφέρεια. Η Περιφέρεια

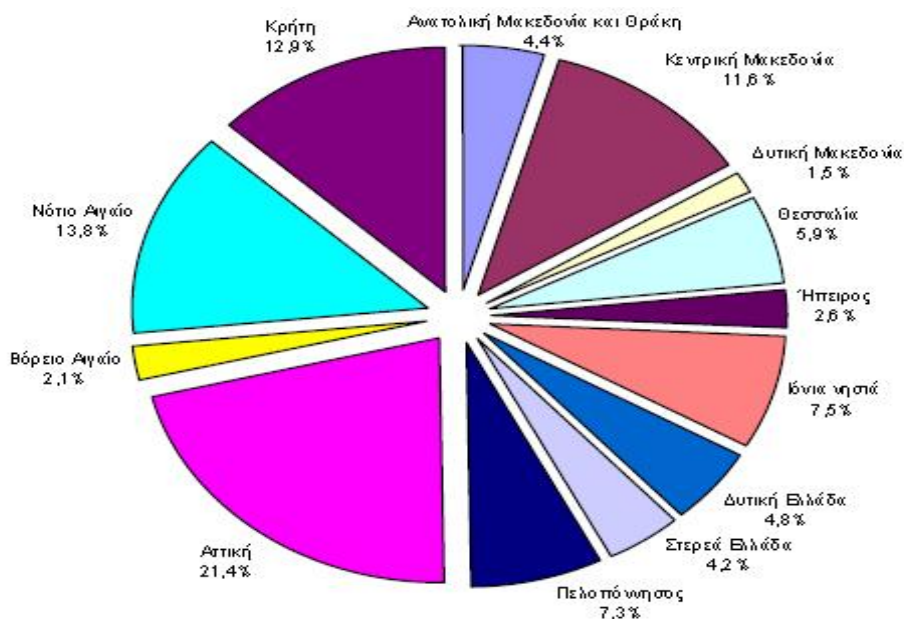
Δυτικής Ελλάδας συγκεντρώνει περίπου 650.000 αφίξεις το 2004 με ελαφρώς αυξημένο ποσοστό το 2005.

Διάγραμμα 3.1 Αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια 2004-2005

Πηγή : ΣΕΤΕ

Διάγραμμα 3.2 Αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια 2005

Πηγή : ΣΕΤΕ

Στο διάγραμμα 3.2 βλέπουμε ότι για το έτος 2005 η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βρίσκεται έκτη ανάμεσα σε 13 Περιφέρειες με ποσοστό αφίξεων 4.8%.

Όσον αφορά στις διανυκτερεύσεις κατά Περιφέρεια το 2005 στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα, το 1/3 των Περιφερειών παρουσίασαν πτωτικές τάσεις το 2005 συγκριτικά με το 2004, συμπεριλαμβανομένης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Το ποσοστό μεταβολής 2005/2004 ήταν -5.3% καθώς από 1.457.550 διανυκτερεύσεις το 2004, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων το 2005 μειώθηκε σε 1.380.900 . Το ποσοστό στο γενικό

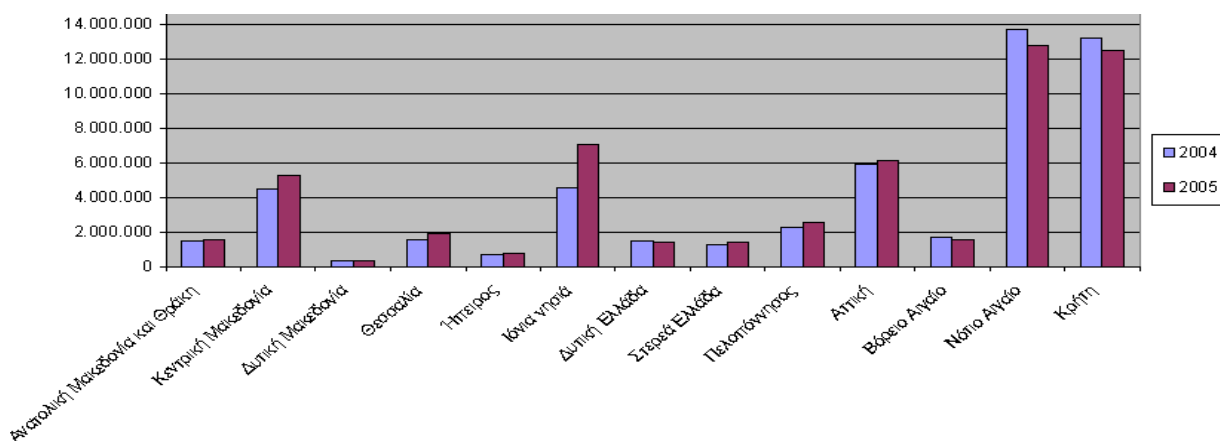
σύνολο ήταν, αντιστρόφως, θετικό (5.2%). Τέλος, η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων εμφάνισε αύξηση κατά 55.9%, με 2.500.000 περισσότερες διανυκτερεύσεις το 2005 από τις 4.500.000 περίπου το 2004. Τα ποσοστά μεταβολής είναι εμφανή στον πίνακα 3.6 και στο διάγραμμα 3.2

Πίνακας 3.6 Διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια (2004-2005)

	2004		2005		% μεταβολής 2005/2004
	Σύνολο	Αναλογία	Σύνολο	Αναλογία	
Γενικό Σύνολο	52.554.021	100,0%	55.264.093	100,0%	5,2%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.509.539	2,9%	1.536.703	2,8%	1,8%
Κεντρική Μακεδονία	4.475.094	8,5%	5.246.823	9,5%	17,2%
Δυτική Μακεδονία	353.470	0,7%	366.190	0,7%	3,6%
Θεσσαλία	1.540.565	2,9%	1.949.851	3,5%	26,6%
Ήπειρος	671.898	1,3%	753.923	1,4%	12,2%
Ιόνια νησιά	4.536.920	8,6%	7.074.696	12,8%	55,9%
Δυτική Ελλάδα	1.457.550	2,8%	1.380.900	2,5%	-5,3%
Στερεά Ελλάδα	1.303.321	2,5%	1.395.279	2,5%	7,1%
Πελοπόννησος	2.251.447	4,3%	2.572.597	4,7%	14,3%
Αττική	5.907.270	11,2%	6.149.738	11,1%	4,1%
Βόρειο Αιγαίο	1.690.643	3,2%	1.568.615	2,8%	-7,2%
Νότιο Αιγαίο	13.696.547	26,1%	12.768.980	23,1%	-6,8%
Κρήτη	13.159.757	25,0%	12.499.798	22,6%	-5,0%

Πηγή : ΣΕΤΕ

Διάγραμμα 3.2 Διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια (2004-2005)

Πηγή : ΣΕΤΕ

Κατά το 2006, από τα στοιχεία των πινάκων που ακολουθούν, προκύπτει ότι παρουσιάζεται αύξηση των διανυκτερεύσεων κατά 4,6% (που οφείλεται κυρίως στους αλλοδαπούς με αύξηση 5,7%, έναντι των ημεδαπών που παρουσιάζουν αύξηση 1,5%). Οι αφίξεις των πελατών παρουσιάζουν αύξηση κατά 4,3%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2005 (που οφείλεται κυρίως στους αλλοδαπούς με αύξηση 5,4%, έναντι των ημεδαπών

που παρουσιάζουν αύξηση 2,8%). Το 2006, το 44,6% των αφίξεων αφορά ημεδαπούς και το 55,4% υπόλοιπο ποσοστό αλλοδαπούς, ενώ στις διανυκτερεύσεις το 25,5% αφορά ημεδαπούς (με 2,4 διανυκτερεύσεις κατά μέσο όρο) και το 74,5% αλλοδαπούς (με 5,6 διανυκτερεύσεις κατά μέσο όρο). Η συνολική πληρότητα στα ξενοδοχειακά καταλύματα (πλην κάμπινγκ), ανήλθε το 2006, σε 59,8%, έναντι 58,6% το 2005.

Εξετάζοντας κατά γεωγραφική περιφέρεια τα στοιχεία που αφορούν στην πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, παρατηρούμε ότι τη μεγαλύτερη αύξηση στις πληρότητες, έναντι του 2005, παρουσιάζουν το Νότιο Αιγαίο (Κυκλάδες, Δωδεκάνησα), η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία. Κατά το 2006, το υψηλότερο ποσοστό πληρότητας είχαν η Κρήτη (78%), το Νότιο Αιγαίο (77%) και τα Ιόνια Νησιά (76%). Όσον αφορά στις συνολικές διανυκτερεύσεις (περιλαμβανομένων και των κάμπινγκ), παρατηρούμε ότι τη μεγαλύτερη αύξηση, σε σχέση με το 2005, παρουσιάζουν η Κεντρική Μακεδονία (14%), η Αττική (10%), η Δυτική Ελλάδα (9%) και η Κρήτη (8%). Στις αφίξεις, παρατηρούμε ότι, τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζουν η Δυτική Ελλάδα (10%), η Αττική (9%), η Ήπειρος (8%), η Κεντρική Μακεδονία και το Βόρειο Αιγαίο (8%) και η Κρήτη (7%). Αντίθετα, η Θεσσαλία και η Πελοπόννησος παρουσιάζουν μείωση, τόσο στις αφίξεις όσο και στις διανυκτερεύσεις. Κατά το 2006, το 60,6% του συνόλου των αφίξεων πελατών συγκεντρώθηκε σε 4 Περιφέρειες και συγκεκριμένα στην Αττική (22,3%), στην Κρήτη (13,3%), στο Νότιο Αιγαίο (13,0%) και στην Κεντρική Μακεδονία (12,0%). Αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις, το 58,3% συγκεντρώθηκε σε 3 Περιφέρειες, στην Κρήτη (23,3%), στο Νότιο Αιγαίο (22,8%) και στα Ιόνια Νησιά (12,2%). Τα στοιχεία αφίξεων και διανυκτερεύσεων αλλοδαπών για το 2006 κατά χώρα μόνιμης διαμονής, παρουσιάζουν την πλειοψηφία των πελατών στα πάσης φύσεως ξενοδοχειακά καταλύματα να προέρχεται από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (70,1% οι αφίξεις πελατών και 80,3% οι διανυκτερεύσεις), με πρώτη τη Γερμανία και δεύτερο το Ηνωμένο Βασίλειο.

Στον πίνακα 3.7 απεικονίζονται οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών σε πάσης φύσεως ξενοδοχειακά καταλύματα στο σύνολο της χώρας μας για τα έτη 2005 και 2006, κάνοντας διαχωρισμό κατά είδος και κατά κατηγορία. Ακόμη, στον πίνακα 3.8, γίνεται απεικόνιση των αφίξεων ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών στις ίδιες κατηγορίες ξενοδοχειακών καταλυμάτων που αναφέρουμε παραπάνω.

Πίνακας 3.7 Διανυκτερεύσεις ημεδαπών-αλλοδαπών σε πάσης φύσεως ξενοδοχειακά καταλύματα κατά είδος και κατηγορία για τα έτη 2005-2006

ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	2005				2006				% Μεταβολής 2006/2005
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Αναλογία	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Αναλογία	
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΜΟΙΩΔΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ									
ΑΑ	1.144.490	4.365.565	5.510.055	9,97%	1.753.409	6.908.018	8.661.427	14,99%	57,19%
Α	3.138.249	16.771.277	19.909.526	36,03%	3.200.361	17.783.537	20.983.898	36,31%	5,40%
Β	3.800.426	8.275.334	12.075.760	21,85%	3.916.521	7.719.224	11.635.745	20,13%	-3,64%
Γ	4.153.417	4.912.974	9.066.391	16,41%	3.798.740	4.416.559	8.215.299	14,21%	-9,39%
Δ-Ε	718.078	766.335	1.484.413	2,69%	587.046	494.758	1.081.804	1,87%	-27,12%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΑ-Ε	12.954.660	35.091.485	48.046.145	86,94%	13.256.077	37.322.096	50.578.173	87,51%	5,27%
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ									
ΞΕΝΩΝΕΣ	1.608	270	1.878	0,00%	0	0	0	0,00%	-100,00%
ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	847.995	4.875.050	5.723.045	10,36%	705.155	4.974.697	5.679.852	9,83%	-0,75%
ΚΑΜΠΙΝΓΚ	587.281	659.556	1.246.837	2,26%	492.209	596.614	1.088.823	1,88%	-12,67%
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	138.195	107.993	246.188	0,45%	287.729	161.974	449.703	0,78%	82,67%
ΣΥΝΟΛΟ	14.529.739	40.734.354	55.264.093	100,00%	14.741.170	43.055.381	57.796.551	100,00%	4,58%

Πηγή : ΣΕΤΕ

Πίνακας 3.7 Αφίξεις ημεδαπών-αλλοδαπών σε πάσης φύσεως ξενοδοχειακά καταλύματα κατά είδος και κατηγορία για τα έτη 2005-2006

ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ	2005				2006				% Μεταβολής 2006/2005
	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Αναλογία	Ημεδαποί	Αλλοδαποί	Σύνολο	Αναλογία	
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΜΟΙΩΔΗ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ									
ΑΑ	488.110	1.044.778	1.532.888	11,43%	728.369	1.454.003	2.182.372	15,61%	42,37%
Α	1.233.653	2.617.502	3.851.155	28,71%	1.285.526	2.717.924	4.003.450	28,63%	3,95%
Β	1.721.133	1.566.503	3.287.636	24,51%	1.772.094	1.555.844	3.327.938	23,80%	1,23%
Γ	1.874.582	1.106.187	2.980.769	22,22%	1.745.619	1.017.080	2.762.699	19,76%	-7,32%
Δ-Ε	293.882	181.388	475.270	3,54%	249.039	141.656	390.695	2,79%	-17,80%
ΣΥΝΟΛΟ ΑΑ-Ε	5.611.360	6.516.358	12.127.718	90,42%	5.780.647	6.886.507	12.667.154	90,60%	4,45%
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ									
ΞΕΝΩΝΕΣ	635	153	788	0,01%	0	0	0	0,00%	-100,00%
ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	251.705	596.030	847.735	6,32%	208.470	603.234	811.704	5,81%	-4,25%
ΚΑΜΠΙΝΓΚ	130.979	205.846	336.825	2,51%	106.240	200.541	306.781	2,19%	-8,92%
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	69.211	30.319	99.530	0,74%	138.456	57.926	196.382	1,40%	97,31%
ΣΥΝΟΛΟ	6.063.890	7.348.706	13.412.596	100,00%	6.233.813	7.748.208	13.982.021	100,00%	4,25%

Πηγή : ΣΕΤΕ

Παρατηρούμε ότι τόσο στην περίπτωση των διανυκτερεύσεων όσο και στην περίπτωση των αφίξεων, τα ξενοδοχεία Γ κατηγορίας συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά, όσον αφορά την κατηγορία των ημεδαπών τουριστών ενώ αντιθέτως, οι αλλοδαποί τουρίστες δείχνουν να προτιμούν τα ξενοδοχεία Α κατηγορίας αφού την διετία 2005-2006, ένα ποσοστό της τάξης του 30-35% διανυκτέρευσε και αφίχθη σε ξενοδοχειακά καταλύματα Α κατηγορίας .

Πίνακας 3.9 Διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια(2005-2006)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING									CAMPING						
	2005			ΚΛΙΜΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	2006			ΚΛΙΜΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	2005			2006		
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ					ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ					ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	
ΛΟΧΩΡΑΣ	13.942.458	40.074.798	54.017.256	445.072	58,6%	14.248.961	42.468.767	56.707.728	450.505	59,8%	587.281	659.556	1.246.837	492.209	596.614	1.088.823
ΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	955.274	456.756	1.412.030	14.919	39,8%	934.455	495.626	1.430.081	16.132	40,7%	89.129	35.544	124.673	87.071	26.713	113.784
ΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.048.586	2.900.877	4.949.463	43.804	50,4%	2.268.246	3.448.608	5.716.854	45.962	53,2%	226.772	70.588	297.360	186.470	62.867	249.337
Ή ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	323.305	42.885	366.190	3.460	33,1%	336.189	39.377	375.566	3.445	32,8%	0	0	0	0	0	0
ΑΛΙΑ	1.212.812	684.338	1.897.150	21.377	40,7%	1.184.724	585.784	1.770.508	19.739	40,6%	23.176	29.525	52.701	17.015	40.833	57.848
ΙΟΣ	529.834	145.116	674.950	7.442	39,5%	575.896	139.313	715.209	7.391	40,4%	35.506	43.467	78.973	22.143	46.905	69.048
ΙΝΗΣΙΑ	996.550	5.966.265	6.962.815	54.076	78,5%	956.853	5.958.478	6.915.331	52.679	75,5%	27.090	84.791	111.881	24.609	89.031	113.640
Η ΕΛΛΑΔΑ	733.353	538.843	1.271.996	11.727	41,0%	900.439	510.675	1.411.114	13.180	41,5%	45.539	63.365	108.904	34.163	53.866	88.029
Ξ ΕΛΛΑΔΑ	831.250	492.085	1.323.335	17.753	36,1%	883.466	481.259	1.364.725	15.525	36,0%	30.756	41.188	71.944	31.276	31.198	62.474
ΠΟΝΝΗΣΟΣ	1.257.888	1.033.282	2.291.170	24.104	39,9%	1.281.184	776.744	2.057.928	23.008	37,5%	73.468	207.959	281.427	68.647	194.358	263.005
Η	2.130.693	3.957.594	6.088.287	46.495	44,2%	2.273.593	4.457.085	6.730.678	46.185	47,7%	13.617	47.834	61.451	3.807	38.051	41.858
ΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	519.401	1.049.214	1.568.615	17.059	52,2%	524.187	1.083.871	1.608.058	16.961	52,6%	0	0	0	0	0	0
Ι ΑΙΓΑΙΟ	1.442.633	11.278.295	12.720.928	97.180	73,5%	1.222.941	11.929.197	13.152.138	96.914	76,9%	17.547	30.505	48.052	12.591	7.531	20.122
Η	960.879	11.529.448	12.490.327	85.676	78,5%	906.788	12.552.750	13.459.538	93.384	78,0%	4.681	4.790	9.471	4.417	5.261	9.678

Πίνακας 3.10 Αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια(2005-2006)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING						CAMPING					
	2005			2006			2005			2006		
	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΑΦΙΞΕΙΣ			ΑΦΙΞΕΙΣ			ΑΦΙΞΕΙΣ		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	5.932.911	7.142.860	13.075.771	6.127.573	7.547.667	13.675.240	130.979	205.846	336.825	106.240	200.541	306.781
ΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	467.575	93.780	561.355	443.032	101.943	544.975	18.441	9.868	28.309	13.606	8.826	22.432
ΙΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	915.478	581.654	1.497.132	989.855	636.015	1.625.870	50.447	12.687	63.134	43.832	11.837	55.669
ΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	175.354	20.658	196.012	181.767	18.912	200.679	0	0	0	0	0	0
ΞΑΛΙΑ	555.316	219.788	775.104	559.430	198.396	757.826	5.819	7.278	13.097	5.962	18.046	24.008
ΙΡΟΣ	278.891	43.084	321.975	302.661	45.490	348.151	6.415	13.959	20.374	4.546	16.858	21.404
ΙΑΝΗΣΙΑ	265.535	715.584	981.119	254.170	730.177	984.347	5.715	15.909	21.624	5.170	17.703	22.873
ΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	380.577	226.148	606.725	450.376	229.189	679.565	11.151	29.522	40.673	5.474	25.935	31.409
ΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	340.968	199.315	540.283	365.548	209.695	575.243	5.555	22.731	28.286	5.569	16.257	21.826
ΙΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	598.446	303.069	901.515	607.407	282.195	889.602	18.821	61.781	80.602	16.665	59.573	76.238
ΙΚΗ	1.105.529	1.735.896	2.841.425	1.162.925	1.940.886	3.103.811	1.520	22.650	24.170	843	19.841	20.684
ΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	155.151	132.727	287.878	171.319	138.148	309.467	0	0	0	0	0	0
ΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	377.590	1.458.189	1.835.779	333.731	1.471.828	1.805.559	5.543	7.803	13.346	3.109	3.507	6.616
ΙΤΗ	316.501	1.412.968	1.729.469	305.352	1.544.793	1.850.145	1.552	1.658	3.210	1.464	2.158	3.622

Όπως προαναφέραμε, όσον αφορά στις συνολικές διανυκτερεύσεις (περιλαμβανομένων και των κάμπινγκ), η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μαζί με την Κεντρική Μακεδονία, την Αττική και η Κρήτη, παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά πληρότητας σχετικά με το 2005 με 10%, 14%, 10% και 8% αντίστοιχα. Στις αφίξεις, παρατηρούμε ότι, τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάζουν και πάλι η Δυτική Ελλάδα (10%) και η Αττική (9%). Τα ποσοστά που αναφέρονται παραπάνω, εξάγονται από τον πίνακα 3.11 στον οποίο είναι εμφανές ένα αρνητικό ποσοστό μεταβολής από το 2005 στο 2006 σε 3 από τις 13 Περιφέρειες συνολικά.

Πίνακας 3.11 Διανυκτερεύσεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια (2005-2006)

	2005		2006		% μεταβολής 2006/2005
	Σύνολο	Αναλογία	Σύνολο	Αναλογία	
Γενικό Σύνολο	55.264.093	100,0%	57.796.551	100,0%	4,58%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.536.703	2,8%	1.543.865	2,7%	0,47%
Κεντρική Μακεδονία	5.246.823	9,5%	5.966.191	10,3%	13,71%
Δυτική Μακεδονία	366.190	0,7%	375.566	0,6%	2,56%
Θεσσαλία	1.949.851	3,5%	1.828.356	3,2%	-6,23%
Ήπαιρος	753.923	1,4%	784.257	1,4%	4,02%
Ιόνια νησιά	7.074.696	12,8%	7.028.971	12,2%	-0,65%
Δυτική Ελλάδα	1.380.900	2,5%	1.499.143	2,6%	8,56%
Στερεά Ελλάδα	1.395.279	2,5%	1.427.199	2,5%	2,29%
Πελοπόννησος	2.572.597	4,7%	2.320.933	4,0%	-9,78%
Αττική	6.149.738	11,1%	6.772.536	11,7%	10,13%
Βόρειο Αιγαίο	1.568.615	2,8%	1.608.058	2,8%	2,51%
Νότιο Αιγαίο	12.768.980	23,1%	13.172.260	22,8%	3,16%
Κρήτη	12.499.798	22,6%	13.469.216	23,3%	7,76%

Πηγή : ΣΕΤΕ

Πίνακας 3.12 Αφίξεις στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα κατά Περιφέρεια (2005-2006)

	2005		2006		% μεταβολής 2006/2005
	Σύνολο	Αναλογία	Σύνολο	Αναλογία	
Γενικό Σύνολο	13.412.596	100,0%	13.982.021	100,0%	4,25%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	589.664	4,4%	567.407	4,1%	-3,77%
Κεντρική Μακεδονία	1.560.266	11,6%	1.681.539	12,0%	7,77%
Δυτική Μακεδονία	196.012	1,5%	200.679	1,4%	2,38%
Θεσσαλία	788.201	5,9%	781.834	5,6%	-0,81%
Ήπαιρος	342.349	2,6%	369.555	2,6%	7,95%
Ιόνια νησιά	1.002.743	7,5%	1.007.220	7,2%	0,45%
Δυτική Ελλάδα	647.398	4,8%	710.974	5,1%	9,82%
Στερεά Ελλάδα	568.569	4,2%	597.069	4,3%	5,01%
Πελοπόννησος	982.117	7,3%	965.840	6,9%	-1,66%
Αττική	2.865.595	21,4%	3.124.495	22,3%	9,03%
Βόρειο Αιγαίο	287.878	2,1%	309.467	2,2%	7,50%
Νότιο Αιγαίο	1.849.125	13,8%	1.812.175	13,0%	-2,00%
Κρήτη	1.732.679	12,9%	1.853.767	13,3%	6,99%

Πηγή : ΣΕΤΕ

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα και δη στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συνεχίστηκε το 2007 φθάνοντας στο απόγειο του ανοδικού ρου. Οι διανυκτερεύσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας άγγιξαν το 1.003.690, πρωτόγνωρα υψηλά νούμερα για την περιοχή. Η εκμετάλλευση της διαφήμισης των Ολυμπιακών αγώνων και τα οφέλη που μπορεί να καρπωθεί η χώρα που αναλαμβάνει την ευθύνη και το προνόμιο τέλεσής τους, καρπώθηκαν από την Ελλάδα σταδιακά, φθάνοντας στο ζενίθ το 2007. Σαφώς, σημαίνοντα ρόλο διαδραμάτισε η ολοκλήρωση του έργου της γέφυρας Ρίου- Αντιρρίου ενώ οι νέες οδικές αρτηρίες³⁹ (Ιόνια Οδός, περιμετρική Πατρών κ.ά), συνέδραμαν στην ανάπτυξη της τουριστικής κίνησης στην Περιφέρεια.

Βασικό χαρακτηριστικό των στοιχείων που ανακοινώνονται για το έτος 2007 είναι η ιδιαίτερα αυξημένη ανταπόκριση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην έρευνα, η οποία αντιστοιχεί σε 18,5% περισσότερες λειτουργούσες κλίνες, σε σχέση με το 2006. Για το λόγο αυτό και προκειμένου να εξαχθούν ορθά συμπεράσματα, απαιτείται η κατά περίπτωση συνδυαστική μελέτη των στοιχείων (ως εκ τούτου, στους πίνακες του δελτίου τύπου, όλα τα ποσοστά μεταβολής δεν προκύπτουν από τα στοιχεία που παραθέτουμε. Υπολογίστηκαν από την επεξεργασία συγκρίσιμου δείγματος για τα έτη 2006 και 2007, ώστε να εξαλειφθεί επίδραση του αυξημένου αριθμού δελτίων που παραλήφθηκαν κατά το 2007. Γενικότερα, κατά το 2007, το 44,2% των αφίξεων αφορά ημεδαπούς και το 55,8% αλλοδαπούς, ενώ στις διανυκτερεύσεις το 26,5% αφορά ημεδαπούς (με 2,5 διανυκτερεύσεις κατά μέσο όρο) και το 73,5% αλλοδαπούς (με 5,4 διανυκτερεύσεις κατά μέσο όρο, πίνακας 3.14).

Αναλύοντας τα στοιχεία ανά γεωγραφική περιφέρεια, κατά το 2007, το 62% του συνόλου των αφίξεων πελατών συγκεντρώθηκε σε 4 Περιφέρειες και συγκεκριμένα στην Αττική (22,1%), στην Κρήτη (13,9%), στο Νότιο Αιγαίο (13,3%) και στην Κεντρική Μακεδονία (12,6%). Αναφορικά με τις διανυκτερεύσεις, το 80% συγκεντρώθηκε σε 5 Περιφέρειες, στην Κρήτη (23,4%), στο Νότιο Αιγαίο (22,5%), στην Αττική (11,8%), στα

³⁹ Ινστιτούτο Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας, www.inade.gr

Ιόνια Νησιά (11,5%) και στην Κεντρική Μακεδονία (10,9%). Σε γενικές γραμμές, τα μερίδια συμμετοχής των Περιφερειών δεν έχουν αλλάξει κατά το 2007, σε σχέση με το 2006. (ωστόσο, στις διανυκτερεύσεις παρουσιάζεται αύξηση του μεριδίου της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και μείωση του μεριδίου της περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Το γεγονός αυτό αντανακλάται και στις πληρότητες των περιφερειών αυτών.

Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι η μεγαλύτερη αύξηση στις πληρότητες, έναντι του 2006, παρουσιάζεται στη Δυτική Ελλάδα και στην Αττική(πίνακας 3.13). Αντίθετα, σημαντική είναι η μείωση στις πληρότητες της Κρήτης, του Νότιου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων. Τα στοιχεία αφίξεων και διανυκτερεύσεων αλλοδαπών για το 2007, κατά χώρα μόνιμης διαμονής, παρουσιάζουν την πλειοψηφία των πελατών στα πάσης φύσεως ξενοδοχειακά καταλύματα να προέρχεται από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (72% στις αφίξεις πελατών και 81% στις διανυκτερεύσεις).

Στους πίνακες που ακολουθούν, μπορούμε να διακρίνουμε την αύξηση της τουριστικής ζήτησης στην Ελλάδα γενικότερα για το 2007, με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας να ξεπερνά τις 1.000.000 διανυκτερεύσεις ημεδαπών-αλλοδαπών τουριστών – επισκεπτών και να αγγίζει τις 500.000 αφίξεις το ίδιο έτος.

Πίνακας 3.13 Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και campings κατά Περιφέρεια (2006-2007)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING									CAMPING						
	2006			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΠΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	2007			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΠΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	2006			2007		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΛΟ ΧΩΡΑΣ	14.248.961	42.458.767	56.707.728	450.505	59,8%	16.675.264	47.410.260	64.085.524	579.048	57,0%	492.209	596.614	1.088.823	663.499	671.213	1.334.712
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	934.455	495.626	1.430.081	16.132	40,7%	1.009.372	539.652	1.549.024	16.521	42,3%	87.071	26.713	113.784	66.310	39.639	105.949
ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.268.246	3.448.608	5.716.854	46.962	53,2%	2.592.905	4.150.666	6.743.571	60.649	52,6%	186.470	62.867	249.337	320.280	89.442	409.722
ΝΟΤΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	336.189	39.377	375.566	3.445	32,8%	347.492	41.839	389.331	4.106	33,0%	0	0	0	0	0	0
ΑΛΙΑ	1.184.724	585.794	1.770.508	19.739	40,6%	1.274.587	621.918	1.896.505	21.891	39,5%	17.015	40.833	57.848	17.572	43.875	61.447
ΎΣ	575.896	139.313	715.209	7.391	40,4%	667.439	189.121	856.560	9.196	39,3%	22.143	46.905	69.048	33.382	46.924	80.306
ΝΗΣΙΑ	968.853	5.958.478	6.915.331	52.879	75,5%	1.159.962	6.223.687	7.383.649	68.258	69,1%	24.809	89.031	113.840	34.184	104.924	139.108
Η ΕΛΛΑΔΑ	900.439	5.106.75	1.411.114	13.180	41,5%	1.003.960	859.259	1.863.219	17.057	44,3%	34.163	53.866	88.029	43.676	50.701	94.377
ΞΑΝΘΗ	883.466	481.259	1.364.725	15.525	36,0%	1.161.066	530.958	1.692.023	20.185	37,1%	31.276	31.198	62.474	30.736	39.792	70.528
ΠΟΝΝΗΣΟΣ	1.281.184	776.744	2.057.928	23.008	37,5%	1.520.832	938.603	2.459.435	28.139	37,8%	68.847	194.358	263.005	72.783	171.989	244.772
Η	2.273.593	4.467.085	6.730.678	46.185	47,7%	2.681.218	4.967.826	7.649.044	52.546	50,3%	3.807	38.051	41.858	7.908	49.611	57.519
ΙΟΝΙΑ	524.187	1.083.871	1.608.058	16.961	52,6%	581.133	1.077.991	1.659.124	17.780	52,3%	0	0	0	0	0	0
ΝΟΤΙΑ	1.222.941	11.929.197	13.152.138	96.914	76,9%	1.516.775	13.124.032	14.640.807	193.628	68,2%	12.591	7.531	20.122	29.075	20.205	49.280
Η	908.788	12.552.750	13.461.538	93.384	78,0%	1.158.524	14.144.708	15.303.232	129.092	69,6%	4.417	5.261	9.678	7.593	14.111	21.704

Πηγή : ΣΕΤΕ

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι διανυκτερεύσεις σε campings αυξήθηκαν ραγδαία μέσα σε ένα έτος και συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών σε καταλύματα τύπου κάμπινγκ από 34.163 αυξήθηκαν κατά 32% σε 43.676 την διετία 2006-2007. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Ιονίων Νήσων, Πελοποννήσου, Νοτίου Αιγαίου και

Κρήτης. Η ίδια τάση παρατηρείται όχι μόνο στις διανυκτερεύσεις ημεδαπών, αλλά και αλλοδαπών τουριστών όπως παρατηρούμε στον πίνακα 3.13 στο σύνολο σχεδόν των Περιφερειών. Τα πρώτα δείγματα των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης αρχίζουν να κάνουν την εμφάνισή τους όπως συμπεραίνουμε από την μελέτη της πορείας των διανυκτερεύσεων σε μια οικονομικότερη μορφή καταλύματος όπως είναι αυτή των campings.

Σαφώς, η πορεία των αφίξεων ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα και campings το ίδιο χρονικό διάστημα δε θα μπορούσε να είναι διαφορετική από αυτή των διανυκτερεύσεων, κάτι που επιβεβαιώνεται στα στοιχεία του πίνακα 3.14.

Πίνακας 3.14 Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και campings κατά Περιφέρεια (2006-2007)

ΕΡΕΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING						CAMPING					
	2006			2007			2006			2007		
	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΑΦΙΞΕΙΣ			ΑΦΙΞΕΙΣ					
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	6.127.573	7.547.667	13.675.240	6.949.608	8.745.901	15.695.509	106.240	200.541	306.781	134.227	207.856	342.083
ΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	443.032	101.943	544.975	470.395	119.967	590.362	13.606	8.826	22.432	9.098	7.686	16.784
ΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	989.855	636.015	1.625.870	1.110.095	821.766	1.931.861	43.832	11.837	55.669	66.127	17.074	83.201
ΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	181.767	18.912	200.679	185.852	19.986	205.838	0	0	0	0	0	0
ΕΣΣΑΛΙΑ	559.430	198.396	757.826	597.050	227.567	824.617	5.962	18.046	24.008	4.413	21.758	26.171
ΠΕΙΡΟΣ	302.661	45.490	348.151	338.890	63.827	402.717	4.546	16.858	21.404	5.668	18.013	23.681
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	254.170	730.177	984.347	298.880	790.858	1.089.738	5.170	17.703	22.873	7.277	19.994	27.271
ΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	460.376	229.189	679.565	481.259	316.562	797.821	5.474	25.935	31.409	6.048	21.737	27.785
ΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	365.548	209.695	575.243	432.877	222.388	655.265	5.569	16.257	21.826	6.255	20.042	26.307
ΕΛΔΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	607.407	282.195	889.602	687.727	301.860	989.587	16.665	59.573	76.238	18.504	49.106	67.610
ΤΤΙΚΗ	1.162.925	1.940.888	3.103.811	1.341.861	2.182.380	3.524.241	843	19.841	20.684	1.293	20.568	21.861
ΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	171.319	138.148	309.467	186.687	140.501	327.188	0	0	0	0	0	0
ΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	333.731	1.471.828	1.805.559	421.700	1.705.391	2.127.091	3.109	3.507	6.616	6.868	6.588	13.456
ΡΗΤΗ	305.352	1.544.793	1.850.145	396.335	1.832.848	2.229.183	1.464	2.158	3.622	2.666	5.290	7.956

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας το 2007 αναδείχθηκε πρωταγωνίστρια στα ποσοστά μεταβολής διανυκτερεύσεων στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, σημειώνοντας μεταβολή θετικού πρόσημου 25.63%. Οι 1.499.143 διανυκτερεύσεις που πραγματοποιήθηκαν συνολικά στην Δυτική Ελλάδα το 2006, ανήλθαν σε 1.957.596 την επόμενη χρονιά δικαιολογώντας το μεγάλο ποσοστό μεταβολής. Δεύτερη τη τάξει σε ποσοστά μεταβολής διανυκτερεύσεων την διετία 2006-2007 ήταν η Αττική με μόλις 6.62%, ωστόσο σε απόλυτους αριθμούς, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας πραγματοποιήθηκαν περίπου 500.000 επιπλέον διανυκτερεύσεις το 2007 έναντι του 2006, ενώ στην Περιφέρεια Αττικής ήταν προσαυξημένες κατά 1.000.000 σχεδόν. Ο πίνακας 3.15 μας δίνει πλήρη εικόνα των μεταβολών στα ποσοστά των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και campings για τα έτη 2006-2007.

Πίνακας 3.15 Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ κατά Περιφέρεια (2006-2007)

	2006		2007		% μεταβολής 2007/2006 (1)
	Σύνολο	Αναλογία	Σύνολο	Αναλογία	
Γενικό Σύνολο	57.796.551	100,0%	65.420.236	100,0%	1,47%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.543.865	2,7%	1.654.973	2,5%	3,24%
Κεντρική Μακεδονία	5.966.191	10,3%	7.153.293	10,9%	3,05%
Δυτική Μακεδονία	375.566	0,6%	389.331	0,6%	-1,08%
Θεσσαλία	1.828.356	3,2%	1.957.952	3,0%	1,28%
Ήπειρος	784.257	1,4%	936.866	1,4%	5,66%
Ιόνια νησιά	7.028.971	12,2%	7.522.757	11,5%	-1,40%
Δυτική Ελλάδα	1.499.143	2,6%	1.957.596	3,0%	25,63%
Στερεά Ελλάδα	1.427.199	2,5%	1.762.551	2,7%	3,32%
Πελοπόννησος	2.320.933	4,0%	2.704.207	4,1%	2,91%
Αττική	6.772.536	11,7%	7.706.563	11,8%	6,62%
Βόρειο Αιγαίο	1.608.058	2,8%	1.659.124	2,5%	2,37%
Νότιο Αιγαίο	13.172.260	22,8%	14.690.087	22,5%	-1,40%
Κρήτη	13.469.216	23,3%	15.324.936	23,4%	-1,25%

Πηγή : ΣΕΤΕ

Η τουριστική ζήτηση του ελληνικού προϊόντος το 2008 φαίνεται να ακολουθεί τον ρυθμό του 2007, με κάποιες μικρές αυξομειώσεις ανά Περιφέρεια. Στους πίνακες 3.16 και 3.17 αντικατοπτρίζεται ο αριθμός των διανυκτερεύσεων και των αφίξεων τουριστών της ημεδαπής και της αλλοδαπής για το 2008. Η αύξηση που παρατηρείται στις διανυκτερεύσεις είναι ελάχιστη όπως προαναφέραμε (0,31%), και οφείλεται στην ανοδική τάση των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών (αύξηση 1,8%), έναντι των αλλοδαπών που παρουσιάζουν μείωση κατά 0,22%. Αντιθέτως, οι αφίξεις των τουριστών-πελατών παρουσιάζουν μείωση κατά 0,15%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2007 (που οφείλεται στους αλλοδαπούς με μείωση 0,75%, έναντι των ημεδαπών που παρουσιάζουν αύξηση 0,61%, Πίνακας 3.16)

Πιο συγκεκριμένα, κατά το 2008, το 44% περίπου των αφίξεων αφορά ημεδαπούς και το υπόλοιπο ποσοστό αλλοδαπούς, ενώ ως προς τις διανυκτερεύσεις το 26,9% αφορά ημεδαπούς (με 2,5 διανυκτερεύσεις ανά πελάτη, κατά μέσο όρο) και το 73,1% αλλοδαπούς (με 5,4 διανυκτερεύσεις ανά πελάτη, κατά μέσο όρο). Η συνολική πληρότητα κλινών στα ξενοδοχειακά καταλύματα –εκτός των κάμπινγκ- κατά το 2008 ήταν 56,7%, έναντι 57,0% κατά το 2007, ένα ελαφρώς μειωμένο ποσοστό δηλαδή.

Κατά το 2008, αναλύοντας τα στοιχεία κατά Περιφέρεια, περίπου το 70% του συνόλου των αφίξεων πελατών και το 81% των διανυκτερεύσεων συγκεντρώθηκαν σε 5 Περιφέρειες και συγκεκριμένα στην Κρήτη, το Νότιο Αιγαίο, την Κεντρική Μακεδονία, τα Ιόνια Νησιά και την Αττική.

Τα υψηλότερα ποσοστά πληρότητας ξενοδοχειακών κλινών σημείωσαν τα Ιόνια Νησιά (70,0%), η Κρήτη (69,9%) και το Νότιο Αιγαίο (68,4%). Μεγαλύτερη αύξηση στις πληρότητες, σε σχέση και με το ποσοστό συμμετοχής τους στο σύνολο των διανυκτερεύσεων, παρουσιάζουν η Κεντρική Μακεδονία και τα Ιόνια Νησιά. ωστόσο, στα Ιόνια Νησιά η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση των κλινών που λειτούργησαν κατά το 2008, σε

σχέση με το 2007. Μείωση στο σύνολο των κλινών που λειτούργησαν το 2008 εμφανίζεται στην Αττική, η οποία όμως παράλληλα, σημειώνει ταυτόχρονη μείωση στο ποσοστό πληρότητας. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσίασε αύξηση κατά 1.1% ως προς την πληρότητα των ξενοδοχειακών κλινών ενώ ραγδαία πτώση παρατηρείται στις διανυκτερεύσεις σε camping τόσο στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, όσο και στις υπόλοιπες Περιφέρειες. Συγκεκριμένα, περίπου 7.000 και 11.000 λιγότερες διανυκτερεύσεις πραγματοποιήθηκαν σε camping της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας το 2009 συγκριτικά με το 2007.(Πίνακας 3.16).

Πίνακας 3.16 Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ κατά Περιφέρεια (2006-2007)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING									CAMPING						
	2007			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΠΛΗΡΟ-ΤΗΤΑ %	2008			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΠΛΗΡΟ-ΤΗΤΑ %	2007			2008				
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ				ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ				ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ							
	ΗΜΕΔΑΓΓΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΓΓΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΓΓΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΓΓΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΓΓΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΓΓΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΓΓΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΓΓΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΓΓΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΓΓΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	
ΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	16.675.264	47.410.260	64.085.524	576.775	57,0%	16.840.111	47.233.616	64.073.727	577.618	56,7%	663.499	671.213	1.334.712	810.503	740.333	1.550.836
ΓΟΛΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1.009.372	539.652	1.549.024	16.253	42,3%	1.056.440	601.550	1.657.990	16.597	44,3%	66.310	39.639	105.949	70.888	30.348	101.236
ΓΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.592.905	4.150.666	6.743.571	60.423	52,6%	2.784.419	4.578.526	7.362.945	63.830	54,2%	320.280	89.442	409.722	433.396	95.195	528.591
ΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	347.492	41.839	389.331	4.106	33,0%	355.486	36.755	392.241	4.204	30,6%	0	0	0	0	0	0
ΣΑΡΔΙΑ	1.274.587	621.918	1.896.505	21.729	39,5%	1.298.271	629.821	1.928.092	21.713	38,9%	17.572	43.875	61.447	20.243	35.044	55.287
ΡΟΣ	667.439	189.121	856.560	9.196	39,3%	640.905	186.264	827.169	9.205	38,3%	33.382	46.924	80.306	25.129	47.767	72.896
ΑΝΗΣΙΑ	1.159.962	6.223.687	7.383.649	67.736	69,1%	1.153.093	6.107.008	7.260.101	63.841	70,0%	34.184	104.924	139.108	27.671	93.653	121.324
ΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1.003.960	859.259	1.863.219	17.057	44,3%	994.686	735.895	1.730.581	17.597	41,4%	43.676	50.701	94.377	31.025	98.435	129.460
Ε.ΕΛΛΑΔΑ	1.161.065	530.958	1.692.023	20.135	37,1%	1.055.869	475.509	1.531.378	19.858	34,7%	30.736	39.792	70.528	76.429	35.365	111.794
ΩΠΟΝΝΗΣΟΣ	1.520.832	938.603	2.459.435	28.027	37,8%	1.581.531	748.142	2.329.673	26.583	36,5%	72.783	171.989	244.772	79.539	160.056	239.595
ΚΗ	2.681.218	4.967.826	7.649.044	52.348	50,3%	2.588.605	4.683.410	7.272.015	49.879	47,9%	7.908	49.611	57.519	4.065	39.271	43.336
ΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	581.133	1.077.991	1.659.124	17.780	52,3%	581.269	1.072.121	1.653.390	18.792	51,1%	0	0	0	0	0	0
Ο ΑΙΓΑΙΟ	1.516.775	13.124.032	14.640.807	133.600	68,2%	1.602.808	12.824.395	14.427.203	132.878	68,4%	29.075	20.205	49.280	33.315	85.625	118.940
ΓΗ	1.158.524	14.144.708	15.303.232	128.385	69,6%	1.146.719	14.554.220	15.700.939	132.641	69,9%	7.593	14.111	21.704	8.803	19.574	28.377

Πηγή : ΣΕΤΕ

Τα ελαφρώς μειωμένα ποσοστά διανυκτερεύσεων κατά το 2008 στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ήταν αποκύμα του επίσης ελαττωμένου ποσοστού αφίξεων στα ξενοδοχειακά καταλύματα και camping που πραγματοποιήθηκαν την ίδια χρονιά στην περιοχή της Δυτικής Ελλάδας. Στους πίνακες 3.17 και 3.18 γίνεται φανερό το πτωτικό ποσοστό των διανυκτερεύσεων, σχετικά με το 2007. Έτσι, από το 25.63% -θετικού πρόσημου – ποσοστού μεταβολής των διανυκτερεύσεων σε camping και ξενοδοχεία από το 2006 στο 2007, τώρα, κατά το 2008, παρατηρείται μείωση κατά 4.98%, ακολουθώντας την γενική πτωτική πορεία του συνόλου των Περιφερειών με εξαίρεση την Κρήτη και την Κεντρική Μακεδονία(Πίνακας 3.18).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΝ CAMPING						CAMPING					
	2007			2008			2007			2008		
	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΑΦΙΞΕΙΣ			ΑΦΙΞΕΙΣ			ΑΦΙΞΕΙΣ		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	6.949.608	8.746.901	15.695.509	6.967.623	8.657.775	15.625.398	134.227	207.856	342.083	159.604	228.567	388.171
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	470.395	119.967	590.362	494.704	134.535	629.239	9.098	7.686	16.784	11.267	9.865	21.132
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.110.095	821.766	1.931.861	1.154.371	934.763	2.089.134	66.127	17.074	83.201	77.607	18.498	96.105
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	185.852	19.986	205.838	187.122	16.749	203.871	0	0	0	0	0	0
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	597.050	227.567	824.617	609.520	235.934	845.454	4.413	21.758	26.171	5.876	16.730	22.606
ΗΠΕΙΡΟΣ	338.890	63.827	402.717	309.877	58.038	367.915	5.668	18.013	23.681	5.140	16.747	21.887
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	298.880	790.858	1.089.738	299.207	758.012	1.057.219	7.277	19.994	27.271	6.447	19.155	25.602
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	481.259	316.562	797.821	475.573	303.052	778.625	6.048	21.737	27.785	4.031	29.074	33.105
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	432.877	222.388	655.265	397.543	195.163	592.706	6.265	20.042	26.307	16.127	16.610	32.737
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	687.727	301.860	989.587	700.375	245.836	946.211	18.504	49.106	67.610	18.791	44.988	63.779
ΑΤΤΙΚΗ	1.341.861	2.182.380	3.524.241	1.327.156	2.070.185	3.397.341	1.293	20.568	21.861	1.007	19.209	20.216
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	186.687	140.501	327.188	172.131	139.106	311.237	0	0	0	0	0	0
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	421.700	1.705.391	2.127.091	444.478	1.683.849	2.128.327	6.868	6.588	13.456	10.423	30.956	41.379
ΚΡΗΤΗ	396.335	1.832.848	2.229.183	395.566	1.882.553	2.278.119	2.666	5.290	7.956	2.888	6.735	9.623

Πίνακας 3.17 Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και campings κατά Περιφέρεια (2007-2008)

Πηγή : ΣΕΤΕ

Πίνακας 3.18 Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ κατά Περιφέρεια (2006-2008)

	2007		2008		% μεταβολής 2008/2007
	Σύνολο	Αναλογία	Σύνολο	Αναλογία	
Γενικό Σύνολο	65.420.236	100,0%	65.624.563	100,0%	0,31%
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.654.973	2,5%	1.759.226	2,7%	6,30%
Κεντρική Μακεδονία	7.153.293	10,9%	7.891.536	12,0%	10,32%
Δυτική Μακεδονία	389.331	0,6%	392.241	0,6%	0,75%
Θεσσαλία	1.957.952	3,0%	1.983.379	3,0%	1,30%
Ήπειρος	936.866	1,4%	900.065	1,4%	-3,93%
Ιόνια νησιά	7.522.757	11,5%	7.381.425	11,2%	-1,88%
Δυτική Ελλάδα	1.957.596	3,0%	1.860.051	2,8%	-4,98%
Στερεά Ελλάδα	1.762.551	2,7%	1.643.172	2,5%	-6,77%
Πελοπόννησος	2.704.207	4,1%	2.569.268	3,9%	-4,99%
Αττική	7.706.563	11,8%	7.315.351	11,1%	-5,08%
Βόρειο Αιγαίο	1.659.124	2,5%	1.653.390	2,5%	-0,35%
Νότιο Αιγαίο	14.690.087	22,5%	14.546.143	22,2%	-0,98%
Κρήτη	15.324.936	23,4%	15.729.316	24,0%	2,64%

Πηγή : ΣΕΤΕ

Κατά το 2009, η παγκόσμια οικονομική κρίση γίνεται πλέον αισθητή στο μεγαλύτερο μέρος της υφηλίου και η Ελλάδα δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη. Τα πρώτα σημάδια του ντόμινο καταρρεύσεων των οικονομιών παγκοσμίως εμφανίζονται στην Ελλάδα με τη μορφή πτώχευσης μεγάλων και μικρών εταιρειών-επιχειρήσεων. Ωστόσο ο τομέας του τουρισμού δείχνει να επηρεάζεται λιγότερο από τις δυσμενείς επιπτώσεις της κρίσης κάτι που αποδεικνύεται από την αύξηση στις διανυκτερεύσεις κατά 0,6%, συνολικά, στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ της χώρας. Οι αφίξεις των πελατών παρουσιάζουν αύξηση κατά 1,8%, σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2008 (που οφείλεται στους ημεδαπούς οι

οποίοι παρουσιάζουν αύξηση κατά 5,6%, έναντι των αλλοδαπών που παρουσιάζουν μείωση κατά 1,2%).

Πιο συγκεκριμένα, οι διανυκτερεύσεις και οι αφίξεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, σημείωσαν άνοδο κατά 0,1% αντίστοιχα, αποδεικνύοντας περίτρανα ότι ο τουρισμός αποτελεί βασικό πυλώνα της ελληνικής οικονομίας. Για την ακρίβεια, κατά το 2009 πραγματοποιήθηκαν 1.262 περισσότερες διανυκτερεύσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 3.20. Φυσικά, παρόμοια ήταν η τάση στις αφίξεις ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών στα καταλύματα της Περιφέρειας με μόλις 1.000 σχεδόν επιπλέον αφίξεις συγκριτικά με το 2008 (Πίνακας 3.19). Πέραν όμως της σταθερότητας που παρατηρείται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι από τις Περιφέρειες που σημείωσαν από ελάχιστη έως σημαντική αύξηση στα ποσοστά των διανυκτερεύσεων τους από το 2008 στο 2009, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσίασε την μικρότερη άνοδο σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες (Θεσσαλία 2.2%, Κεντρική Μακεδονία 1.1%, Ήπειρος 13.3%, Ιόνια Νησιά 5.8%, Στερεά Ελλάδα 2.4%, Πελοπόννησος 9.6%, Νότιο Αιγαίο 2% και Κρήτη 4.2%) αποφεύγοντας παράλληλα τα αρνητικά ποσοστά που σημείωσαν οι υπόλοιπες Περιφέρειες.(Πίνακας 3.19)

Ενδιαφέρον ωστόσο παρουσιάζουν τα ποσοστά πληρότητας των λειτουργουσών κλινών σε ξενοδοχειακά καταλύματα κατά τη διετία 2008-2009. Το 2009 επικράτησαν πτωτικές τάσεις στο σύνολο των Περιφερειών με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας να μην ξεφεύγει από τον κανόνα. Το ποσοστό λειτουργουσών κλινών το 2009 ήταν μόλις 38.4% σημειώνοντας πτώση της τάξης του 3%, γεγονός το οποίο μαζί με τη Θεσσαλία, την Ήπειρο και την Πελοπόννησο, τις κατέστησαν τελευταίες στην κατάταξη των Περιφερειών οι οποίες αντιμετώπισαν μείωση στις πληρότητες των ξενοδοχειακού τύπου καταλυμάτων τους.(Πίνακας 3.21)

Στους Πίνακες 3.19, 3.20 και 3.21 παρατίθενται τα στοιχεία για τις διανυκτερεύσεις, τις αφίξεις και την πληρότητα των λειτουργουσών κλινών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου για τα έτη 2008-2009 κατά Περιφέρεια αντίστοιχα.

Πίνακας 3.19 Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ κατά Περιφέρεια (2008-2009) Πηγή : ΣΕΤΕ

	2008				2009				% μεταβολής συνόλου δια/σεων 2009/2008
	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	
Ενικό Σύνολο	65.624.563	64.073.727	1.550.836	100,0	66.022.270	64.292.443	1.729.827	100,0	0,6
Β. Μακεδονία και Θράκη	1.759.226	1.657.990	101.236	2,7	1.754.483	1.639.206	115.277	2,7	-0,3
Κεντρική Μακεδονία	7.891.536	7.362.945	528.591	12,0	7.891.793	7.225.027	666.766	12,0	0,0
Δυτική Μακεδονία	392.241	392.241	0	0,6	383.269	383.269	0	0,6	-2,3
Θεσσαλία	1.983.379	1.928.092	55.287	3,0	2.111.634	2.052.607	59.027	3,2	6,5
Ήπειρος	900.065	827.169	72.896	1,4	1.015.199	932.473	82.726	1,5	12,8
Ιόνια νησιά	7.381.425	7.260.101	121.324	11,2	7.457.180	7.340.122	117.058	11,3	1,0
Δυτική Ελλάδα	1.860.051	1.730.591	129.460	2,8	1.861.313	1.712.279	149.034	2,8	0,1
Στερεά Ελλάδα	1.643.172	1.531.378	111.794	2,5	1.767.856	1.656.654	111.202	2,7	7,6
Πελοπόννησος	2.569.268	2.329.673	239.595	3,9	2.830.581	2.571.654	258.927	4,3	10,2
Αττική	7.315.351	7.272.015	43.336	11,1	7.055.609	7.005.670	49.939	10,7	-3,6
Βόρειο Αιγαίο	1.653.390	1.653.390	0	2,5	1.635.463	1.635.463	0	2,5	-1,1
Νότιο Αιγαίο	14.546.143	14.427.203	118.940	22,2	14.636.435	14.543.738	92.697	22,2	0,6
Κρήτη	15.729.316	15.700.939	28.377	24,0	15.621.455	15.594.281	27.174	23,7	-0,7

Πίνακας 3.20 Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα και campings κατά Περιφέρεια (2008-2009)

Πηγή : ΣΕΤΕ

	2008				2009				% μεταβολής συνόλου αφίξεων 2009/2008
	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	
Γενικό Σύνολο	16.013.569	15.625.398	388.171	100,0	16.304.677	15.894.490	410.187	100,0	1,
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	650.371	629.239	21.132	4,1	632.129	611.919	20.210	3,9	-2,
Κεντρική Μακεδονία	2.185.239	2.089.134	96.105	13,6	2.208.315	2.107.051	101.264	13,5	1,
Δυτική Μακεδονία	203.871	203.871	0	1,3	203.474	203.474	0	1,2	-0,
Θεσσαλία	868.060	845.454	22.606	5,4	886.974	862.633	24.341	5,4	2,
Ήπειρος	389.802	367.915	21.887	2,4	441.706	419.309	22.397	2,7	13,
Ιόνια νησιά	1.082.821	1.057.219	25.602	6,8	1.145.736	1.121.242	24.494	7,0	5,
Δυτική Ελλάδα	811.730	778.625	33.105	5,1	812.374	768.578	43.796	5,0	0,
Στερεά Ελλάδα	625.443	592.706	32.737	3,9	640.239	603.442	36.797	3,9	2,
Πελοπόννησος	1.009.990	946.211	63.779	6,3	1.107.289	1.034.283	73.006	6,8	9,
Αττική	3.417.557	3.397.341	20.216	21,3	3.318.689	3.298.264	20.425	20,4	-2,
Βόρειο Αιγαίο	311.237	311.237	0	1,9	310.589	310.589	0	1,9	-0,
Νότιο Αιγαίο	2.169.706	2.128.327	41.379	13,5	2.213.866	2.180.439	33.427	13,6	2,
Κρήτη	2.287.742	2.278.119	9.623	14,3	2.383.297	2.373.267	10.030	14,6	4,

Πίνακας 3.21 Πληρότητα λειτουργουσών κλινών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου, κατά Περιφέρεια(2008-2009)

Περιφέρεια	Πληρότητα κλινών %	
	2008	2009
Ετήσια Πληρότητα	56,7	51,1
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	44,3	40,0
Κεντρική Μακεδονία	54,2	48,7
Δυτική Μακεδονία	30,6	26,6
Θεσσαλία	38,9	36,2
Ήπειρος	38,3	37,2
Ιόνια νησιά	70,0	63,2
Δυτική Ελλάδα	41,4	38,4
Στερεά Ελλάδα	34,7	33,3
Πελοπόννησος	36,5	34,6
Αττική	47,9	42,8
Βόρειο Αιγαίο	51,1	45,6
Νότιο Αιγαίο	68,4	61,9
Κρήτη	69,9	61,4

Πηγή : ΣΕΤΕ

Κατά το τελευταίο έτος της υπό μελέτης περιόδου της εκπονηθείσας εργασίας, παρατηρούμε την αύξηση στον αριθμό των ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών που έχει πραγματοποιηθεί από το 2001 έως το 2010. Ανατρέχοντας στην εξέταση του 2001 και τα στοιχεία που παραθέσαμε στους πίνακες 3.1 και 3.2, μπορούμε να κάνουμε σύγκριση με τα πρόσφατα στοιχεία της δυναμικότητας ξενοδοχειακού τύπου καταλυμάτων και κάμπινγκ κατά νομό και Περιφέρεια του πίνακα 3.22. Είναι εμφανής ο αυξητικός ρυθμός των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας τη δεκαετία 2001-2010, καθώς από 223 ξενοδοχειακές μονάδες και 14.838 κλίνες το 2001, πλέον στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απαντώνται 278 ξενοδοχειακές μονάδες και ομοειδή καταλύματα με 19.556 κλίνες το 2010. Δημιουργήθηκαν επομένως 55 επιπλέον ξενοδοχειακές μονάδες με 32% άνοδο στις υπάρχουσες κλίνες καθώς 4.718 κλίνες προστέθηκαν στην ξενοδοχειακή προσφορά της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Πίνακας 3.22 Δυναμικότητα ξενοδοχειακού τύπου καταλυμάτων και κάμπινγκ κατά νομό (2010)

NUTS (0, I, II and III)		Αριθμός καταλυμάτων			Αριθμός κλινών		
		Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Σύνολο	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά κάμπινγκ	Σύνολο
GR	ΕΛΛΑΔΑ	9.732	314	10.046	763.407	86.958	850.365
GR1	Βόρεια Ελλάδα	2.318	110	2.428	143.452	36.405	179.857
GR11	Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	385	16	401	21.146	6.010	27.156
GR111	Έβρος	69	2	71	3.879	963	4.842
GR112	Ξάνθη	18	2	20	1.404	411	1.815
GR113	Ροδόπη	22	2	24	1.607	764	2.371
GR114	Δράμα	20	0	20	1.056	0	1.056
GR115	Καβάλα	256	10	266	13.200	3.872	17.072
GR12	Κεντρική Μακεδονία	1.208	79	1.287	87.368	27.453	114.821
GR121	Ημαθία	33	0	33	1.566	0	1.566
GR122	Θεσσαλονίκη	139	4	143	14.139	4.591	18.730
GR123	Κιλκίς	19	0	19	845	0	845
GR124	Πέλλα	64	0	64	2.607	0	2.607
GR125	Πιερία	393	30	423	19.761	8.129	27.890
GR126	Σέρρες	34	0	34	1.924	0	1.924
GR127	Χαλκιδική	526	45	571	46.526	14.733	61.259
GR13	Δυτική Μακεδονία	128	0	128	5.789	0	5.789
GR131	Γρεβενά	24	0	24	1.012	0	1.012
GR132	Καστοριά	34	0	34	1.865	0	1.865
GR133	Κοζάνη	35	0	35	1.680	0	1.680
GR134	Φλώρινα	35	0	35	1.232	0	1.232
GR14	Θεσσαλία	597	15	612	29.149	2.942	32.091
GR141	Καρδίτσα	37	0	37	1.816	0	1.816
GR142	Λάρισα	46	2	48	2.987	516	3.503
GR143	Μαγνησία	434	8	442	20.064	1.670	21.734
GR144	Τρίκαλα	80	5	85	4.282	756	5.038
GR2	Κεντρική Ελλάδα	2.737	144	2.881	191.042	36.078	227.120
GR21	Ήπειρος	361	17	378	14.594	4.006	18.600
GR211	Άρτα	14	0	14	737	0	737
GR212	Θεσπρωτία	54	5	59	2.812	1.158	3.970
GR213	Ιωάννινα	197	1	198	6.289	210	6.499
GR214	Πρέβεζα	96	11	107	4.756	2.638	7.394
GR22	Ιόνια Νησιά	922	24	946	88.477	5.917	94.394
GR221	Ζάκυνθος	272	5	277	29.303	1.203	30.506
GR222	Κέρκυρα	407	9	416	43.384	2.160	45.544
GR223	Κεφαλλονιά	148	2	150	10.648	1.203	11.851
GR224	Λευκάδα	95	8	103	5.142	1.351	6.493
GR23	Δυτική Ελλάδα	278	25	303	19.556	6.514	26.070
GR231	Αιτωλοακαρνανία	79	3	82	4.022	500	4.522
GR232	Αχαΐα	118	8	126	7.442	1.912	9.354
GR233	Ηλεία	81	14	95	8.092	4.102	12.194
GR24	Στερεά Ελλάδα	560	17	577	30.901	4.961	35.862
GR241	Βοιωτία	35	0	35	1.516	0	1.516
GR242	Εύβοια	251	8	259	16.958	2.180	19.138
GR243	Ευρυτανία	38	0	38	1.696	0	1.696
GR244	Φθιώτιδα	152	5	157	6.756	2.148	8.904
GR245	Φωκίδα	84	4	88	3.975	633	4.608
GR25	Πελοπόννησος	616	61	677	37.514	14.680	52.194
GR251	Αργολίδα	149	22	171	12.037	4.142	16.179
GR252	Αρκαδία	98	5	103	3.005	1.045	4.050
GR253	Κορινθία	114	6	120	8.632	1.423	10.055
GR254	Λακωνία	122	10	132	4.578	3.551	8.129
GR255	Μεσσηνία	133	18	151	9.262	4.519	13.781
GR3	Αττική	692	10	702	61.850	2.640	64.490
GR30	Αττική	692	10	702	61.850	2.640	64.490
GR300	Αττική	692	10	702	61.850	2.640	64.490
GR4	Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	3.985	50	4.035	367.063	11.835	378.898
GR41	Βόρειο Αιγαίο	407	0	407	22.142	0	22.142
GR411	Λέσβος	147	0	147	8.673	0	8.673
GR412	Σάμος	199	0	199	10.656	0	10.656
GR413	Χίος	61	0	61	2.813	0	2.813
GR42	Νότιο Αιγαίο	2.029	33	2.062	183.343	9.056	192.399
GR421	Δωδεκάνησος	1.033	3	1.036	137.158	396	137.554
GR422	Κυκλάδες	996	30	1.026	46.185	8.660	54.845
GR43	Κρήτη	1.549	17	1.566	161.578	2.779	164.357
GR431	Ηράκλειο	501	4	505	66.353	870	67.223
GR432	Λασιθί	208	3	211	23.727	483	24.210
GR433	Ρέθυμνο	314	4	318	30.703	570	31.273
GR434	Χανιά	526	6	532	40.795	856	41.651

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

4.1 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί μια από τις πλέον προνομιούχες περιοχές της ελληνικής επικράτειας από τη σκοπιά του φυσικού πλούτου και της πλούσιας πολιτιστικής της κληρονομιάς, στοιχεία που αναμφισβήτητα αποτελούν τον πυρήνα των τουριστικών της πλεονεκτημάτων. Το γεγονός ότι βρίσκεται σε στρατηγική θέση με σημαντικότερο χαρακτηριστικό τον χαρακτήρισμό της ως τελευταίο προπύργιο- πύλη της χώρας για την έξοδο στην Δυτική Ευρώπη⁴⁰. Επιπρόσθετα όπως προαναφέραμε η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας χαρακτηρίζεται από μια πληθώρα αρχαιολογικών ευρημάτων - θησαυρών ανεκτίμητης αξίας (αρχαία Ολυμπία, αρχαιολογικοί χώροι που έχουν βρεθεί στον νομό Αχαΐας κ.ά.). Ακόμη, η φυσική ομορφιά των τριών νομών που αποτελούν την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, καθώς συνδυάζουν το θαλάσσιο στοιχείο με την άγρια ομορφιά των ορεινών όγκων δίνοντας τη δυνατότητα στον επισκέπτη- τουρίστα να αναπτύξει θαλάσσιο και ορεινό τουρισμό αντίστοιχα, η ύπαρξη σπάνιων οικοσυστημάτων τόσο στον νομό Ηλείας όσο και στους δυο υπόλοιπους νομούς, το έντονο θρησκευτικό στοιχείο (μοναστήρια, μονές, εκκλησίες που χρονολογούνται πριν από το 1800, αρχαίοι ναοί), η δημιουργία συνεδριακών κέντρων και η συνεχής αναβάθμιση της τουριστικής υποδομής σε όλο το εύρος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, αποτελούν τα βασικότερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στα οποία μπορεί και επιβάλλεται να στηριχθεί η πολιτική για την περαιτέρω ανάπτυξη της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στον τομέα του τουρισμού.

Είναι αναμφισβήτητο ότι η διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων το 2004 από την Ελλάδα, αποτέλεσε μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, αλλά και των υπολοίπων Περιφερειών όπως ήταν επόμενο⁴¹. Η δημιουργία των νέων έργων τόσο σε επίπεδο υποδομών της χώρας (οδικό δίκτυο, υγεία κτλ), όσο και σε επίπεδο τουριστικής ανωδομής, συνδράμουν στην ανάπτυξη ολόενα και περισσότερων μορφών τουρισμού. Σαφώς, ο τουρισμός αποτελεί μια από τις συνιστώσες του ΠΕΠ. Πιο συγκεκριμένα, οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις βοηθήθηκαν με την μορφή επιδοτήσεων στην επιχειρηματική τους δραστηριότητα. Ο εκσυγχρονισμός των υποδομών των τουριστικών επιχειρήσεων, η αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, η ελαχιστοποίηση του φαινομένου της εποχικότητας και άλλες ενέργειες – δραστηριότητες αποτελούσαν την ουσία της θεματικής ενότητας του Τουρισμού στο ΠΕΠ. Η συνεχής διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών επιχειρήσεων και προορισμών και κατ' επέκταση του τουριστικού προϊόντος, επιβάλλει νέους κανόνες και νέες μορφές στρατηγικής, διαχείρισης και διοίκησης, αλλά και νέα μοντέλα λειτουργίας και αντιμετώπισης των νέων συνθηκών της τουριστικής αγοράς⁴². Είναι γεγονός ότι το τρίπτυχο άμμος-θάλασσα-ήλιος, έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον και πλέον θεωρείται παρωχημένο. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, λόγω των προαναφερθέντων στοιχείων (πολιτιστική κληρονομιά, φυσική ομορφιά, ποικιλία τουριστικών προορισμών), δύναται να αναπτύξει

⁴⁰ Ηγουμενάκης, Ν., Τουρισμός και Ανάπτυξη, τεύχος Νο 18, Ελληνική Οικονομία και τουρισμός, 2004

⁴¹ Γ. Μ. Αγιομυργιανάκης, Μ. Βλάσσης, Η. Thompson, «Διεθνές Εμπόριο-Διεθνείς Οικονομικές σχέσεις», 2002

⁴² Κοκκάκης Χ. Κυρατσούλης Θ, «Προς μια βιώσιμη τουριστική Ανάπτυξη. Ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα», Περιοδικό Αγορά Χωρίς Σύνορα. Παπαδάκη - Τζεδάκη Στ., 1999, «Ενδογενείς Τουριστική Ανάπτυξη – Διαρθρωμένη ή Αποδιαρθρωμένη Τουριστική Ανάπτυξη;»

εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ξεφεύγοντας από το συνηθισμένο τουριστικό πακέτο που προσφέρεται σε όλη την ελληνική επικράτεια, δημιουργώντας ταυτόχρονα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Η προσπάθεια αλλαγής του τουριστικού τύπου της οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας συνάδει με την προσπάθεια δημιουργίας της κατάλληλης βάσης ώστε να προϋπάρχουν τα ερείσματα για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Φυσικά, η βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών, αποτελεί παράγοντα ρυθμιστικό για την εξάλειψη του φαινομένου της εποχικότητας.

Σημειώνοντας αναπτυξιακούς παράγοντες για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί αν μη τι άλλο ο τουρισμός. Κατά το 2009, ο απολογισμός έκλεισε με θετικό πρόσημο τόσο σε πανελλαδικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας δικαιολογώντας τον ισχυρισμό που της προσδίδουν ως βασικό συντελεστή διαμόρφωσης του τουριστικού γίγνεσθαι. Αξιοσημείωτη είναι η προσάραξη κρουαζιερόπλοιων στο Κατάκολο το 2008 με αφίξεις 330 κρουαζιερόπλοιων (αύξηση 18%), 677.561 επιβατών (+32%) και 210 θαλαμηγών (+2%) σε σύγκριση με το 2007. Τέλος, οι μεγάλες πυρκαγιές του 2007 και ο σεισμός του 2008, δεν αποτέλεσαν ανασταλτικό παράγοντα στην τουριστική κίνηση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Οι χρηματοοικονομικοί πόροι από το ΕΣΠΑ (περίπου 3 δισ. ευρώ), τα κίνητρα που παρέχει ο νέος Αναπτυξιακός νόμος (επιδοτήσεις έως 60%), και οι δράσεις διάφορων προγραμμάτων όπως το «Θησέας» (Τοπική Αυτοδιοίκηση) και το «Αλέξανδρος Μπαλτατζής» (γεωργία), καθώς και η έρευνα που διεξάγεται στα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα της Περιφέρειας, συναποτελούν το νέο πλαίσιο στο οποίο στηρίζονται οι νέες αναπτυξιακές δράσεις.

4.2 SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Όπως είναι φυσικό κάθε περιοχή περιλαμβάνει κάποια δυνατά σημεία τα οποία και ενσυνείδητα προβάλλει για να προσελκύσει επισκέπτες, ενώ τα αδύνατα σημεία από την άλλη μεριά παραμερίζονται επιτηδευμένα⁴³. Ταυτόχρονα, οι απειλές και οι δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης ενυπάρχουν σχεδόν σε κάθε έκφανση επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι τέσσερις παραπάνω παράγοντες συνθέτουν την ανάλυση SWOT. Η SWOT Analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities και Threats) είναι ένα από τα πιο γνωστά εργαλεία επιχειρησιακής ανάλυσης. Χρησιμοποιώντας λοιπόν SWOT Ανάλυση για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας θα μπορούσαμε να σκιαγραφήσουμε τη σημερινή κατάσταση της Περιφέρειας. Ο απώτερος σκοπός της παραπάνω ανάλυσης είναι :

- ο εντοπισμός των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και οι μηχανισμοί διατήρησής τους (strengths)
- εντοπισμός και διόρθωση των συγκριτικών μειονεκτημάτων (weaknesses).
- εκμετάλλευση υπαρχουσών συγκυριών και ενέργειες πρόληψης (opportunities).
- ελαχιστοποίηση των απειλών της αγοράς τόσο σε μελλοντικό όσο και σε τωρινό επίπεδο. (threats).

⁴³ William C. Gartner, «Τουριστική Ανάπτυξη: Αρχές, Διαδικασίες και πολιτικές», 1998

Παρακάτω ακολουθεί SWOT ανάλυση για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Πλεονεκτήματα (strengths)

- ✚ Κομβική –στρατηγική θέση του λιμανιού της Πάτρας ως πύλης της χώρας για τη Δυτική Ευρώπη
- ✚ Ζεύξη Ρίου – Αντιρρίου
- ✚ Διεθνής τουριστικός προορισμός
- ✚ Τουριστικοί και πολιτιστικοί προορισμοί με την περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας
- ✚ Ύπαρξη περιοχών με σπάνια οικοσυστήματα
- ✚ Πλούσια τοπική πανίδα και χλωρίδα
- ✚ Περιβαλλοντικοί- εθνικοί δρυμοί
- ✚ Σημαντική λαϊκή και πολιτιστική κληρονομιά
- ✚ Ύπαρξη ικανού αριθμού τοπικών αγροτικών προϊόντων ποιότητας (ελαιόλαδο, οίνος, εσπεριδοειδή)
- ✚ Ύπαρξη Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων και Ερευνητικών Ινστιτούτων Διεθνούς εμβέλειας
- ✚ Λιμενικές υποδομές για τη διασύνδεση με εμπορικά δίκτυα και τη διακίνηση επιβατών

Αδυναμίες (weaknesses)

- ✚ Πληθυσμιακή αποδυνάμωση της υπαίθρου
- ✚ Χαμηλό κατά κεφαλή ΑΕΠ
- ✚ Ενδοπεριφερειακές και διανομαρχιακές ανισότητες με ύπαρξη θυλάκων χαμηλής ανάπτυξης
- ✚ Ελλιπής οργάνωση των οικιστικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων στα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Περιφέρειας, με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία τους ως πόλων ανάπτυξης
- ✚ Χαμηλός βαθμός διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, με την έλλειψη οργανωμένων χώρων και υποδομών τουριστικών δραστηριοτήτων (υποδομές αγροτουρισμού, τουριστικά αγκυροβολία, μαρίνες κτλ)
- ✚ Έλλειψη υψηλής ποιότητας τουριστικών υποδομών και οργάνωσης του τουριστικού επιχειρηματικού ιστού

- ✚ Τάσεις αποβιομηχανοποίησης
- ✚ Ελλιπής διάχυση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών προγραμμάτων στην παραγωγική διαδικασία
- ✚ Χαμηλό επιχειρηματικό πνεύμα στο σύνολο του κοινωνικοοικονομικού ιστού της περιοχής μελέτης
- ✚ Χαμηλού βαθμού διασύνδεση των παραγωγικών τομέων με αποτέλεσμα την αδυναμία απορρόφησης υπηρεσιών και προϊόντων
- ✚ Διαρθρωτικά προβλήματα στην αγορά εργασίας (μακροχρόνια ανεργία, ανεργία γυναικών κτλ)
- ✚ Υψηλά ποσοστά απασχόλησης στον αγροτικό τομέα (κυρίως στους Νομούς Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας)
- ✚ Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εξειδίκευσης ανθρώπινου δυναμικού
- ✚ Μόλυνση - ρύπανση του εδάφους λόγω της χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων
- ✚ Υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα με ανεπαρκείς υποδομές συλλογής και διαχείρισης υδάτων
- ✚ Ποιοτικές ελλείψεις σε κοινωνικές υποδομές (εκπαίδευση – υγεία)
- ✚ Έλλειψη δικτύου φυσικού αερίου
- ✚ Ελλείψεις ποιοτικού χαρακτήρα στις υποδομές μεταφορών
- ✚ Ελλείψεις στον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό
- ✚ Αυξημένα προβλήματα κυκλοφορίας και προσπέλασης κύριων αστικών κέντρων

Ευκαιρίες (opportunities)

- ✚ Δημιουργία και λειτουργία του Δυτικού Άξονα της ΠΑΘΕ (Κόρινθος – Πάτρα), και σύγχρονης σιδηροδρομικής γραμμής
- ✚ Υλοποίηση σημαντικής κλίμακας μεταφορικών έργων σε γειτονικές περιφέρειες (π.χ. Εγνατία Οδός)
- ✚ Αναβάθμιση του ρόλου της Πάτρας ως Δυτική Πύλη της Ελλάδας προς τις χώρες της Ε.Ε.
- ✚ Αξιοποίηση των ερευνητικών δομών της περιοχής και διάχυση των αποτελεσμάτων στον παραγωγικό ιστό
- ✚ Αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης ποιοτικών υπηρεσιών στον τομέα του ειδικού / θεματικού ή εναλλακτικού τουρισμού

- ✚ Ανάπτυξη αιολικής, υδροηλεκτρικής ενέργειας
- ✚ Προσέλκυση επενδύσεων λόγω της γεινιάσης με την Αθήνα και της διευκόλυνσης της προσβασιμότητας με την ύπαρξη επαρκούς δικτύου αυτοκινητόδρομων
- ✚ Αξιοποίησης δυναμικών αστικών – τουριστικών κέντρων
- ✚ Η εμβάθυνση της ευρω-μεσογειακής συνεργασίας σε θέματα τουρισμού
- ✚ Αλλαγή διατροφικών προτύπων και γενικότερη στροφή των καταναλωτών προς προϊόντα αναγνωρισμένης ποιότητας και προέλευσης
- ✚ Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, ΚτΠ και αποτελεσμάτων έρευνας για την αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων (βελτίωση διοικητικής λειτουργίας, άρση οικονομικής και κοινωνικής απομόνωσης, βελτίωση ανταγωνιστικότητας κτλ)
- ✚ Δυνατότητες που προσφέρουν οι πολιτικές της Ε.Ε. για την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού (κατάρτιση σε τουριστικά επαγγέλματα, δια βίου μάθηση, κ.ά)
- ✚ Δυνατότητα απορρόφησης τοπικών προϊόντων στον τριτογενή τομέα (ξενοδοχειακές μονάδες, μονάδες εστίασης)

Απειλές (threats)

- ✚ Καθυστέρηση σύνδεσης με Εγνατία και Διευρωπαϊκά Δίκτυα
- ✚ Συνεχιζόμενες ελλείψεις σε βασικές υποδομές με αποτέλεσμα, αφ' ενός συγκέντρωση δημοσίων πόρων σε αυτές αφ' ετέρου παρακώλυση των παραγωγικών / επιχειρηματικών / τουριστικών δραστηριοτήτων
- ✚ Έντονος ανταγωνισμός στον τομέα του τουρισμού από χώρες της Ε.Ε. μετά από τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007
- ✚ Είσοδος νέων ανταγωνιστών (εκτός Ε.Ε.) στην τουριστική αγορά
- ✚ Άσκηση σημαντικών πιέσεων στις χρήσεις γης και στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον από την εποχική τουριστική δραστηριότητα
- ✚ Τάσεις κυριαρχίας διάσπαρτου μοντέλου ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων και διάχυτου προτύπου οικιστικής ανάπτυξης
- ✚ Η διεθνής ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος στηρίζεται στις χαμηλές τιμές και τον μαζικό χαρακτήρα
- ✚ Διαρροή επιστημονικού στελεχιακού δυναμικού λόγω έλλειψης ευκαιριών
- ✚ Εξαρτήσεις της παραγωγικής / επιχειρηματικής βάσης από τις κρατικές ενισχύσεις και τις δημόσιες επενδύσεις εν γένει
- ✚ Περιβαλλοντικές πιέσεις από συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων σε θύλακες θαλάσσιας και χερσαίας τουριστικής ανάπτυξης

- ✚ Περαιτέρω υποβάθμιση του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής από υπεράντληση αρδευτικού ύδατος και έλλειψη έργων εμπλουτισμού με τη χρήση / αξιοποίηση επιφανειακών υδάτων
- ✚ Υπερβολική εξειδίκευση της παραγωγής στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα

4.3 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΕΩΝ

Σύμφωνα με μελέτη που διενεργήθηκε για τον Σύνδεσμο Βιομηχανιών Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδας, οι αναξιοποίητες πηγές ανάπτυξης των νομών που αποτελούν την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, εντοπίζονται στον τομέα του τουρισμού και τον αγροτικό τομέα⁴⁴. Οι δυο αυτοί τομείς που δύνανται να αναπτυχθούν περαιτέρω θα πρέπει να συνδυαστούν με την δημιουργία μονάδων οι οποίες θα επεξεργάζονται και θα μεταποιούν τα αγροτικά προϊόντα. Σαφώς, οι αναφερθέντες τομείς προς ανάπτυξη, αποτελούν τροχοπέδη των χαρακτηριστικών των νομών Αχαΐας, Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας φυσικά.

Από το 2007 τα σημάδια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε από τις Η.Π.Α, επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό το επίπεδο των επενδύσεων στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, αλλά και την ένταση της επιχειρηματικότητας και την επιθυμία για επενδύσεις, τόσο κρατικές όσο και τις ιδιωτικές. Ως εκ τούτου, οι δείκτες της απασχόλησης και της ανεργίας σημειώνουν μείωση και δραματική αύξηση αντίστοιχα από το 2007 μέχρι το 2010. Στόχος επομένως της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας θα πρέπει να είναι η ενίσχυση των επενδύσεων και ο στρατηγικός σχεδιασμός σε Περιφερειακό επίπεδο στον τομέα του τουρισμού και τον αγροτικό. Οι καινοτομίες στον επιχειρηματικό τομέα αποτελούν την ιδεατή λύση για μια Περιφέρεια όπως η Δυτική Ελλάδα η οποία αντιμετωπίζει έντονα τον ανταγωνισμό σε περιφερειακό επίπεδο⁴⁵.

Πιο συγκεκριμένα, στον Νομό Αχαΐας, η ύπαρξη της Πάτρας μπορεί να προβληθεί ως διεθνής τουριστικός προορισμός εστιάζοντας στην παρουσία του νέου λιμένα της Πάτρας, τονίζοντας την αναπτυσσόμενη δραστηριότητα στις υπηρεσίες μεταφοράς με έμφαση στο λιμάνι και την ανάπτυξη υπηρεσιών μεταφορών, διαμετακόμισης και εμπορίου. Επιπρόσθετα ως παραθεριστικός προορισμός οφείλεται να προβληθεί η περιοχή της Αιγιαλείας και της Δυτικής Αχαΐας όσο και άλλες ειδικές μορφές (συνεδριακού, χειμερινού κ.λπ.) τουρισμού στις υπόλοιπες περιοχές- και γενικά ανάπτυξης της μεταποίησης. Τέλος, θετικό στοιχείο αποτελεί η στρατηγική-γεωγραφική θέση του νομού όσον αφορά τον τομέα των εξαγωγών.

Για τον Νομό Αιτωλοακαρνανίας, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην παραγωγή και μεταποίηση προϊόντων του πρωτογενούς τομέα, στην ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, των υπηρεσιών εμπορευματικών μεταφορών αλλά και στον κλάδο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθιστώντας την περιοχή ενεργειακό κέντρο.

Τέλος, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Νομού Ηλείας συνοψίζονται στην παραγωγή και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, στην αξιοποίηση του διεθνούς ρόλου της Αρχαίας Ολυμπίας, στην ανάπτυξη τουριστικών διαδρομών και δικτύων και γενικά στη σύνδεση τουρισμού και τοπικών προϊόντων.

⁴⁴ Π. Καββαδάς, Περιοδικό “Επιστημονικό Marketing-management”, Άρθρο «Η Δυτική Ελλάδα αναπτύσσεται μέσα από τον τουρισμό», Μάιος 2006

⁴⁵ Κλαδική μελέτη ICAP για τον τουρισμό, Οκτώβριος 2008

4.4 ΠΕΠ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2000-2006

Οι άξονες προτεραιότητας κατά την εφαρμογή του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Δυτικής Ελλάδας ήταν οι παρακάτω:

1. Ενίσχυση και αξιοποίηση της θέσης της Περιφέρειας ως Δυτικής Πύλης της Χώρας €186.505.000
2. Πολιτιστική και Τουριστική ανάπτυξη - Αξιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 €7.180.000
3. Αναδιάρθρωση και επέκταση της βιομηχανικής βάσης της Περιφέρειας και προώθηση της καινοτομίας €3.017.000
4. Ενίσχυση αστικών υποδομών – Βελτίωση ποιότητας ζωής €55.920.000
5. Προώθηση της απασχόλησης και εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού €28.844.000
6. Αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου €188.951.000
7. Τεχνική Βοήθεια €5.518.000

Συνολικός Προϋπολογισμός : 755.935.000 €

Παρακάτω θα αναφέρουμε συνοπτικά τις δράσεις που περιλαμβάνει κάθε άξονας προτεραιότητας ξεχωριστά κάνοντας αναφορά στις συνιστώσες του προϋπολογισμού των αξόνων προτεραιότητας του ΠΕΠ 2000-2006 για τη Δυτική Ελλάδα⁴⁶.

1. Ενίσχυση και αξιοποίηση της θέσης της Περιφέρειας ως Δυτικής Πύλης της Χώρας.

Με συνολικό κόστος 186,506,000 € εκ των οποίων τα 160,057,000 € αποτελούν τη Δημόσια Δαπάνη και τα 26,449,000 € την Ιδιωτική Συμμετοχή. Οι στόχοι αυτής της συνιστώσας του προγράμματος είναι:

- Η διασύνδεση των μεταφορικών δικτύων και κόμβων με τους πόλους Οικονομικής ανάπτυξης και την πύλη της Περιφέρειας προς τη Δυτική Ευρώπη.
- Η βελτίωση των προσβάσεων από και προς τη Δυτική Ελλάδα

⁴⁶ Υπουργείο Ανάπτυξης, ΠΕΠ 2000-2006 Δυτικής Ελλάδας, ΕΣΠΑ

2. Πολιτιστική και Τουριστική Ανάπτυξη-Αξιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004

Το συνολικό κόστος 97,180,000 € εκ των οποίων τα 70,739,000 € αποτελούν τη Δημόσια Δαπάνη και τα 26,441,000 € την Ιδιωτική Συμμετοχή. Η συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης ανέρχεται σε 53,055,000 €. Οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας είναι:

- Η προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και ιστορικών Μνημείων της Περιφέρειας
- Η ανάδειξη του ευρύτερου αρχαιολογικού χώρου της Αρχ. Ολυμπίας
- Η ανάπτυξη και υποστήριξη του Τουρισμού

3. Αναδιάρθρωση και επέκταση της βιομηχανικής βάσης της Περιφέρειας και προώθηση της καινοτομίας

Έχει συνολικό κόστος 93,018,000 € εκ των οποίων τα 40,510,000 € αποτελούν τη Δημόσια Δαπάνη και τα 52,508,000 € την Ιδιωτική Συμμετοχή. Η συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης ανέρχεται σε 30,382,000 €. Οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας είναι:

- Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων των μεταποιητικών επιχειρήσεων
- Η ανάπτυξη των ΜΜΕ
- Η ενίσχυση της διασύνδεσης των ερευνητικών δραστηριοτήτων και της παραγωγής μέσω κοινών προγραμμάτων, η προώθηση της Καινοτομίας και της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

4. Ενίσχυση αστικών υποδομών-Βελτίωση ποιότητας ζωής

Έχει συνολικό κόστος και Δημόσια Δαπάνη 155,921,000 € Η συμμετοχή του ΕΤΠΑ ανέρχεται σε 110,286,000 € και του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης σε 6,654,000 €. Οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας είναι:

- Η αναβάθμιση των αστικών υποδομών και η προστασία του περιβάλλοντος
- Η αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών στο τομέα της υγείας πρόνοιας και η βελτίωση των υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
- Η ανασυγκρότηση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών μέσω ολοκληρωμένων παρεμβάσεων

5. Προώθηση της απασχόλησης και εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού

Έχει συνολικό κόστος και Δημόσια Δαπάνη 28,844,000 € με την συμμετοχή του ΕΚΤ να ανέρχεται σε 21,633,000 € και οι στόχοι του παραπάνω άξονα προτεραιότητας είναι:

- Η πρόληψη της ανεργίας και η προώθηση της απασχόλησης ατόμων και ομάδων που αντιμετωπίζουν κινδύνους αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.
- Η επαγγελματική κατάρτιση και εξειδίκευση ανέργων
- Η ενίσχυση και προώθηση της απασχόλησης, καθώς και ίσων ευκαιριών

6. Αειφόρος Ανάπτυξη της υπαίθρου

Το συνολικό κόστος της αειφόρου ανάπτυξης της υπαίθρου ανέρχεται σε 214,448,000 € εκ των οποίων οι 176,346,000 € αποτελούν Δημόσια Δαπάνη και μόλις οι 38,102,000 € Ιδιωτική Συμμετοχή. Η συμμετοχή του ΕΤΠΑ ανέρχεται σε 53,647 Μ€ του ΕΚΤ σε 3,187 Μ€ και του Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων σε 75,425 Μ€. Οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας είναι:

- Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και η στήριξη των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών
- Η βελτίωση της ποιότητας και ανταγωνιστικότητας των προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής
- Η αναδιάρθρωση της παραγωγής σε προϊόντα που έχουν ζήτηση.
- Η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στις εστίες τους και η προσέλκυση νέων αγροτών
- Η προστασία, ανάπτυξη και ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος

7. Τεχνική Βοήθεια

Έχει συνολικό κόστος και Δημόσια Δαπάνη 5,518,000 € Η συμμετοχή του ΕΤΠΑ ανέρχεται σε 4,139,000 € του ΕΚΤ σε 377,000 € και του ΕΓΤΠΕ-Π σε 575,000 € Οι στόχοι του άξονα προτεραιότητας είναι:

- Η έγκαιρη προετοιμασία, η απρόσκοπτη υλοποίηση και αποτελεσματική παρακολούθηση του προγράμματος
- Η ευρεία δημοσιότητα, ο αποτελεσματικός έλεγχος και η αξιολόγηση του προγράμματος

4.5 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι προοπτικές ανάπτυξης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στον τομέα του τουρισμού, αλλά και σε τομείς όπως η γεωργία, οι μεταφορές και η ενέργεια, οφείλουν να εξεταστούν υπό το πρίσμα του ολοένα αυξανόμενου ανταγωνισμού σε Περιφερειακό επίπεδο⁴⁷. Προς αυτήν την κατεύθυνση θα πρέπει να στραφούν οι ενέργειές της, προωθώντας καινοτόμες ευκαιρίες στον ευρωπαϊκό και μεσογειακό χώρο σε δραστηριότητες στους παραπάνω τομείς. Ταυτόχρονα, οφείλει να ξανοιχτεί και να λειτουργήσει συνεργατικά με άλλες Περιφέρειες έτσι ώστε να αποσπάσει μερίδιο από Ευρωπαϊκά –Κοινοτικά Προγράμματα.

Ενέργειες όπως η αναβάθμιση ή η εκ νέου δημιουργία σελίδας στο διαδίκτυο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας με δυνατότητα μετάφρασης των περιεχομένων της σε παραπάνω από 5 γλώσσες, σαφώς θα λειτουργούσε υπέρ της αναπτυξιακής διαδικασίας της Περιφέρειας με το προφίλ της να γίνεται πιο εξωστρεφές. Η αναπτυξιακή διαδικασία περιλαμβάνει μια δυναμική η οποία πηγάζει από τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν το Περιφερειακό Συμβούλιο και οι τοπικές αρχές-φορείς κάθε Περιφέρειας ξεχωριστά.

⁴⁷ Ραφαήλ, Μ., «Θέματα Τουριστικής Πολιτικής», Αθήνα, 2001

Παρακάτω θα αναλύσουμε ανά τομέα τις ευκαιρίες και τις προοπτικές ανάπτυξης που εντοπίζουμε στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

4.5.1 ΤΟΜΕΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Στο 1^ο κεφάλαιο της εκπονηθείσας εργασίας έγινε αναφορά στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που έχουν δημιουργηθεί στους νομούς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Παράλληλα, την τελευταία δεκαετία (2000-2010), το φυσικό αέριο άρχισε να εντάσσεται στην ελληνική καθημερινότητα με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και τους τοπικούς φορείς να δραστηριοποιούνται μόλις τα τελευταία χρόνια. . Ωστόσο, η τελική απόφαση για την ευρεία χρήση του φυσικού αερίου πρέπει να εξεταστεί κάτω από το πρίσμα των παρακάτω προϋποθέσεων:

- Το οικονομικό - τεχνοκρατικό πλαίσιο για την είσοδο του φυσικού αερίου στην ενεργειακή ζώνη της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
- Πρόβλεψη για τη βιωσιμότητα και τις επιπτώσεις της χρήσης φυσικού αερίου ως κύρια πηγή ενέργειας σε βάθος 15ετίας.
- Καταγραφή της δυναμικής των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Δυτική Ελλάδα με παράλληλη έρευνα για την ικανοποιητική κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών.
- Ανάλυση του συνολικού κόστους εγκατάστασης, λειτουργίας, συντήρησης εγκαταστάσεων παραγωγής-λειτουργίας φυσικού αερίου

4.5.2 ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Η υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στον τομέα των μεταφορών εν έτη 2010 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ικανοποιητική αν λάβουμε υπόψη τις υπάρχουσες και τις υπό δημιουργία μεταφορικές υποδομές στη Δυτική Ελλάδα (ζεύξη γέφυρα Ρίου Αντιρρίου, Δυτικός Άξονας, αυτοκινητόδρομοι Κόρινθος – Πάτρα – Πύργος – Τσακώνα, δύο επίγεια, αεροδρόμια Αράξου, Ανδραβίδας και Ακτίου, Ολύμπια Οδός, Ιόνια Οδός. Ως εκ τούτου, το μεταφορικό δίκτυο της Δυτικής Ελλάδας περιλαμβάνει μια ποικιλία μεταφορικών μέσων αποτελώντας ένα από τα πιο πυκνά δίκτυα της Ευρώπης. Η Πάτρα λοιπόν, ως πυρήνας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας έχει όλες τις προϋποθέσεις έτσι ώστε να προβάλλει την ανάγκη για δημιουργία Διεθνούς Εμπορικού Διαμετακομιστικού Κέντρου. Η προσέγγιση του ζητήματος και η τεκμηρίωση της σκοπιμότητας υλοποίησης του σχεδιασμού αυτού απαιτεί ολοκληρωμένη οικονομοτεχνική ανάλυση με άξονες προτεραιότητας τα κάτωθι:

- Μεταφορές χερσαίες, θαλάσσιες στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και συνδυασμός με ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας
- Διαμετακομιστικό εμπόριο στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και εκτενέστερα στην περιοχή της Μεσογείου – Προϋποθέσεις περαιτέρω ανάπτυξης των θαλάσσιων μεταφορών

- Προοπτικές ανάπτυξης του διαμετακομιστικού εμπορίου και η συμμετοχή του στο οικονομικό γίνεσθαι της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας Παράμετροι που επηρεάζουν το διαμετακομιστικό εμπόριο.
- Κόστος ενεργειών για την ανάπτυξη του διαμετακομιστικού εμπορίου(διοικητικό κόστος, αλλαγή νομοθεσίας, κοινοτικές οδηγίες)

4.5.3 ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο κλάδος του τουρισμού δεν είναι αναπτυγμένος σε ικανοποιητικό επίπεδο στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας μιας και οι νομοί που αποτελούν την Περιφέρεια δεν βρίσκονται στις πρώτες θέσεις των προτιμήσεων ως τουριστικός προορισμός⁴⁸. Γεγονός όμως είναι ότι υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω ανάπτυξη στον τουριστικό τομέα στο σύνολο της Περιφέρειας. Αυτό δικαιολογείται από την ύπαρξη ενός διευρυμένου, πυκνού δικτύου μεταφορών, αλλά κυρίως, η πολιτιστική κληρονομιά (πληθώρα αρχαιολογικών χώρων-μνημείων, μουσεία, θρησκευτικά μνημεία) και η φυσική ομορφιά του τόπου, (τοπία απείρου φυσικού κάλλους και εναλλαγή των παραστάσεων των τοπίων κ.ά.), αποτελούν ικανές προϋποθέσεις να στηρίξουν την ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αντιμετωπίζει κάμψη στη ζήτηση του τουριστικού της προϊόντος, γεγονός που απορρέει από την γενικότερη οικονομική κρίση που έχει ξεσπάσει τα τελευταία χρόνια. Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας αποτελεί η δυνατότητα για εφαρμογή εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αφού το ανομοιομορφο που παρουσιάζει η Περιφέρεια ως προς τη γεωμορφολογία της, είναι ο σημαντικότερος παράγοντας, ξεπερνώντας το παρωχημένο προσφερόμενο τουριστικό πακέτο. Έτσι, ο ιδιαίτερα οξύμενος ανταγωνισμός μπορεί να αντιμετωπιστεί με την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού και η αύξηση του μεριδίου της τουριστικής αγοράς :

- Αξιολόγηση τουριστικών υποδομών και αναδρομής και προσδιορισμός ενεργειών ώστε να επιτευχθεί ένα κεντρικό δίκτυο λήψης αποφάσεων .Για τον καλύτερο συντονισμό θα προωθηθεί η δημιουργία ενιαίου φορέα υπό εταιρική ή άλλη μορφή σε περιφερειακό επίπεδο με την συμμετοχή, κατά το δυνατόν όλων των εμπλεκόμενων με το τουριστικό προϊόν αρχών και φορέων.
- Προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας μέσω της διαφήμισης με ταυτόχρονη εύρεση νέων, ελκυστικών μεθόδων για την προσέλκυση τουριστών. Κρίνεται σκόπιμο στα πλαίσια της τουριστικής προβολής και διαφήμισης να προβληθούν παράλληλα τα τοπικά προϊόντα

4.5.4 ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Ο γεωργικός τομέας είναι ο κατεξοχήν βασικός πυλώνας της οικονομίας των νομών της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας μαζί με τον τουριστικό τομέα. Ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς, πρέπει να προσαρμοστεί και η παραγωγική διαδικασία και η προσφερόμενη ποσότητα. Για την ενδυνάμωση του τομέα της γεωργίας και της ανταγωνιστικότητάς του, προτεραιότητα είναι τα εξής:

⁴⁸ Υπουργείου Ανάπτυξης, 2000, «Τουρισμός – Στόχοι και Προτεραιότητες»

- Αδιαμφισβήτητα, οι αγορές πλέον είναι διεθνοποιημένες και από τον κανόνα αυτό, η αγροτική αγορά δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Οι παραγωγοί, οι συνεταιρισμοί, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον γεωργικό τομέα πρέπει να οργανωθούν κατάλληλα για την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού ο οποίος δεν είναι εγχώριος πλέον, αλλά παγκοσμιοποιημένος. Πρέπει σαφώς, να επιτευχθεί η κατάλληλη και επιθυμητή ποιότητα των προϊόντων που προορίζονται μαζικά σαν πρώτη ύλη προς την αγροδιατροφική βιομηχανία, να δημιουργηθούν και να αναδειχθούν νέες μάρκες, επωνυμίες προϊόντων και τέλος να προωθηθεί η πραγματική ποιότητα.
- Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, οι καλλιέργειες στους νομούς πρέπει να αναδιαρθρωθούν με βασικό γνώμονα όχι την αλλαγή των προϊόντων που θα παραχθούν, αλλά τη διατήρηση της ποιότητας που θα προσφερθεί στον τελευταίο κρίκο της αλυσίδας, στον καταναλωτή δηλαδή.
- Δημιουργία νέων καλλιεργειών με προϊόντα τα οποία παρουσιάζουν μεγάλη ζήτηση, ωστόσο δεν παράγονται στην Περιφέρεια
- Πιστοποίηση της προέλευσης των προϊόντων με διαφανείς διαδικασίες

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ

Η γεωμορφολογία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζει φυσικό περιβάλλον ιδιαίτερα κατάλληλο για ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού με ένα συνδυασμό ορεινών όγκων με πολλές φυσικές και τεχνητές λίμνες. Οι ποταμοί με τις ομώνυμες πεδιάδες συμπληρώνουν την εδαφολογική μορφολογία της Περιφέρειας και αποτελούν την βασική πηγή της οικονομικής του δραστηριότητας. Η αξιοποίηση των παράλιων υδροβιότοπων εξαιρετικού φυσικού κάλλους και οικολογικού πλούτου θα μπορούσαν επίσης να επιφέρουν βελτίωση στα οικονομικά μεγέθη της Περιφέρειας. Παρόλα αυτά μελετώντας την πληθυσμιακή εξέλιξη των δήμων της περιφέρειας παρατηρούμε σημαντική αύξηση του πληθυσμού στους παραθαλάσσιους δήμους των Νομών Αχαΐας και Ηλείας και οι παρά τον οδικό άξονα Ναυπάκτου – Αργινίου του Νομού Αιτωλοακαρνανίας. Αντίθετα οι ορεινοί Δήμοι παρουσιάζουν πληθυσμιακή μείωση αναδεικνύοντας το έλλειμμα ανάπτυξης των ορεινών περιοχών της ΠΔΕ.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι ο τουρισμός αποτελεί για την Ελληνική οικονομία ένα σημαντικότερο παραγωγικό κλάδο. Η σημαντικότητα αυτή προσδιορίζεται από δύο παράγοντες που σχετίζονται με την ιδιόμορφη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και την συμβολή του στην κάλυψη του ελλειμματικού εμπορικού ισοζυγίου. Με γνώμονα το γεγονός αυτό, η ανάγκη για ανάπτυξη αυτού του κλάδου παραγωγικής δραστηριότητας γίνεται επιτακτική.

Σχετικά με την ποιοτική αναβάθμιση της τουριστικής υποδομής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, αλλά και γενικότερα στη χώρα μας, διαπιστώνεται ότι παρά την ύπαρξη ενός ευνοϊκού υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου δεν πραγματοποιήθηκε η αναμενόμενη αναβάθμιση- βελτίωση της τουριστικής υποδομής, γεγονός που οφείλεται σε πολλούς παράγοντες.

Αναμφισβήτητα, από τις σημαντικότερες αιτίες για την ελλιπή αναβάθμιση της τουριστικής υποδομής παρά τις ευκαιρίες που δόθηκαν κατά καιρούς, μπορεί να θεωρηθεί η αδυναμία των εκάστοτε κυβερνήσεων να απορροφήσουν αποτελεσματικά τα διατιθέμενα κοινοτικά κονδύλια που χορηγούνται για τον σκοπό αυτό. Επίσης θεσπίζονται μέτρα που δεν δρομολογείται η οργάνωση υλοποίησης τους λόγω έλλειψης συντονισμού και γραφειοκρατικών κολημάτων. Τα παραπάνω προβλήματα ενισχύονται από την ελλιπή αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων και την περιορισμένη δυνατότητα λήψης αποφάσεων και πρωτοβουλιών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Παράλληλα παραμένει επιτακτική η ανάγκη ύπαρξης ενός αυτοδύναμου ενιαίου επιτελικού οργάνου που θα συντονίζει και θα κατευθύνει τις δραστηριότητες των φορέων της νομαρχιακής- τοπικής αυτοδιοίκησης σε θέματα τουριστικής ανάπτυξης. Σχετικά με τον δεύτερο επιμέρους στόχο για την επίτευξη της επιδιωκόμενης τουριστικής ανάπτυξης, δηλαδή την διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, θα πρέπει να επισημάνουμε την αναποτελεσματικότητα των εμπλεκόμενων φορέων προς την κατεύθυνση αυτή.

Την περίοδο που διανύουμε (2011), ο διεθνής τουριστικός ανταγωνισμός εντείνεται, επομένως θα πρέπει να προχωρήσουμε σε μια διαφοροποίηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος ανά γεωγραφική περιοχή και συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, και στην ανάπτυξη διαφόρων μορφών τουρισμού βάσει των ιδιαίτερων τουριστικών δραστηριοτήτων δημιουργώντας έτσι τοπικές στρατηγικές ανάπτυξης που θα στηρίζονται στη διαμόρφωση ξεχωριστών γεωγραφικών τουριστικών προορισμών.

Συμπερασματικά, η περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη στη χώρα μας οφείλεται στην απουσία ουσιαστικής τουριστικής πολιτικής. Τα ζητήματα τουριστικής πολιτικής και μιας

εθνικής πολιτικής ανάπτυξης χρονίζουν καθώς μετατίθεται η επίλυση τους από κυβέρνηση σε κυβέρνηση, εξαιτίας της αναληψίας του κρατικού μηχανισμού να αναλάβει την αντιμετώπιση των βασικών οικονομικών προβλημάτων.

Οι προσπάθειες για την μελλοντική οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας πρέπει να επικεντρωθούν σε τομείς όπως ο τουριστικός, η γεωργία και ο τομέας της ενέργειας. Πιο συγκεκριμένα, η δυνατότητα τουριστικής ανάπτυξης όμως του συνόλου της Περιφέρειας είναι εξαιρετικά σημαντική και αυτό οφείλεται όχι μόνο στις δημιουργούμενες υποδομές αλλά κύρια στο γεγονός ότι στην Δυτική Ελλάδα υπάρχει μια από τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις αρχαιολογικών, ιστορικών και θρησκευτικών μνημείων, φυσικά τοπία με εκπληκτικές εναλλαγές και αστικά κέντρα. Τα τελευταία χρόνια δομείται το μοντέλο των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και η Περιφέρεια αυτή αποτελεί προνομιακό τόπο εφαρμογής. Επιπροσθέτως, η έρευνα αγοράς, η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, η προώθηση των εναλλακτικών καλλιεργειών και η πιστοποίηση – διαφήμιση των γεωργικών προϊόντων θα προάγουν την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα

Πέραν της τουριστικής ανάπτυξης για τους άξονες που αναφερθήκαν ανωτέρω και τα έργα τα οποία αναδεικνύουν όλο και περισσότερο και στηρίζουν την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (Ιόνια Οδός, Ζεύξη Ρίου- Αντιρρίου κ.ά.), σκόπιμο θα ήταν να προσελκύσει η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ξένα κεφάλαια, απόδημων και μη, Ελλήνων. Με αυτόν τον τρόπο επενδυτές που διαμένουν στην αλλοδαπή, μπορούν να υλοποιήσουν ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα που θα στοχεύει στην σωστή τοποθέτηση των χρημάτων τους και την ανάπτυξη τη οικονομία της Δυτικής Ελλάδος με προεκτάσεις :

- Στη κοινωνική προστασία και συνοχή, με έμφαση στην υλοποίηση τοπικών πρωτοβουλιών για την προώθηση της απασχόλησης στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα.
- Στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με την εφαρμογή του νέου θεσμού των συμπράξεων ιδιωτικών και δημοσίων φορέων.
- Στην προσέλκυση επενδύσεων
- Στην ενίσχυση της δραστηριότητας των εμπόρων και επαγγελματιών.
- Στην αξιοποίηση του τοπικού επιστημονικού δυναμικού.
- Στην προβολή της Αχαΐας, ως κέντρου Τουριστικού ενδιαφέροντος, σε όλο τον κόσμο
- Στην ανάδειξη, αξιοποίηση και προβολή του πολιτισμικού μας στοιχείου.
- Στην ίδρυση Μουσείου Πολιτικής Ιστορίας και Έρευνας, με έμφαση σε πρόσωπα της πολιτικής και όχι μόνο, τα οποία κατάγονται από τους νομούς της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Οι πυλώνες για να στηρίξουν μια τέτοιου τύπου ανάπτυξη και σαν προέκταση επενδύσεις υπάρχουν. Είναι η γεωγραφική θέση της Δυτικής Ελλάδος που την καθιστά πύλη προς τη δύση, κέντρο της Μεσογείου και πρωτεύουσα του Δυτικού άξονα της χώρας. Είναι ο ανεκμετάλλετος, θαυμάσιος ορεινός όγκος της, οι μοναδικές παραλίες της. Είναι τα Πανεπιστήμια και το ΑΤΕΙ των Πατρών . Είναι τα μοναδικής σημασίας και αξίας ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία που βρίσκονται διάσπαρτα σε όλη την Δυτική Ελλάδα.

Τέλος, το χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας είναι η εποχικότητα του τουρισμού. Το αποτέλεσμα είναι ότι ο τουρισμός είναι έντονα εποχικός και μαζικός, καθώς περιορίζεται χρονικά στους καλοκαιρινούς μήνες και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους tour operators, αλλά και μονοδιάστατος, αφού στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στο γνωστό τρίπτυχο «ήλιος, αμμουδιά, θάλασσα».

Στα παραπάνω προβλήματα η αξιοποίηση και ανάδειξη των ήπιων μορφών τουρισμού, σε συνάρτηση με την ποιοτική αναβάθμιση, μπορούν να αποτελέσουν μια δυναμική απάντηση. Άλλωστε παρατηρείται διεθνώς αυξανόμενη ζήτηση για ήπιες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που αξιοποιούν τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της περιοχής-προορισμός, στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ζήτηση αυτή εμφανίζεται ως αντίδραση στον τρόπο ζωής στις πόλεις, κι έτσι ο σημερινός τυπικός τουρίστας διαφοροποιείται, αφού επιζητεί διακοπές μικρής κλίμακας και ήπιας μορφής, γεγονός που τον κάνει να απομακρύνεται από τον λεγόμενο μαζικό τουρισμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αδαμακόπουλος Τ., «Αιτωλοακαρνανία Φυσικό περιβάλλον, ιστορία, μνημεία, οικολογικές και πολιτιστικές διαδρομές» Εκδόσεις Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.), 2002
- Δημοπούλου Π.Μαρία, « Ιστορικά και λαογραφικά της Αμαλιάδας Αμαλιάδα», 1993
- Ζουργός Ι., «Μεσολόγγι- Ιερή Πόλη», Εκδόσεις Κέντρου Λόγου και Τέχνης Διέξοδος, 2010
- Π. Καββαδάς, Περιοδικό “Επιστημονικό Marketing-management”, Άρθρο «Η Δυτική Ελλάδα αναπτύσσεται μέσα από τον τουρισμό», Μάϊος 2006
- Κομίλης Π., «Τουριστικές δραστηριότητες», Εκδόσεις Κ.Ε.Π.Ε., 1986
- Κοκκώσης Χ. Κυρατσούλης Θ, «Προς μια βιώσιμη τουριστική Ανάπτυξη. Ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα», Περιοδικό Αγορά Χωρίς Σύνορα.
- Κρικώνης Χρήστος, Απόστολος Ανδρέας ο πρωτόκλητος, UNIVERSITY STUDIO PRESS, Θεσσαλονίκη 2009
- Μανώλης Ανδρόνικος, «Ολυμπία-ο αρχαιολογικός χώρος και το μουσείο», Εκδόσεις Αθήνα, 2000
- Μ., Ραφαήλ, «Θέματα Τουριστικής Πολιτικής», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκούλα, 2001
- Παπανδρέου Κ., «Ποτάμια», Εκδόσεις Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, 2007
- Πολίτη Ν., "Το Καρναβάλι της Πάτρας", Εκδόσεις Αχαϊκές, Πάτρα, 2007
- Σελιμάς Ι., Άρθρο «Περιφερειακή συνείδηση και τοπική ανάπτυξη», 2010
- Στρατίκης Π., «Αρχαία Ολυμπία & Ολυμπιακοί Αγώνες», Εκδόσεις Στρατίκης, 2003
- Χρήστου, Βασίλης, «Τα βουνά της Ελλάδας- Πεζοπορικές διαδρομές στην ηπειρωτική Ελλάδα», Εκδόσεις Explorer, 2003
- Αθηνά Κακούρη-Ρέα Γαλανάκη - Πάνος Θεοδωρίδης-Βασίλης Λάζαρης- Πέτρος Συναδινός-Θάνος Μικρούτσικος - Αθανάσιος Παπανδρόπουλος, «Πάτρα το πρόσωπο της πόλης», Εκδόσεις ΤΟΠΙΟ, 2005
- William C.Gartner, «Τουριστική Ανάπτυξη,Αρχές, Διαδικασίες και Πολιτικές», Εκδόσεις «Έλλην», 1998
- Γυμνάσιο Κρεστένων, Τουριστικός οδηγός του Δήμου Σκιλλούντος Κρεστενα, 2002
- Περιοδικό γιώτινγκ & θάλασσα, τεύχος Ιουνίου 2006.

- Κλαδική μελέτη ICAP για τον τουρισμό, Οκτώβριος 2008
- "Αχαΐα: Το λιμάνι της Ιστορίας". Αφιέρωμα περιοδικού Γεωτρόπιο με χάρτη και γενικές πληροφορίες. τεύχος 19
 - ο σ. 41-44 (Αύγ. 2000)
- Λεύκωμα «ΠΑΤΡΑ: από την αρχαιότητα έως σήμερα» Εκδόσεις Κότινος Α.Ε. (υπό την αιγίδα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας Πάτρα 2006).
- Υπουργείου Ανάπτυξης, 2000, «Τουρισμός – Στόχοι και Προτεραιότητες»
- Υπουργείο Ανάπτυξης, ΠΕΠ 2000-2006 Δυτικής Ελλάδας, ΕΣΠΑ
- Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, 2004, «Ελληνική οικονομία και τουρισμός», Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων
- Πρόγραμμα Καλλικράτης - ΦΕΚ Α87,2010

Πηγές από το Διαδίκτυο

- <http://www.tanea.gr/diakopes/?aid=4502041> (Τα νέα online- Ο τουρισμός, ισχυρός αναπτυξιακός παράγοντας της Δυτικής Ελλάδας)
- http://www.epistimonikomarketing.gr/article_show.php?article_id=951 (Επιστημονικό Marketing- Management- Η Δυτική Ελλάδα αναπτύσσεται μέσα από τον τουρισμό)
- <http://www.pde.gov.gr/gr/> (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας)
- http://www.achaia.gr/ach/index.php?option=com_content&view=article&id=117&Itemid=27 (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αχαΐας- Νομός Αχαΐας)
- http://www.nailias.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=80&Itemid=80 (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αχαΐας – Φυσικά – Δημογραφικά χαρακτηριστικά νομού Ηλείας)
- <http://www.aitnia.gr/Default.aspx?id=289> (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας – Γενικά Στοιχεία)
- <http://www.aitnia.gr/Default.aspx?id=189> (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας – Νομός Αιτωλοακαρνανίας)
- http://www.ypodomes.com/show_news.php?news_id=5859
(Υpodomes .com - Δυτική Ελλάδα: συνεργασία Περιφέρειας με Επιμελητήριο Αιτωλοακαρνανίας για την ανάπτυξη και τα έργα)
- http://www.apd-depin.gov.gr/print_contents.asp?id=324
(Αποκεντρωμένη Διοίκηση Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας, Ιονίου – Ενέργεια)
- <http://www.agro-tour.net/web/guest/8/~/-/topic/287/210>

(Αρχαιολογικοί χώροι Νομού Αιτωλοακαρνανίας)

- <http://vivl-pyrgou.ilei.sch.gr/> (Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Πύργου)
- <http://www.visitilia.gr/el/tourism-culture/exceptional-beauties/kaiafas-lake.html> (Νομαρχία Ηλείας - Λίμνη Καϊάφα)
- <http://www.e-patras.gr/portal/web/common/cityguide> (Δήμος Πατρέων - Οδηγός Πόλης Πάτρας)
- <http://www.web-greece.gr/achaia/patra/patra-gr.htm> (Web Greece- Σχετικά με την Πάτρα)
- http://www.patrasport.gr/?section=1653&language=el_GR (Οργανισμός Λιμένος Πατρών – Εμπορικό Λιμάνι)
- <http://www.elabs.dreamhosters.com/achaea/el/attractions/mountains/282-achaiamountains> (Τουριστική Πύλη Νομού Αχαΐας – Ορεινή Αχαΐα)
- <http://www.espa.gr/el/Pages/staticOPWesternGreecePeloponnesusIonianIslands.aspx> (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Ναυτιλίας - ΕΣΠΑ 2007-2013, ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας)

Άλλες Πηγές

- ΣΕΤΕ
- ΕΣΥΕ
- Υπουργείο Τουρισμού
- ΕΟΤ

